

**Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích**

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Diplomová práce

*Vliv gotického románu na téma mezilidských vztahů v díle
Emily Brontëové Wuthering Heights*

*The Influence of the Gothic Novel on the Theme
of Interpersonal Relationships in Emily Brontë's
Wuthering Heights*

Vypracovala: Eva Švecová

Ročník a studijní kombinace: 6. ročník, ČJ-AJ/ZŠ

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.

Rok odevzdání: 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem *Vliv gotického románu na téma mezilidských vztahů v díle Emily Brontëové Wuthering Heights* vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích dne 26. 11. 2010

Eva Švecová

Poděkování

Děkuji paní doktorce Kamile Vránkové za doporučení odborné literatury a ochotné vedení diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Michaele Smutné za cenné rady a pomoc s formální úpravou textu.

Anotace

Cílem této diplomové práce je literární analýza díla Emily Brontëové *Wuthering Heights*, přičemž pozornost bude věnována především vlivu anglického gotického románu. Text se bude soustředit na konkrétní souvislosti mezi specifickými rysy gotické literatury a románem Emily Brontëové v oblasti zobrazení postav a jejich vzájemných vztahů. Zároveň se práce zaměří na otázku nejednoznačnosti dobra a zla a pokusí se ukázat, jak Emily Brontëová gotickou tradici rozvíjí, a v čem původní schémata překračuje.

Abstract

The aim of this diploma thesis is the literary analysis of Emily Brontë's *Wuthering Heights*. It will concentrate especially on the influence of the English Gothic novel. The text will focus on the particular relations between specific characteristics of Gothic literature and Emily Brontë's novel in the area of depicting of the characters and their interpersonal relationships. It will also look at the ambiguous nature of the good and the evil and it will try to point out how did Emily Brontë develop the Gothic tradition and how did she exceed the original schemes.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Gotický román	7
2.1. Vznik gotické tradice	7
2.2. Anglický gotický román a jeho proměny	11
2.3. Postavy gotických románů v kontextu mezilidských vztahů	16
2.3.1. Rodinné vztahy gotických hrdinů	17
2.3.2. Hrdinové a hrdinky gotických románů	20
2.3.3. Láska jako požehnání i prokletí	26
3. Emily Brontëová	29
3.1. Život	30
3.2. Dílo a inspirace	35
3.3. Odraz života v díle	37
4. Analýza mezilidských vztahů v díle Emily Brontëové Na Větrné hůrce	40
4.1. Rodinné vztahy a jejich proměny.....	43
4.1.1. Rod a rodina.....	43
4.1.2. Rodina jako zrcadlo původu a identity	46
4.1.3. Smrt a ztráta rodičů.....	48
4.1.4. Náhradní rodiny	50
4.1.5. Konflikt v rodině.....	52
4.1.6. Rodina jako nepřítel.....	55
4.2. Byronští hrdinové a ostatní	57
4.2.1. Tyran či trpitel?.....	58
4.2.2. Manipulátoři.....	64
4.2.3. Sebezničující chování	67
4.2.4. Nezakořeněnost.....	69
4.2.5. Protějšky byronských hrdinů	70
4.2.6. Ostatní mladí hrdinové a jejich proměny.....	73
4.3. Lásky románových hrdinů.....	80
4.3.1. Osudová destruktivní láska.....	80
4.3.2. Destruktivní láska jako důsledek sňatku z rozumu.....	86

4.3.3. Destruktivní sňatek jako následek idealizace tyrana	89
4.3.4. Destruktivní láska jako důsledek milencovy povahy	91
4.3.5. Láska oživující	93
5. Závěr	95
6. Summary	99

1. Úvod

Název mé diplomové práce zní *Vliv gotického románu na téma mezilidských vztahů v díle Emily Brontëové Wuthering Heights*. Gotické romány hrůzy byly od svého vzniku často zatracovány jakožto literatura nehodnotná a nepřínosná. Daly ovšem vzniknout silné tradici, z níž potom mohla čerpat díla, která jsou dnes považována za nejlepší výtvořky anglické literatury. Mezi ně patří právě i román Emily Brontëové.

Tradiční vzorce těchto příběhů hrůzy byly brzy vyčerpány a s příchodem devatenáctého století se začaly hledat nové cesty. Temný svět násilí, záhad a nadpřirozena se z exotických krajů, šlechtických hradů a tajuplných klášterů přesouvá na pozadí romantismu a realismu do domácího prostředí a do rozvráceného nitra člověka. Mnohé prvky raných gotických románů však zůstávají zachovány, a tak se i v těchto novějších dílech stále můžeme setkat s mladými trpícími hrdiny, sirotky, okradenými dědici, manipulativními tyrany, rozvrácenými vztahy a rodinami pronásledovanými stíny minulosti. Nejinak tomu je i v próze Emily Brontëové, která těchto tradičních motivů využila v originálním zpracování příběhu lidských vášní.

V žádném případě se ovšem nedá říci, že by Emily Brontëová tyto prvky pouze okopírovala. Její postavy jsou na rozdíl od svých předchůdců zasazeny do zcela reálného prostoru venkova a jejich vývoj můžeme sledovat už od dětství. Silné ženské hrdinky se stejně jako hrdinové mužští vyznačují sebezničujícím chováním a vyčleněností byronského hrdiny. Nechybí odhalení násilného, místy až zvířecího chování postav, a mnohé z tajů jejich podvědomí prosakuje na povrch v podobě fantastických snů. Dílo tak boří nejen hranice gotického románu, ale přes prvky romantismu, realismu a naturalismu překračuje až k moderním směrům dvacátého století, jako jsou surrealismus či existencialismus.

Ve své práci se pokusím nastínit, v čem dílo Emily Brontëové při zobrazování mezilidských vztahů vychází z gotické tradice, a zároveň poukázat, jak původní motivy pozměňuje a rozvíjí.

2. Gotický román

Gotický román¹ je jedním z nesporných důkazů lidské fascinace hrůzou a strachem. Již ústní lidová slovesnost byla prodchnuta děsuplnými výjevy působícími na lidskou mysl a pozdější písemné památky tuto tradici rozvíjely. Po celé Evropě najdeme balady i prozaická díla, která oplývají motivy mrtvých milenců, démonických bytostí a nadpřirozených úkazů vyvolávajících bázeň. Ohromného rozvoje se potom hrůzostrašná literatura dočkala v 18. století právě s příchodem gotického románu, jenž přiváděl čtenáře do stavu napětí, úzkosti až čiré hrůzy². Tyto romány působily na city i představivost prostřednictvím mnohých efektních prvků, které se později ustálily v opakovaně užívané až schematické vzorce.

2.1. Vznik gotické tradice

Kořeny gotické tradice sahají do první poloviny osmnáctého století. Ačkoliv byl přívlastek gotický zpočátku užíván ve spojení s architekturou, která se svými formami navracela k původním středověkým vzorům³, brzy se název přenesl i na nově vznikající druh literatury. V obou případech šlo o označení s hanlivým nádechem, odkazující na barbarský kmen Gótů.

Tento druh umění vznikl v Anglii jako reakce na tehdejší vládnoucí styl klasicismus, inspirovaný dokonalostí antické kultury. Přílišný důraz na perfektní harmonii a přísně racionální pravidla a konvence byl však pro některé umělce příliš omezující. Již nechtěli tvarovat a zušlechťovat mysl společnosti, ale spíše zapůsobit na cit a imaginaci jedince. Zároveň s tím se rozpoutává zájem literátů o vše neobvyklé, sahající za běžnou denní realitu, a začíná tak přípravné období

---

¹ Někdy též nazýván černý román.

² Eino Railo uvádí napětí (suspense) jako počáteční stav, jehož kulminováním a gradováním vzniká stav čiré hrůzy až paralýzy (terror).

³ Mnozí aristokraté se kvůli vzrůstající moci měšťanstva snažili znovuvzkřísit někdejší lesk svého stavu přetvářením svých sídel tak, aby připomínala časy staré slávy. Mezi tyto historizující slohy patří právě i novogotika.

pro romantické hnutí, logicky nazývané preromantismus. Četné změny ve společnosti, industrializací a urbanizací počínaje, Velkou francouzskou revolucí konče, přímo volaly po stvoření světa, který by byl únikem z této rušné doby.

Spisovatelé nezaváhali a skutečně alternativní prostory nabídli, ovšem nedá se říci, že by je zcela nově utvořili. V šedesátých letech v Anglii propukla nová vlna zájmu o středověk a folklorní tvorbu, která byla vyvolána vydáním sbírky středověkých balad *Památky staré anglické poezie (Reliques of Ancient English Poetry, 1765)*, které objevil a upravil básník Thomas Percy. I próza se tímto obdobím inspirovala a jala se vyprávět příběhy zašlých časů, kdy moc a vláda byla ještě zcela v rukou aristokracie a církve. Nové světy tak nebyly ničím jiným než upraveným obrazem středověku v zemích jižní Evropy či Východu, které báječně podporovaly citovost, fantazii i touhu po exotice. Nejednalo se však v žádném případě o historický román, jak ho známe později například v podání Scottově. Tato díla byla zasazena do temných časů a zemí náboženského tmářství⁴ proto, aby se zde mohly odehrávat temné příběhy.

Vzhledem k časovému zasazení příběhů do dob středověku nepřekvapí, že děj se často odehrává na hradě či v klášteře. Důležité ovšem je, že tyto prostory jsou modifikovány tak, aby se v nich mohly dít rozličné hrůzy, čímž vzniká „*a fraught fantasy world of neurosis and morbidity, „obsessionally self enclosed“*“, „*full of curiosity, doubt and anxiety*“.⁵ Mnohá z těchto sídel jsou v rozpadu, stejně jako aristokratické rodiny, jež je obývají. Ty většinou ukrývají své minulé, smrtelné hříchy do tajemných komnat, jež bývají skryté v odlehlých částech budov, kde se je podaří otevřít jen hrdinovi, který pochází z rodu připraveného o právoplatné dědictví nynějšími „hradními pány“. Mladé hrdinky potom prchají před zloduchy a krutým osudem podzemními chodbami, sklepeními a kryptami, které svou temnotou zbavují mysl rozumu. Pokusy o únik se střídají se zoufalou nečinností ve vězení, ať už jde o skutečný žalář, či zdi kláštera nebo hradu.

---

⁴ Gotično je od počátku spojováno s kritikou středověkého křesťanství a především katolicismu zemí jižní Evropy, což souviselo jak s reformačními snahami, tak s anglickým protestantismem.

⁵ SHATTOCK, Joanne. *The Oxford Guide to British Woman Writers*. New York : Oxford University Press, 1993. S. 185. ISBN 0-19-214176-7.

Klášter přestává být místem, kde je radno hledat ochranu. Je totiž obýván prostopášnými mnichy a zkaženými jeptiškami, které utrpení hrdinů a hrdinek jen prohlubují.

Vše je zahaleno stínem hříchu a násilí. Sobecké ambice a zvrácené vášně zkažených aristokratů i náboženských mocnářů vedou k odporným zločinům. Týrání manželek a dcer, okrádání právoplatných dědiců, nedovolené, incestní vztahy ani vraždy nejsou těmto padouchům cizí. Uspokojení i nejzvrácenějších tužeb se stává tím jediným, na čem jim záleží. Nositeli hrůzy však nejsou pouze lidské bytosti, a tak ani tito mocní tyraní nezůstávají ušetřeni prožití děsu a hrůzy. Ta je o to větší, že si sami uvědomují, jak je jejich svědomí obtěžkáno hříchy. Na scénu tak přicházejí postavy mrtvých předků, duchové a další nadpřirozené bytosti. Ti mají v příběhu dvě hlavní funkce: „(...)za první vytvořit obecnou atmosféru a za druhé docílit morálního záměru (...)“.⁶ Připomínají újmu, která jim byla způsobena, a dožadují se odplaty, touží po vykoupení ze svých hříchů a pochování nepohřbených kostí, či svádějí hrdiny v krizových situacích na scestí. V každém případě však ochromují smysly postav, často i čtenářů.

Atmosféru strachu ještě dokresluje užití mnohých efektních prvků, jakými jsou krvácející sochy, práchnivějící kostlivci, obří zbroje, brnění pokrytá krví či tajemné portréty, z nichž zpodobnění někdy vystupují. Hrady i kláštery se nesou vzdechy, hlasy, kvílení až skřeky a po jejich chodbách se ozývají tajemné kroky. Nejhrůznější skutečnosti se odehrávají v úplné tmě nebo v bledém svitu měsíce či dohasínající svíčky. Hluboká noc je královnou těchto černých románů.

Příroda si v ničem nezadá s děsivou atmosférou staveb. Ani po úniku z „domů hrůzy“ tak prchající nemůže dosáhnout kýženého klidu. Obloha se halí do zlověstných mračen, sesílá na zem vichřice, bouře a do toho znějí ohlušující hromy. Krajina vynikající divokostí a děsivou krásou, ať už je tvořena lesy, skalami a jeskyněmi, či útesy, jezery a mořem rozbouřenou mysl také příliš neuklidní. Je tak opět třeba vyhledat bezpečný úkryt, který je ovšem k nenalezení, alespoň do doby, než příběh dospěje k vyřešení a konci.

---

⁶ „(...) in the first place to create a general atmosphere, and in the second, to achieve moral purpose (...)“. RAILO, Eino. *The Haunted Castle*. New York : E.P. Dutton & Co., 1927. S. 244.

Část tajemství bývá obvykle vyjevena za pomoci věšteckého snu, leccos se též poodkryje s nálezem starého spisu a zjevení nadpřirozených bytostí také napomůže k finálnímu rozluštění pravdy. Příběh tak většinou dospívá do šťastného konce, kdy je zlo odhaleno a potrestáno, uvěznění jsou osvobozeni, zavraždění mohou v klidu spočinout v hrobě, identita právoplatného dědice se odhaluje a majetek se vrací do správných rukou. Tak jako ve starých středověkých románech i pozdějších románech barokních tedy dobro a čest triumfují nad zlem a neřestí a mladý hrdina s hrdinkou slaví svatbu.

I přes toto morální poselství byly gotické romány hojně kritizovány jako mravně podvratné, jelikož se příliš zabývaly přestupkem, hříchem a ďábelskými skutky, které naprosto překračovaly meze až do krajnosti. Je zřejmé, že společnost zvyklá na klasicistní normy byla bezostyšnými popisy zla, šílenství a temných vášní šokována a znechucena. Mnohými byla díla považována za nízkou, neproduktivní literaturu, spoléhající na senzacechtivost čtenářů středních a nižších vrstev a citovost až sentiment žen, jež v románech nacházely silnou zálibu. I novodobí kritici pak množství prvků gotické literatury odsuzují: „*Naivní milostné zápletky, neuvěřitelné intriky a strašidelné efekty, černobílé kontrasty uplatňované při kresbě charakterů, ahistorické evokace historické atmosféry nebo i bezostyšné překrucování historické pravdy – to jsou poklesky, jimiž se autoři gotických románů tu více, tu méně, ale zato vytrvale prohřešují proti dobrému vkusu a míře únosnosti.*“⁷

Ne všichni ale odmítali estetiku, na níž byly tyto romány, novely⁸ a romány založeny. Již v antice v pojednání *O vznešenu*⁹ je zdůrazněn význam mocných citů, vášní a velkých představ a vyzdvihuje se „(...) *silně expresivní, přebujelý a třeba i formálně nedokonalý styl* (...)“¹⁰. Hlavním cílem je mohutně zapůsobit na vnímatele. Zlomovou se pak ale stala především studie, která vznikla jen několik let před vydáním prvního díla s podtitulem gotický román. Jednalo

---

⁷ HORNÁT, Jaroslav. *Anglický gotický román. Romány, ve kterých straší*. Praha : Odeon, 1970. S. 8.

⁸ Romance byla spolu s novelou nejoblíbenějším žánrem děl s gotickou tematikou.

⁹ Jedná se o dílo anonymní, ovšem připisované Longinovi, v originále nazvané *Peri tú hysús* nebo též *Peri hysús*.

¹⁰ PROCHÁZKA, Martin. HRBATA, Zdenek. *Romantismus a romantismy*. Praha : Karolinum. 2005. S. 120. ISBN: 80-246-1060-4.

se o knihu *Filosofické zkoumání našich idejí vznešena a krásna* (*A Philosophical Enquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and the Beautiful*, 1757) Edmunda Burkea. Ten spojuje vznešeno se strachem, který zcela paralyzuje mysl a naplňuje ji úzkostí a děsem. Upozorňuje, že strach v nás vzbuzuje příjemné pocity, pokud ve skutečnosti nejsme fyzicky ohroženi, čímž se hrůza spojuje s krásnem. Za nejhodnotnější považuje takové umění, které se vyznačuje nejasností, neurčitostí a neomezeností. Nejdůležitější je zapůsobit na představitost, třebaže za cenu překročení veškerých hranic.

Ještě před vydáním onoho prvního díla oficiálně nazvaného gotický román stačilo vyjít dílo biskupa Richarda Hurda *Dopisy o rytířství a rytířském románu* (*Letters on Chivalry and Romance*, 1762), kde autor obhajuje gotiku a odvolává se na velikány anglické literatury, jako jsou Spenser, Shakespeare či Milton, kteří z gotických romancí hojně čerpali. Osvícenské racionalisty obviňuje z přílišné razance při zamítání této kultury. Roku 1764 pak anglická literatura konečně dostává dílo založené na Burkeově estetismu.

2.2. Anglický gotický román a jeho proměny

Vrcholné období anglického gotického románu lze ohraničit lety 1764-1820, kdy vznikl největší počet těchto děl, která byla ještě víceméně stylově čistá. Čím více se ovšem časově vzdalovala od svého prvního vzoru, tím více nových motivů se v nich objevovalo a tím více se lišila od stručné charakteristiky, která byla podána v předchozí kapitole. Nutno říci, že se jednalo o vývoj kupředu, který často zahrnoval návrat z exotických zemí a zaměření na vnitřní život postav.

Nyní se konečně dostáváme k onomu magickému prvnímu dílu označenému pojmem gotický román. Jeho autorem nebyl nikdo menší než syn tehdejšího předsedy vlády¹¹ Roberta Walpola Horace Walpole. I on krátce působil v politice, ale ta ho nijak nezaujala. Měl totiž úplně jiné zájmy, které se týkaly

---

¹¹ V té době byl anglickým králem Jiří II, který zpočátku své vlády do běhu země příliš nezasahoval, a velkou moc měl proto právě Robert Walpole.

všeho, co souviselo s minulostí, především středověkem. Byl vášnivým sběratelem starožitností a jeho zápal zašel tak daleko, že si nechal postavit pseudogotické sídlo Strawberry Hill blízko Windsoru, kde hromadil jedinečné sbírky a oddával se snění o zašlých časech rytířské slávy. Není pochyb, že to bylo místo silně podnětné, protože napomohlo ke stvoření novátorského díla. Právě zde měl totiž Walpole sen o obří části zbroje, konkrétně rukavici, která drtila schodiště jeho milovaného sídla. Inspirován touto vizí sepsal dílo *Otrantský zámek* (*The Castle of Otranto*, 1764), které se pro žánr gotického románu stalo modelovým.

Při prvním vydání se ovšem kniha jménem Horace Walpole, The Earl of Orford¹², ještě nepyšnila. Byla totiž vydávána za překlad nalezeného italského rukopisu z roku 1529, což mělo jednak zajistit větší působivost díla a jednak skrýt identitu známé osobnosti, která nechtěla být poznána. Po nečekaném úspěchu díla se Walpole k autorství přiznal.

Tato gotická prvotina měla většinu typických rysů popsaných výše. V katolické Itálii doby křížových výprav se na tajemném hradě odehrává drama, jehož hnací silou je zlotřilost hradního pána Manfréda, nevinnost a zranitelnost týraných a pronásledovaných panen Isabely s Matyldou a utrpení odvržené Manfrédovy choti Hypolity, odvaha a rytířskost dědice Teodora ukrytého v „převleku“¹³ venkovana či zjevení přízraků z minulosti, žádajících spravedlnost. Nad tím vším se vznáší věštba prorokující pád zločinného uchvatitele a jeho domu a návrat Otrantského knížectví do rukou právoplatného dědice. Kulisami příběhu je starodávné, gotické sídlo se svými tajnými podzemními cestami, pochmurnými chodbami a potemnělým kostelem, vyšperkované četnými nadpřirozenými, až absurdními úkazy. Vypravěč se k příběhu navíc staví poněkud rezervovaně, místy až ironicky, a tak čtenář často nemá jistotu, zda je situace skutečně tak vážná nebo se jen postavy chovají zbytečně přemrštěně.

---

¹² Tento titul zdědil Walpole až v roce 1791, tedy osm let před svou smrtí.

¹³ Převleky jsou častou rekvizitou gotických románů, ať už jde jen o přenesený význam, tedy skrytou identitu a neznámý původ, o kterém nemá potuchy ani osoba, jíž se týká, či skutečný převlek, například ženy za muže apod.

Walpole využil prvků staré poezie, dramatu a romance a pokusil se o spojení středověké romance a realistického románu.¹⁴ Tím vzniklo poněkud nesourodé dílo, z něhož jeho nástupci sice v mnohém čerpali, ale zároveň se snažili jeho zřetelné nedostatky překonat.

Téměř záhy se o to pokusila první, ovšem zdaleka ne poslední, ženská představitelka gotické literatury, Clara Reevoová. Ta sice z Walpolova díla vycházela, ovšem kritizovala jej pro přehnanost, která podle ní „ničila chod imaginace a místo pozornosti vzbuzovala smích.“¹⁵ Sama vydala roku 1777 anonymně dílo *The Champion of Virtue, A Gothic Story*, které vydávala za překlad starého spisu. Stejně jako Walpole se ale k autorství nakonec přiznala a to už rok po prvním vydání, kdy navíc změnila jméno románu na *Starý anglický baron (The Old English Baron, 1778)*. V něm se jí skutečně podařilo utlmit přílišné fantazijní a nadpřirozené prvky, které sice zcela nechybí, ale jsou logicky odůvodnitelné. Ačkoliv je příběh zasazen do doby vlády Jindřicha VI., řeč i chování postav odpovídají mravům osmnáctého století, čímž se román proměnil na dobový sentimentální příběh, jemuž vládly „dojímavé scény citových výlevů se slzami, objetími i mdlobami (...)“.¹⁶ Z typických prvků gotického schématu zůstala například postava uzurpátora i dlouho nepoznaného skutečného dědice, tajemná komnata, věštecký sen či šťastný konec.

Mnozí autoři a autorky poté začali publikovat tvorbu gotického typu, ale většinou to byla díla podřadná, čerpající jen z momentálního zájmu o tento druh literatury.¹⁷ Změna pak nastává s příchodem Ann Radcliffové a Matthew Gregory Lewise, kteří vydali svá stěžejní díla v devadesátých letech, a později s vydáním děl Mary Shelleyové a Charlese Roberta Maturina, která už spadají do první čtvrtiny devatenáctého století.

K dokonalosti dovedla klasický gotický román Ann Radcliffová, která mu prostřednictvím svých děl zajistila konečně alespoň částečný respekt¹⁸. Ceněna

---

¹⁴ BOTTING, Fred. *Gothic*. London : Routledge, 2004. ISBN 0-415-09219-1 : 550.00.

¹⁵ BOTTING, Fred. *Gothic*. London : Routledge, 2004. S. 54. ISBN 0-415-09219-1 : 550.00.

¹⁶ HODROVÁ, Daniela. *Román zasvěcení*. Jinočany : H&H, 1993. S. 79. ISBN 80-85787-34-2.

¹⁷ Výjimkou byl například velmi úspěšný román Sophie Leeové *Úkryt (The Recess, 1785)*, orientální příběh s faustovským tématem *Vathek (Vathek, An Arabian Tale, 1786)* či pozdější romance Jane Porterové *Skotští náčelníci (The Scottish Chiefs, 1810)*

¹⁸ Ve své době byla dokonce nazývána „románovým Shakespearem“.

byla především pro fakt, že dodala dílům na citovosti a díky podhalení psychologie postav na opravdovosti, obohatila je o impozantní líčení krajiny, zdokonalila děsivou atmosféru interiérů a přivedla na svět démonické padouchy, kteří nebyli pouhými schematickými loutkami, ale silou svých vášní a odhodláním už připomínali charismatické byronské postavy. V jejím *Sicilském románu* (*A Sicilian Romance*, 1790) tak týrá i trpí markýz Mazzini, *Záhadám Udolfa* (*The Mysteries of Udolpho*, 1794) vévodí věznitel nevinné dívky Montoni a v *Italovi* (*The Italian*, 1798) se krutě mstí a je potrestán mnich Schedoni. Za svou obrazotvornost pak byla ceněna velikány romantismu, jako byl Coleridge či Byron.

Velice výrazně na sebe upoutal pozornost román *Mnich* (*The Monk*, 1794) Mathewa Gregoryho Lewise, který naprosto zhnusil a šokoval velkou část veřejnosti. Dílo se totiž vyžívá v popisech zvrácené erotiky, násilí a temných rituálů. Jeho nepochybný přínos ovšem tkví ve skutečnosti, že hlavní postava mnicha Ambrosia se po celou dobu románu vyvíjí, řeší četná dilemata a ukazuje cestu od naprostého vrcholu po absolutní dno. Díky tomu, že čtenář sleduje jeho vnitřní souboj dobra a zla od počátku, intenzivně s ním poté prožívá jeho konečný pád. Už zde je tak naznačeno téma rozdvojené osobnosti¹⁹, které je poté využito v množství děl.²⁰

S příchodem devatenáctého století jsou změny, které započaly už s pozdními díly předchozího století, stále markantnější. Nejdůležitějšími proměnami bylo přeorientování se na nitro postav a jejich psychologizace, vzrůstající pocity nejistoty a rozervanosti, zapojení zmatků a konfliktů, nedořečení a relativita významů. Nakonec není možné vystopovat dílo, které by nebylo ovlivněno i dalšími směry a zůstávalo podobné tvorbě starších klasiků žánru. Zároveň však od zrodu tohoto druhu literatury až dodnes vznikají příběhy, které lze alespoň částečně za gotické považovat.

---

¹⁹ E.T.A Hoffman popsal toto rozdvojení osobnosti jako: „*visitation of another self, a double with a man's own appearance, who in his name and in his likeness, commits every atrocious crime of which he would never have believed himself capable*“. GÉRIN, Winifred. *Emily Brontë*. Oxford : Oxford University Press, 1978. S. 217. ISBN 0 19 281251 3.

²⁰ Již roku 1794 vyšlo dílo *Caleb Williams*, které bylo na „dvojnictví“ významně založeno. Jeho autorem byl otec Mary Shelleyové William Godwin.

Nové prvky vnesl do žánru román Mary Shelleyové *Frankenstein* (*Frankenstein, or the Modern Prometheus*, 1818), který obohatil literaturu o postavu „šíleného vědce“ a zasadil kořeny pro moderní vědecko-fantastický román. Výrazné zde bylo také téma útěku a pronásledování, které se tentokrát netýkalo nevinných, bezbranných hrdinek, ale monstra stíhaného pro svou odlišnost, které bylo ovšem na úplném počátku stejně nevinné a bezbranné jako ony hrdinky nebo malé dítě, kterým de facto bylo. Z románu tak silně zaznívá obžaloba společnosti, která svým macešským chováním přeměnila ztrápeného tvora na stvůru. Opět zde prosvítá i téma rozdvojené osobnosti, jelikož Frankenstein se svým netvorem mohou být chápáni jako odraz člověka a zla, které se v něm ukrývá.

Roztříštěnost brzy přestala být pouhou charakteristikou postav a přenesla se i na stavbu díla. Romány se stávaly skládkou, již bylo nutno sestavit z mnoha útržků. „*One scene spirals and merges into another, each tale breaking off to lead towards another tale, equally truncated, incomplete.*“²¹ Typickou knihou tohoto ražení je mistrovský *Poutník Melmoth* (*Melmoth the Wanderer*, 1820) Charlese Roberta Maturina. Ten je v podstatě moderním textem, jelikož vnímání je zde pozměněno, na smysly se nelze spolehnout, osoby se stále mění a nic není jednoznačné. Odráží se v něm prvky mýtů a pověstí a zaznívají znepokojivé otázky po smyslu lidského života. Středobodem četných epizod se stává postava poutníka Melmotha, která drží směs příběhů po hromadě. On sám je „(...) *amalgam of various Romantic avatars: Satan, Faust, Gothic hero/villain, Wandering Jew*“²², *Cain*“.²³ Kvůli paktu s ďáblem je nucen putovat světem a hledat nešťastnou oběť, která by jeho osud vyměnila za svůj.

Poutníkem Melmothem vyvrcholila éra gotických románů, které sice existovaly i nadále, ale již v dosti pozměněné podobě. Do děl se dostávaly

---

²¹ JACKSON, Rosemary. *Fantasy : The Literature of Subversion*. London; New York : Routledge, 2003. S. 104. ISBN : 978-0415291309.

²² Již v kronice *Flores Historiarum* (1188-1235) napsané mnichy Johnem z Wallingfordu a Rogerem z Wendoveru je zmíněna postava strážce u Pilátovy brány, který uhodil Ježíše a pobízel ho, aby šel rychleji, načež mu Ježíš odvětil, že on skutečně jde, zato strážce bude muset na světě otálet, dokud se Ježíš nevrátí. Ahasver neboli Věčný Žid bývá označen znamením hořícího kříže, tak jako byl i Velký Mogul v *Mnichovi*.

²³ JACKSON, Rosemary. *Fantasy : The Literature of Subversion*. London; New York : Routledge, 2003. S. 104. ISBN : 978-0415291309.

romantické pocity individualismu, zoufalství i touhy po svobodě, které odsouvaly gotickou extravaganci a vášně. Děj se stěhoval do měst a na venkov, kde přebývaly postavy jedinečné, ale přesto pravdivější, než jejich gotičtí předkové. Gotické motivy pak probleskují například díly Stockera, Stevensona či Wilda.

Za oceánem potom vzniká americká gotika, zaměřená především na psychologii osobnosti, kam spadají autoři jako Brown, Poe, Hawthorne, Melville, James či Faulkner. Nezasaženi nezůstali ani autoři z neanglicky mluvících zemí, a tak anglická gotická literatura inspirovala i Balzaca, Baudelaira, Bretona či Dostojevského.

Nelze také nezmínit silné zastoupení ženských spisovatelek, které byly tvůrkyněmi gotického románu už od počátku. Souviselo to s prostorem pro citovost, kterou tento druh literatury poskytoval, i se skutečností, že ženy dříve neměly možnost tak širokého vzdělání jako muži a musely témata vybírat obezřetně s ohledem na svou pověst. Když potom měly téměř neomezené možnosti fantazijního světa vzdáleného realitě, ztratily mnohé zábrany. Kromě autorek osmnáctého století ženskou gotiku reprezentují především Emily a Charlotte Brontëovy a básnířka Christina Rossetti, za století dvacáté pak například Carson McCullers, Daphne du Maurier či Angela Carter.

2.3. Postavy gotických románů v kontextu mezilidských vztahů

Gotický román přivedl na svět řádku postav, které dospívaly společně s ním. Zlovolní aristokraté, pronásledované hrdinky, vznešení sirotci, týrané manželky či zhýralí představitelé kláštera figurují téměř v každém příběhu. Zpočátku působí charaktery dojmem, že je možné je zařadit do černobílých škatulek. V případě některých z jejich zástupců to skutečně udělat jde. Již první představitelé temné strany však při bližším pohledu budí jisté pochybnosti, zda je lze ztotožnit s naprostým zlem, jak se jeví na povrchu. Svět gotických románů je světem nejistoty, kde se nelze spoléhat na přírodní zákony ani na své smysly,

a bylo by tedy mylné spoléhat na svůj úsudek a kategoricky soudit podle prvního dojmu. Vypravěči nám navíc neposkytují pohled do mysli postav, čímž zmatení ještě roste. Čím více se díla datem vzniku blíží k současnosti, tím těžší je posoudit, kde je hranice dělící hrdinu od zloducha. Postavy navíc vstupují do mezilidských vztahů, které jsou vždy komplikované, natož když se odehrávají v temném, složitém a chaotickém gotickém prostoru. Málokomu se tak poštěstí prožít spokojené dětství s milující rodinou a dospělost ve šťastném manželství.

2.3.1. Rodinné vztahy gotických hrdinů

Rodina je základním společenstvím lidí, které svým členům poskytuje bezpečí, důvěru, možnost s někým se identifikovat a někam patřit a samozřejmě také lásku a péči. Ne všichni mají to štěstí, že se narodí do takto fungující rodiny, ve světě gotických románů pak téměř nikdo. Když už hrdinové pocházejí z rodiny úplné, některý z jejích členů jim značně ztrpčuje a ničí život. Většinou však přicházejí na svět, kde chybí alespoň jeden z rodičů, buďto úplně a nenávratně, nebo alespoň dočasně. Prožít dětství s milujícími příbuznými nebývá hrdinům přáno a již od nejútlejšího věku se proto existence stává bojem. Hodrová hovoří o cestě k zasvěcení hrdiny, kterou srovnává s iniciačními obřady primitivních kmenů. Ty probíhají ve třech základních bodech. „1. Neofyté jsou odňati rodinám a ukryti na nějakém místě, nejčastěji v lese; 2. V lese podstupují zkoušky sesílané na ně ze zásvětí (mučení, tetování), jejichž smyslem je zmrtnění těla; 3. Znovu se „rodí“ jakožto členové společnosti dospělých“.²⁴

O počáteční období života se gotické příběhy příliš nezajímají. S hrdiny se většinou setkáváme až v období dospívání. První fáze iniciace už proběhla a děti byly odděleny od rodičů. Jedním z hlavních představitelů hrůzostrašných románů je totiž sirotek a nalezenec. Již v *Otrantském zámku* se setkáváme s domnělým sirotkem Teodorem. Ani jeho budoucí manželka Isabela nevyrostá se svým pravým otcem, který ji objeví téměř ve stejné době, kdy i Teodora nalezne po letech jeho otec-mnich Jeroným. Někteří hrdinové už ale možnost šťastného

---

²⁴ HODROVÁ, Daniela. *Román zasvěcení*. Jinočany : H&H, 1993. S. 79. ISBN 80-85787-34-2.

shledání s rodiči mít nebudou. Edmund ze *Starého anglického barona* tak poznává mrtvou matku a otce jen díky věšteckému snu a *Mnich* Ambrosio se dozvídá o existenci své matky až poté, co ji vlastnoručně zavraždí.

Ani poloviční sirotci nemají situaci jednoduchou. Andělská panna Antonie má sice zázemí ve své milující matce, ale ta ji jako pouhá slabá žena přes veškerou péči nedokáže ochránit před ďábelskými záměry neřestného mnicha. Sestry Emílie a Julie v *Sicilském románu* naopak postrádají matku, na jejíž místo dosadil sobecký otec ženu, která jim lásku nejenže neposkytuje, ale ještě je okrádá o tu otcovu.

Sirotkům jsou poskytnuty „náhradní“ rodiny a společenství, která ovšem zdaleka nejsou ideální. V nejlepším případě pouze neodpovídají urozenosti nalezence, která ještě zůstává neodhalena. Právoplatný dědic Otrantského knížectví Teodor proto spává léta na slamníku místo na posteli s nebesy. Edmund Clary Reevové si nejprve musí projít péčí krutého venkovana, kterého ctnosti jeho chráněnce popuzují, aby na chvíli mohl spokojeně žít v sídle barona Fitz-Owena. Závist je ale velká ničitelka lidských vztahů a v okamžiku, kdy Edmund svými skvělými vlastnostmi předčí baronovy syny, ztrácí přízeň jejich a následně i baronovu. Emiliina teta v *Záhadách Udolfa* také zdaleka není ideální pečovatelkou, navíc svoji chráněnkou přivede do sídla tyрана. Ani postavy *Poutníka Melmotha* nemají právě vzorné opatrovníky. Mladík John Melmoth vzpomíná po příjezdu na rodinné sídlo Zámeček na péči „hrozného strýce“, jehož ne právě láskyplná výchova zahrnovala množství odtahitých příkazů typu: „(...) nevyrušovat, nepřistupovat příliš blízko ke strýci, na nic se ho neptat (...)“.^{25 26} Mnohem hůře na tom ale byla Imálí-Isidora²⁷, jejíž příběh mu byl vyprávěn. Tato původně spokojená obyvatelka opuštěného ostrova je po letech nalezena rodinou a odvezena do civilizace. Matka i bratr pro ni ale zůstávají v podstatě cizími osobami. Její otec se pak přímo podílí na její zkáze, když ji nejprve nechává bez ochrany a nerušeně se věnuje svému obchodu, i když ví

²⁵ MATURIN, Charles Robert. *Poutník Melmoth*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložil KORBAŘ, Tomáš. Praha : Odeon, 1972. S.8.

²⁶ Vzhledem ke ztížené dostupnosti gotických románů v anglickém jazyce vycházím u většiny z nich z českých překladů.

²⁷ Pod jménem Imálí žila dívka na rajském ostrově, Isidora je její křesťanské jméno, které přijala po návratu do civilizace.

o hrozícím nebezpečí a poté, co se obavy naplní, pouze netečně prohlásí: „*Odevzdejte tu čarodějnickou čubku a jejich prokletého parchanta do milostivých rukou tribunálu svaté inkvizice.*“²⁸

Tím už se dostáváme k druhé části iniciačního obřadu, kterou hrdinové procházejí, tedy zkouškám ze zásvětí. Nalezenci jako Teodor s Edmundem jimi skutečně procházejí v „lese“, respektive znalost jejich rodiny a identity je jim ještě skrytá. Na mnohé ostatní však nelidské zkoušky sesílají právě jejich příbuzní! S velkou oblibou rodiče předurčují své děti k doživotnímu věznění ve zdech kláštera, čímž splácejí vlastní dluh Bohu. Agnes tak v *Mnichovi* pyká za uzdravení matky a Španěl Alonzo se svěruje mladému Melmothovi, co musel vytrpět kvůli předmanželskému hříchu svých rodičů.

Velkým problémem pro mladé hrdinky je patriarchální uspořádání společnosti: odsuzuje je poslouchat otce, kteří jsou nezřídka sobci a tyrani, sledující jen vlastní zájmy. Většina hrdinek je tak nucena do sňatků, jež by přinesly zisk jejich otcům, ovšem jim samým pouze utrpení.

Rodina se může hrdinovi stát nebezpečným nepřítelem. Markýz Mazzini v *Sicilském románu* neváhá věznit jediného syna, který se protivil jeho vůli, v tak krutém žaláři, že toto potrestání skutečně nelze považovat za pouhou výchovnou lekci. Vraždy v rámci rodiny také pro mnohé nejsou něčím nemyslitelným. V *Sicilském románu* vévoda di Luovo málem proklaje synovo srdce, protože zranil jeho pýchu, když se stal banditou, a poutník Melmoth by se jistě pousmál, kdyby viděl, jak vytáhl otec meč na syna Juana, když se zastal bratra odsouzeného k životu v klášteře. V *Otrantském zámku* dokonce dojde tragédii největší, když Manfred omylem zabíjí svou dceru! Vrcholem je potom zločin Ambrosiův, který zničí hned dva z jeho nepoznané rodiny. Sestra Antonia zemře jeho rukou poté, co je znesvěcena chtíčem, kvůli kterému před tím zabil vlastní matku!

Rodina přesto představuje důležitou hodnotu²⁹, kterou je nutno zachovat už proto, aby mohla pokračovat sláva rodu a dědictví zůstalo zachováno pro potomky. Myšlenka šlechtického rodu a dědictví je totiž v hrůzostrašných

---

²⁸ MATURIN, Charles Robert. *Poutník Melmoth*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložil KORBAŘ, Tomáš.. Praha : Odeon, 1972. S.879.

²⁹ Jelikož gotické romány byly i mravoučné, upozorňovaly často na význam rodiny, která byla v tehdejší vzrůstající měšťácké společnosti zásadní hodnotou.

románech prvořadou. Nastává už tedy čas, aby právoplatní dědicové vystoupili ze stínu a převzali, co jim náleží. Kladní hrdinové a hrdinky, kteří předchozí zasvěcování přežili, vstupují do spokojených manželských svazků a rod má opět pokračovatele. Závěrečná fáze iniciačního obřadu je u konce a zasvěcování se stávají členy společnosti dospělých.

2.3.2. Hrdinové a hrdinky gotických románů

Gotickým světem se pohybuje množství postav, z nichž některé jsou velmi výrazné, jiné už méně, ovšem každá má v příběhu svou roli. Role ochránce, rytíře až spasitele připadá mladým hrdinům, jejichž poznávacími znaky jsou, kromě mládí, duševní neposkvrněnost, ideály a odvaha. To vše vyvěrá i z jejich urozeného původu, o kterém však leckdy nemají ani potuchy. Představují potom jakési ztracené prince, kteří musí vyčkat okamžiku, kdy dostanou zpět své království a milovanou princeznu a bude moci nastat pohádkový konec.

Tento popis se může zdát příliš zjednodušený, ale nutno říci, že ani postavy těchto mladíků nejsou složité. I když zrovna trpí bezprávím nebo procházejí těžkou zkouškou, mají oporu ve svých výtečných vlastnostech³⁰ a skutečnost, že si nejsou jisti svou identitou, je nijak zásadně netrápí. Se svou dokonalostí působí často až nelidsky. Teodor sám sebe popisuje jako nástroj na dobro, když v *Otrantském zámku* říká: „*My life is of consequence to nobody: I fear no bad angel, and have offended no good one.*“³¹ I přes své hrdinství a neohroženost však většina z nich působí zženštile, jelikož se leckdy neubrání slze dojetí, radostnému zatleskání či něžnému vzdechu.³²

Již zmíněný Teodor či Edmund jsou sice obestřeni záhadou týkající se jejich původu, ovšem jinak mladí hrdinové nemají ani tajemnou pestrou minulost,

---

³⁰ Tento popis Edmunda ve Starém anglickém baronovi skvěle popisuje typické vlastnosti mladých hrdinů: „*Byl skromný, ale neohrožený; mírný a zdvořilý ke všem; přímý a otevřený k těm, kteří ho měli rádi, uzavřený a shovívavý k těm, kteří ho rádi neměli; šlechetný a účastný ke strastem svých spolublížných (...)*“ REEVE, Clara. *Starý anglický baron*. Přeložili TILSCHOVI, Emanuel a Taťána. Praha : Odeon, 1970. S. 200

³¹ WALPOLE, Horace. *The Castle of Otranto*. New York : Dover Publications, Inc., 1966. S.42-43. ISBN 0-486-43412-5.

³² Zde je patrný vliv sentimentálních románů, například Richardsonových.

která by je činila zajímavými a záhadnými, a tak na sebe veškerou pozornost strhávají jejich protivníci, temní pánové.

Tyrani ze zámků hrůzy jsou nejvýraznější postavy černých románů. To oni vzbuzují ve čtenáři řadu emocí, jako zvědavost, napětí, vzrušení, strach i rozhořčení. Jejich zastřená minulost vzbuzuje fantazii a dává prostor pro úvahy a domněnky. Mají moc okouzlit a upoutat, protože „*virtue is boring, insipid, unromantic; sin is fascinating, variegated and romantic*“.³³ Přívlastek „temný“ vystihuje jejich vzhled, povahu i záměry. Mají moc, kterou se nebojí použít pro splnění veškerých svých tužeb, a jsou plni vášní, jež je k tomu ženou. Ostatní drtí pod sebou, i když jde o jejich rodinu a blízké, a dokážou jimi značně manipulovat. Týrají své manželky, dcery nutí ke sňatkům, ohrožují syny a pronásledují mladé hrdinky. Nejtypičtějšími představiteli temných tyranů jsou Manfred z *Otrantského zámku*, Montoni ze *Záhad Udolfa* a Mazzini ze *Sicilského románu*, kde mu sekunduje vévoda di Luovo.

Ačkoliv z tohoto popisu vycházejí jako zavrženíhodní kriminálníci, nebylo by správné vidět v nich jen bezcitné zločince³⁴. I oni kvůli svým vášním trpí, stíhají je stíny minulosti a někdy se v nich i na okamžik hne svědomí. Autoři do postav nedávají příliš nahlédnout, přesto lze v tyranech najít zárodky rozervanosti a vnitřních bojů, které je spolu s tajemnou minulostí, vzdorem, vášnivostí i temným vzhledem činí předchůdci byronských hrdinů.

Zlomovými postavami se stali mnich Ambrosio, Velký Mogul a poutník Melmoth. Ambrosio na úplném počátku románu připomíná mladého hrdinu, jelikož je popsán jako bezchybný, doslova „Vtělená svatost“. Jeho postava se ale značně vyvíjí a vnitřní spor mezi duší a tělem stále roste. Čím více se vítězství chýlí na stranu tělesného chtíce, tím větším padouchem se Ambrosio stává, až se nakonec zřekne Boha a přijme místo něj Satana. Důležité ale je, že se zvrácenosti pokouší potlačit, ale nepodaří se mu odolat četným pastem a svodům, které jsou

---

³³ RAILO, Eino. *The Haunted Castle*. New York : E.P. Dutton & Co., 1927. S. 283.

³⁴ Ačkoliv se Manfred stal vzorovým tyranem nebyl ani on zlosynem vyžívajícím se v krutosti bez příčiny: „*Manfred was not one of those savage tyrants, who wanton in cruelty unprovoked. The circumstances of his fortune had given an asperity to his temper, which was naturely human; and his virtues were always ready to operate when his passions did not obscure his reason*“. WALPOLE, Horace. *The Castle of Otranto*. New York : Dover Publications, Inc., 1966. S. 40. ISBN 0-486-43412-5.

na něj narafičeny. Věčné utrpení, které jej čeká na konci, tedy přece jen vzbuzuje lítost. Další postavou *Mnicha*, která již připomíná romantické hrdiny, je Velký Mogul, který se objeví jen v krátké epizodě, už proto, že musí neustále putovat. Je to tragický ahasverský poutník, který kráčí světem sám, bez přítele, bez vztahů a bez minulosti. Velice se podobá poutníku Melmothovi, který je „(...) *romantický démon, hořce se smějící sám sobě, osamělý a bez domova, znavený světem-obrovským divadlem*“.³⁵ I přes to, že je Melmoth po většinu času ztělesněním krutosti, zákeřnosti a zla, stejně jako Ďábel, kterému se upsal³⁶, lze v jeho chování najít i zbytky lidskosti, které v něm vzkřísí nevinná panna Imálí-Isidora: „*Imálí byla první obětí, k níž cítil jakousi lítost. Radost s jakou ho přivítala, málem mu naplnila srdce lidskými city, jež z něho již dávno vypudil.*“³⁷

Poutník Melmoth se se slavným byronským hrdinou střetává nejen množstvím vlastností, ale i časově. Původ byronského hrdiny však spadá do doby podstatně dřívější, než je devatenácté století. Mnozí jej odvozují již od postav Miltonova Satana a Shakespearova Hamleta, kteří se se svými následovníky shodují v hlavních rysech, kterými jsou především vzdor a tajemnost i častá touha po pomstě. Když přeskočíme zlovolné pány ze zámků hrůzy, dostaneme se k temným postavám Scottovým, které jimi byly ovlivněné. Railo zmiňuje především rytíře Marmiona ze stejnojmenného románu, který podle něj představuje spojnicí mezi gotickým tyranem a romantickým jedincem. Vyznačuje se totiž kriminálními a násilnými sklony, ale zároveň trpí výčitkami svědomí, čímž vzniká nekonečný konflikt v jeho duši. Nechybí mu ani temný vzhled, záhadnost a vzdor.

Klasického byronského hrdinu však přivedl na scénu jak jinak než Byron. Jeho typickým reprezentantem je Child Harold z lyrickoepické *Childe Haroldovy pouti* (*Child Harold's Pilgrimage*, 1812-1818), ale postavy stejných rysů nalezneme i v *Nevěstě z Abydu* (*The Bride of Abydos*, 1813), *Džaurovi* (*The Giaour*, 1813), *Korzárovi* (*The Corsair*, 1814) *Larovi* (Lara, 1814) či *Vězni*

---

³⁵ HODROVÁ, Daniela. *Román zasvěcení*. Jinočany : H&H, 1993. S. 105. ISBN 80-85787-34-2.

³⁶ Faustovský motiv je v gotických románech velmi oblíbený. Kromě již zmíněného *Mnicha* a *Poutníka Melmotha* se vyskytuje například i ve *Vathekovi*.

³⁷ MATURIN, Charles Robert. *Poutník Melmoth*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložil KORBAŘ, Tomáš.. Praha : Odeon, 1972. S.471.

chillonském (*The Prisoner of Chillon*, 1816), kde „základním tematickým prvkem je hrdina, který je nejen produktem autostylizace, ale i svébytnou metamorfózou typu odbojného hrdiny miltonovského (*Satan ve Ztraceném ráji*) a schillerovského (*Karel Moor v Loupežnících*) a rovněž i temné postavy tyrana v gotickém románu (...)“³⁸ „Místo jednoty smyslu a účelu celistvého bytí tak do popředí vstupuje osobnost jako tvůrčí potenciál jedince a síla básnického jazyka (...)“³⁹ V *Manfrédovi* (*Manfred*, 1817) a *Kainovi* (*Cain*, 1821) pak přibývá ještě téma titánství, jakožto vyčlenění ze společnosti vlivem hrdinského a osamělého konfliktu hrdiny s kosmickým a společenským řádem.⁴⁰

Jaká jsou poznávací znamení byronského hrdiny? Často napoví už jeho temný, démonický vzhled s pronikavými očima, v kterých se zračí, že se jedná o člověka schopného i značně amorálních činů. Většinou to není jen předsudek a hrdina skutečně páchá hrůzné zločiny, ať už hnán svými vášněmi, prahnutím po pomstě, nebo vzpourou proti pravidlům a touhou po svobodě. Zde nastává tragický konflikt romantismu. Hrdina svým osamělým, individualistickým vzdorem bojuje proti světu, plnému nesvobody a utlačování, a cítí s utlačovanými, zároveň však popírá veškeré řády, což ho vede k opakovanému překračování morálních norem a narůstá pocit odloučení, opuštěnosti a pesimismu⁴¹. I když odejde z domova do cizích zemí, nehledě na to, jak moc a jak daleko putuje, nachází jen další útlak a bezpráví a jeho poznání mu tedy přináší jen bolest a zoufalství. Vzniká tak charakteristický pocit těchto hrdinů - pocit rozervanosti. Spolu s ním roste zhnusení světem, které může vést až k nenávisti k lidstvu⁴².

Nehledě na to, jak moc v daném okamžiku trpí mladí hrdinové, věří v budoucnost, snaží se navrátit do normálního života a najít štěstí. Byronský hrdina zůstává uvězněn v beznaději, s kterou popírá paměť lidstva, která je

---

³⁸ MACURA, Vladimír a kol. *Slovník světových literárních děl A-L*. Praha : Odeon, 1989. S. 143. ISBN 80-207-0948-7.

³⁹ PROCHÁZKA, Martin. *Romantismus a osobnost*. Pardubice : Kruh moderních filologů v nakladatelství Mgr. Marie Mlejnkové, 1996. S. 7. ISBN 80-85365-06-5.

⁴⁰ Titánský konflikt můžeme najít i v *Odpoutaném Prométheovi* (*Prometheus Unbound*, 1820) Percy Byshe Shelleyho, jehož hrdinu lze také přiřadit k byronskému typu, ovšem od hrdiny svého kolegy se liší zuřivým bojem proti zlu, které podle něj může být přemoženo, a vírou v mírumilovné soužití lidstva.

⁴¹ Byronský hrdina svou izolovaností od společnosti i dějin, osamocněním, pocitem nesmyslnosti existence a svobodnými činy částečně předjímá existencialismus dvacátého století.

⁴² Railo uvádí, že tímto atributem byl byronský hrdina obohacen poprvé v Korzárovi.

„*schopností slibovat, životem pro budoucnost, pamětí samotné budoucnosti.*“⁴³ Jeho vlastní minulost zůstává často tajemstvím a lze tušit, že z hrůz, které se v ní mohly přihodit, vychází mnohé z hrdinových negativních postojů. Možnost či jistota bezpráví spáchaného na hrdinovi, spolu s jeho osamoceností, budí ve čtenáři soucit s tímto výjimečným, sebezničujícím jedincem, přes jeho veškeré zápory.

Stejně významné místo, jako měly v historii gotického románu ženské autorky, měly i ženské hrdinky. Mladí hrdinové by bez nich neměli koho ochraňovat a tyraní pronásledovat. Jestliže mladí hrdinové znázorňují ideály a hrdinství, ony ztělesňují krásu a ctnost. Jako jejich mužské protějšky jsou i ony „*frequently bloodless and unsubstantial shadows.*“⁴⁴

Tyto dokonale počestné a nevinné panny se vyznačují značnou křehkostí, kvůli které čelí složitým životním situacím proudy slz, výkřiky hrůzy a neustálým omdléváním. Vzhledem k patriarchálnímu uspořádání společnosti jsou neustále vystavovány nebezpečí ze strany svých otců i vášní hnaných nápadníků, kterým není radno odporovat, protože v jejich rukou je moc, a tím pádem i prostředky, jimiž jim mohou značně znepríjemnit život. Ohrožování cti, násilí a věznění patří mezi nejoblíbenější způsoby týrání mladých hrdinek. Zámky hrůzy se stávají svědky mnohých scén, ve kterých ubohá dívka prchá temnými chodbami před ještě temnějším zloduchem, který ji uvěznil na svém děsivém sídle, kde trpí vlivem jeho zvrácených tužeb.

Některé z utlačovaných nedovedou vyvinout víc než pouhý pasivní odpor, ale jiné dokážou prudce vzdorovat. Railo dělí mladé hrdinky na Matyldy s Emíliemi a Isabely s Juliemi.⁴⁵ Matylda a Emílie patří do rodu hrdinek pasivních, většinou plavovlasých a modrookých, pro něž jsou typické slzy, rezignace a absence vášní. Symbolizují ženskost, něhu a mateřství. Jejich

---

⁴³ PROCHÁZKA, Martin. *Romantismus a osobnost*. Pardubice : Kruh moderních filologů v nakladatelství Mgr. Marie Mlejnkové, 1996. S. 156. ISBN 80-85365-06-5.

⁴⁴ RAILO, Eino. *The Haunted Castle*. New York : E.P. Dutton & Co., 1927. S. 283.

⁴⁵ Matylda a Isabela jsou hrdinkami *Otrantského zámku*, Emílie a Julie jsou sestry ze *Sicilského románu*.

tmavovlasé, černoooké přítelkyně naopak představují divoké, vášnivé krásky, které znázorňují svobodu a nezávislost.⁴⁶

Ačkoliv se mezi mladými hrdinkami vyvíjejí hluboká přátelství, nemají většinou kvůli smrti jedné z nich dlouhého trvání. Samota bývá často jejich údělem. Kromě přítelkyně chybí i osoba pro dospívající dívku nejdůležitější, matka. Isabela matku nikdy nepozná, Matylida ztrácí matku po jejím odchodu do kláštera, Emiliina a Juliina matka je po léta považována za mrtvou, Antonie přichází o matku rukou zvráceného bratra a matka Imáli-Isidory, která chyběla v jejím životě od raného dětství, jí ani po opětovném shledání není schopna poskytnout pravý mateřský cit.

Gotický román ale rozhodně nedělá ze všech žen světice, a tak osudy především mužských hrdinů ničí d'ábelské ženy. Hlavní představitelkou zkaženosti něžného pohlaví je Lewisova démonická Matylida, žena, která vnikne v přestrojení do kláštera, aby svedla na scestí mnicha Ambrosia. Mezi její mocné zbraně patří kromě spolčení s d'áblem a černokněžných kouzel i její vznešená krása.⁴⁷ I přes nebezpečí a zkázu, které s sebou tato hříšná žena nese, nelze se ubránit jejímu působivému vzhledu, s jehož pomocí svádí k neřestem. Připomíná tak tyrany a byronské hrdiny, kteří sice mohou páchat odporné zločiny, ale ani ty je nezavíjí obrovského charisma. Lewis do stejného románu dosadil hned dvě zkažené ženy, a tak se v jedné z epizod mladý hrdina Raymond seznámí velmi zblízka s Krvavou jeptiškou, duchem zhýralé Beatrice, která se nejprve vysmívala Bohu se svým milencem, jemuž nakonec za pomoci nového nápadníka, jeho bratra, probodla srdce dýkou. Ani náruživá markýza Maria de Vellorno není právě vzorem ctností. Poté, co vypudí z markýzova lože jeho manželku a zaujme její místo, neváhá nadále hledat potěšení u ostatních mužů. Finální zavraždění manžela i sebe samé je aktem porážky hříchu a vítězství spravedlnosti, slovy

---

⁴⁶ Jsou předobrazem typických romantických hrdinek.

⁴⁷ Velmi podobná Matyldě je Vathekova matka Karathis, která se také vášnivě oddává černým rituálům a slouží orientálnímu d'áblu Iblisovi. Svou výchovou odsoudí k věčnému zatracení i svého syna.

markýze: „*Nebesa učinila nástrojem své spravedlnosti ženu, pro niž jsem zapomněl na svědomí a nelekl se zločinu.*“⁴⁸

2.3.3. Láska jako požehnání i prokletí

Láska a vášně jsou jedním z hlavních motivů jednání postav gotického románu. Zatímco samotná vášně vede většinou ke zkáze a stává se prokletím, pravá, osudová láska mladých hrdinů má oživující moc a je požehnáním jak pro zamilované, tak pro rod, potažmo pro celou společnost.

Láska v srdcích hrdinů vzplane obvykle ihned po spatření protějšku, ještě dříve, než spolu milenci poprvé pohovoří. Již první rozmluvy jsou prodchnuty vášnivými vyznáními lásky a obšírnými lichotkami na dáminu ctnost, krásu a jedinečnost. Hrdinky při těchto rozhovorech zůstávají netečné až odtažitě, jak jim velí jejich panenská nevinnost, a s přiznáním lásky váhají nekonečně dlouho. Výjev, kdy mladík klečí u nohou své milované a ona cudně krotí jeho divoké projevy lásky, lze najít téměř v každém gotickém románu a vždy probíhá podobně jako tento ze Sicilského románu: „*Hippolytos přistoupil k ní a vrhl se jí k nohám: „Dopřejte mi,“ řekl rozechvěle, „abych vám vyjevil city, které jste ve mně vzbudila, a vylil před vámi srdce plné lásky a obdivu.*“ „*Vstaňte, pane,*“ řekla Julie a důstojně se zvedla ze svého místa, „*nesluší se, abyste přede mnou klečel a já abych to strpěla.*“⁴⁹ Tyto lásky jsou zpočátku víceméně platonické a kromě vyznání lze od hrdiny očekávat nejvýše políbení ručky vyvolené. Než zamilovaní dojdou až ke šťastnému konci, musí projevit značnou trpělivost. Do cesty se jim totiž staví hojně překážek, které bývají způsobeny domnělým neurozeným původem mužských hrdinů, vězněním dívky, ať už na zámku hrůzy či v klášteře, a množstvím dalších, jež před nimi staví sám tyran. Jen výjimečně není opětovně shledání radostným, když hrdinka podlehne hrůzám, kterým byla vystavena, ale jak v *Otrantském zámku*, tak v *Mnichovi*, kde k těmto komplikacím

---

⁴⁸ RADCLIFFE, Anne. *Sicilský román*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložila SKOUMALOVÁ, Hana. Praha : Odeon, 1970. S. 696.

⁴⁹RADCLIFFE, Anne. *Sicilský román*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložila SKOUMALOVÁ, Hana. Praha : Odeon, 1970. S. 696.

dojde, se brzy najde nová nevěsta. Po překlenutí útrap dochází k požehnanému sňatku a manželství, které zaručí pokračování rodu.

Opačným typem lásky, který se vyskytuje v gotické literatuře, je láska destruktivní, která s sebou nese jen hřích a zkázu. Více než o lásku se ve skutečnosti jedná o touhu, vášně a posedlost, jejímž cílem není ani tak získat srdce druhého, jako dosáhnout ukojení chťiče. Často dochází až k přestupkům proti přírodě a náboženství.

Častým tématem gotických románů je incestní vztah. Incest se vyskytoval v literatuře už od jejích počátků⁵⁰, a ani v životě tomu nebylo jinak, jelikož v okolí se mnohdy nevyskytoval nikdo vhodnější, kdo by pomohl k pokračování rodu, než někdo z příbuzných. I Manfréd je hnán snahou zachovat rod, když se snaží svést Isabelu, jež se měla stát po sňatku s jeho synem Manfrédovou „dcerou“. Vyskytuje se také problém s chráněnkami a chráněnci, kteří jsou vychováváni v náhradní rodině tak, jako by skutečně byli jejími členy. Je zajímavé, že Edmund ve *Starém anglickém baronovi* chápe syny barona Fitz-Owena dlouho jakožto své bratry, ale nakonec se ožení s jejich sestrou. V gotickém světě, který je poznamenán tajemným původem mnoha hrdinů, navíc hrozí, že dojde k omylu z nevědomosti příbuzenství, což se stane mnichu Ambrosiovi, který vzplane vášní k nepoznané sestře. *Mnich* obsahuje ještě jeden incestní vztah, který má navíc nekrofilní přídech. Raymond, který si splete svou milovanou s duchem Krvavé jeptišky, je poté touto příšerou ze záhrobí opakovaně navštěvován a musí strpět i její polibky na ústa.⁵¹ Později se dokonce dozvídá, že jej s mrtvou nápadnicí pojí příbuzenský vztah, čímž je epizoda vystupňována k nejvyšším sférám perverze.

Dalším z příkladů destruktivní lásky je svedení mnicha Ambrosia d'ábelskou ženou Matyldou či epizoda z *Poutníka Melmotha*, kde nevinná Imálí-Isidora naopak podléhá lásce k d'ábelskému muži. Zatímco Ambrosia jeho chťič nakonec stojí nebeskou spásu, Imálí-Isidora se i přes skutečnou lásku, kterou k poutníkovi cítí, dokáže z jeho vlivu vymanit a zachránit svou duši.

---

⁵⁰ Kromě senzační hodnoty, přinášel incest do literatury také archetyp nevědomého hřichu, jehož nejklaštějším zachycením je Senecův *Oedipus*.

⁵¹ Téma milenky či milence ze záhrobí se tradovalo hojně již v ústní lidové tradici, později v psané formě hlavně v baládách. Příkladem může být anglická balada *Daemon Lover* nebo *Lenore* (*Lenora*, 1774) německého autora Gottfrieda Augusta Bürgera.

Nejen vztahy s démonickými bytostmi či příbuznými mohou být zkázonosné. Svě o tom vědí ženy tyranů, které trpí kvůli nezájmu a zamítnutí ze strany manželů, jež ti navíc nezřídka okoření fyzickým násilím a vězněním. Manfrédova choť musí kvůli neschopnosti dát manželovi dědice sledovat jeho námluvy s jinou, první manželka markýze Mazziniho léta strádá v kobce odtržená od svých dětí a žena seňora Montoniho dokonce vlivem násilí na ní spáchaném umírá.

Takový je tedy svět vztahů gotických románů, jehož výrazný otisk najdeme i v díle Emily Brontëové.

3. Emily Brontëová

Emily Brontëová, jedna z talentovaných sester Brontëových, je spisovatelkou, kterou lze bezpochyby zařadit mezi přední klasiky anglické literatury. Toto místo na výsluní jí zajistil především její jediný román *Na větrné hůrce*⁵² (*Wuthering Heights*, 1847), který dodnes uchvacuje čtenáře na celém světě. Ve své době by ovšem málokdo hádal, že se tomu tak stane. Její dílo sice nezůstalo nepovšimnuto, avšak na plné uznání, jakému se zaslouženě těší dnes, muselo počkat až do 20. století. Tehdejší viktoriánská společnost byla originálním dílem šokována a nedokázala jej přijmout už proto, že se zcela vymykalo tehdejšími dobovými konvencím. Román, který je dnes mnohými označován za jednu z nejlepších anglicky psaných próz, tak byl po vydání zcela nedoceněn a značně kritizován.

Tento osud potkal i většinu románů jejích sester Anne a Charlotty, což dnes jen svědčí o tom, jak sestry Brontëovy předběhly svou dobu. Zatímco díla Charlottina pobuřovala především podněcováním ke vzpouře proti pravidlům společnosti, Anne a Emily ohromily až naturalistickými scénami násilí, zla či opilectví⁵³. Již první kritiky „*Větrné hůrky*“ upozorňovaly, že román ukazuje jen ty nejhorší stránky lidství, a varovaly čtenáře před znechucením, které mohou bezostyšné popisy nelidských činů vyvolat. Za velmi problematický byl navíc považován fakt, že postava Heathcliffa, která byla pro mnohé zobrazením čistého zla, nebyla nikde v románu patřičně odmítnuta. Morální vyznění příběhu se tedy značně neshodovalo se zásadami společnosti, jejíž pohled na tradiční hodnoty byl zcela nekompromisní.

Ačkoliv bouřlivá vlna zájmu o život sester Brontëových vypukla až posmrtně, již za života vzbuzovaly jejich osobnosti jistou pozornost. Tehdy se ale nejednalo o zkoumání zážitků a zkušeností, které pravděpodobně napomohly vzniku jedinečných děl, ale šlo čistě o otázku jejich identity. V roce 1846 se na veřejnosti objevila básnická sbírka *Básně Currera, Ellise a Actona Bellových*

---

⁵² Zvolený název je poslední český překlad Květy Maryskové, jenž vyšel roku 1960 v Praze. Podle tohoto zdroje jsou v literární analýze románu zvoleny české podoby jmen hrdinů.

⁵³ Alkoholismem se zabývá především román Anne Brontëové *Nájemce z Wildfell Hall* (*The Tenant of Wildfell Hall*, 1848)

(*Poems by Currer, Ellis and Acton Bell*, 1846), která sice zůstala čtenářskou obcí prakticky nepovšimnuta, jelikož se prodaly jen dva výtisky, avšak v dalším roce už tato trojice vzbudila větší rozruch svými nekonvenčními romány. Až v červenci roku 1848 se však odhalilo, kdo jsou ve skutečnosti „Gentlemen Bells“, když Charlotta přiznala, že se jedná o pseudonymy její a jejích sester, vybrané tak, aby počáteční písmena mužských pseudonymů odpovídala skutečným iniciálám dívek.

Toto nové zjištění ještě umocnilo údiv nad obsahem románů. Mnozí se zdráhali uvěřit, že díla vynikající syrovostí, krutostí a tvrdostí, mohly napsat ženy. Pochybnosti o Emiliině autorství románu *Na Větrné hůrce* vedly až ke vzniku domněnky, že dílo ve skutečnosti napsal její bratr Branwell. Jen stěží se totiž dalo pochopit, že temnou, místy až d'ábelskou postavu Heathcliffa, stvořila křehká, uzavřená dívka. Kromě mistrného zobrazení zla v člověku navíc dílo zachycuje pestrou škálu divokých vášní, vyvolaných silou lásky, nenávisti, či touhy po pomstě, které samotářská spisovatelka stranící se společnosti mohla věrohodně popsat jen díky neuvěřitelné síle své imaginace.

Přesto se nabízí otázka, zda by se tato jedinečná Emiliina představivost dokázala rozvinout i bez izolovanosti, které byli členové Brontěovy rodiny po většinu času vystaveni, či dalších specifík jejího krátkého života. Ačkoliv o sestřích Brontěových vzniklo již nespočet životopisů⁵⁴, Emily zůstává stále obestřena jistým tajemstvím. Dopisů, poznámek či deníků se od ní totiž příliš nezachovalo, a tak je třeba se smířit s informacemi zprostředkovanými. Její sourozenci byli v tomto ohledu naštěstí plodnější, a jelikož Emily strávila většinu času v jejich společnosti, mnohá fakta o jejím životě lze získat z těchto pramenů.

3.1. Život

Emily Jane Brontěová se narodila 30. července 1818 v Thortonu u Bradfordu jako páté dítě anglikánského duchovního Patrika Brontěho a jeho

---

⁵⁴ Jeden z prvních a nejslavnějších je *Life of Charlotte Brontë* (1857) od Charlottiny přítelkyně, spisovatelky Elizabeth Gaskellové, kde je mnohé i o Charlottiných sourozencích.

ženy Marie Branwellové. Jejich domovem se však již po necelých dvou letech Emiliina života stala fara v severoanglickém Haworthu, v řídké obydlené části Yorkshiru. Toto ponuré, osamělé místo obklopené kopci a vřesovišti, bičované častými dešti a vichřicemi, zcela zásadně ovlivnilo Emiliin život i tvorbu. Jak uvádí Winifred GÉrinová: „*Of all the influences on Emily's life, the landscape of her home at Haworth had the greatest effect in quickening her mind and in shaping her character.*“⁵⁵

Kromě vřesovišť se stálým společníkem Emiliina života stala i smrt. Již krátce po přestěhování do Haworthu se rodina musela vypořádat s obrovskou ránou, když v září 1821 zemřela na rakovinu Maria, čímž se z Patricka Brontého rázem stal vdovec a z šesti dětí poloviční sirotci. Na pomoc rodině sice přispěchala Mariina sestra Elizabeth Branwellová, ale tato tvrdá žena, oplývající spíše smyslem pro povinnost a pořádek než láskou, jim mohla matku nahradit jen stěží. Emily musela poprvé čelit smrti a ztrátě, ale tak jako při mnohých pozdějších životních zvratech, navenek zdála se touto událostí téměř neovlivněna.

Otcova a tetina výchova byla sice strohá a přísná, ale jejím velkým pozitivem byla podpora dětí v sebevzdělávání. Byly jim předčítány noviny, vedly diskuze o politice i umění a byly povzbuzovány k vlastnímu čtenářství. Láska k literatuře je pak spojovala po celý život. Domácí studium ovšem nestačilo, a sourozenci tak v průběhu života vystřídali množství škol, které více či méně ovlivnily jejich osudy i tvorbu. Již první škola, kterou Emily navštěvovala společně s Marií, Elizabeth a Charlottou, se stala osudnou pro celou rodinu. U dvou nejstarších sester se zanedlouho začalo projevovat chatrné zdraví, které měly sourozenci Brontěovi společné, a tvrdé podmínky, kterým byly dívky na škole vystaveny, brzy dílo dokonaly.⁵⁶ Nejstarší Maria tak zemřela v únoru 1825 ve věku dvanácti let, následována v červnu jen desetiletou Elizabeth. Emily

---

⁵⁵ GÉRIN, Winifred. *Emily Brontë*. Oxford : Oxford University Press, 1978. S. 1. ISBN 0 19 281251 3

⁵⁶ Charlotte později bezohledné zacházení s dívkami na škole reflektovala v románu *Jana Eyrová* (*Jane Eyre*, 1847)

se tak už v raném dětství setkala s tíhou ztráty, zármutku a bezmoci, které hořce zapůsobily i na ostatní členy její rodiny.⁵⁷

Co toho roku ovšem Emily nepochybně změnilo život, byl příchod služebné Tabithy Aykord, zvané Tabby. Tuto postarší vdovu děti velmi milovaly a podstatně ovlivnila jejich životy a částečně i dílo. Dobrosrdečná venkovská žena mluvící výrazným nářečím zásobila děti množstvím lidových příběhů a balad, které silně podněcovaly jejich už tak velkou představivost. Má pravděpodobně také zásluhu na tom, že velká část románu *Na Větrné hůrce* je zasazena do doby osmdesátých let osmnáctého století, kam dosahovaly její vzpomínky. Právě ona také patrně inspirovala Emily ke vzniku postavy Nely Deanové, rozšafné venkovské služebné a vypravěčky klíčového příběhu „*Větrné Hůrky*“.

Ačkoliv sourozenci Brontëovi k sobě měli velmi blízko po celý život, v tomto období byla jejich závislost na sobě navzájem obzvláště významná. Po smrti dvou dcer se jejich otec stal ještě nepřístupnější, což jen posílilo silné pouto, které se mezi zbývajícími sourozenci vyvinulo. Jakožto děti duchovního, žijící na osamocené faře, měly jen málo společného s ostatními dětmi v Haworthu, které již v jejich věku často pracovaly, a tak nedostatek společnosti nahradily vytvářením vlastních her a světů. Vznikaly tak jejich první literární pokusy, když tvořily příběhy o fiktivním africkém císařství Great Glass Town Confederacy, které už nesly stopy nesporných literárních talentů. Později se jejich tvorba rozešla, a zatímco Charlotte a Branwell se věnovali svému království Angrii, zobrazujícímu svět s pevným armádním a politickým uspořádáním, Anne a Emily si stvořily svět Gondal, jenž byl naplněn krásnými popisy přírody a množstvím ženských hrdinek. Toto rozdělení sourozenců odráželo do jisté míry i odlišnost jejich povah. Branwell byl jediný chlapec, Charlotte byla rebelkou a bojovnicí, Anne byla citlivá, až plačtivá a přírodu milující Emily měla vlastní svět, do kterého nemohli důkladně nahlédnout ani její nejbližší.

Sourozenci se brzy museli rozloučit, když Branwell odjel studovat umění do Londýna a Charlotte nastoupila na školu Roe Head, nejprve coby žačka, poté

---

⁵⁷ Branwell dokonce prohlašoval, že slyší Mariin hlas plakat v noci u okna, na což si Emily později pravděpodobně vzpomněla při popisování Lockwoodova děsivého snu o duchu mrtvé Kateřiny v románu *Na Větrné hůrce*.

jako učitelka. To už ji však doprovázela i Emily, která se ve svých sedmnácti letech teprve podruhé vydala z domova. Ke studiu ale nikdy příliš netáhla, jelikož chtěla zůstat taková, jak ji Bůh stvořil, a její bohatá fantazie jí poskytovala větší naplnění než učení. Škola se svým pevným řádem a pravidly dívku zvyklo na svobodu a volnost pohybu naprosto ničila. Trpěla tak hlubokým steskem po domově, že si Charlotte poznamenala: „*Cítla jsem ve svém srdci, že pokud by se nevrátila domů, zemřela by (...)*“⁵⁸ Tak velká byla Emiliina láska k domovu a blatům. Nakonec Emily onemocněla, což ji paradoxně vysvobodilo. Byla poslána zpět do Haworthu a její místo na Roe Head zaujala Anne.

O to více je překvapující, že v roce 1837 nastoupila Emily jako učitelka do školy v Halifaxu. Na druhé straně dívky v té době příliš pracovních příležitostí neměly, a jelikož na chátrajícího otce a nezaměstnaného bratra se sestry spoléhat nemohly, musely si vydělávat na živobytí samy. Ačkoliv ani zde Emily nebyla šťastná, zkušenost rozhodně napomohla jejímu intelektuálnímu vývoji. Místní krajina se navíc v mnohém podobala haworthské a Emily pak některých detailů z míst jako dům Law Hill, ve kterém bydlela, či blízký Walterclough Hall, využila později při tvoření světa „Větrné Hůrky“. Ani zde Emily příliš dlouho nevydržela a v červnu 1838 Law Hill nadobro opustila.

K poslední cestě z domova se nechala přemluvit Charlottou v době, kdy dívky plánovaly založení vlastní školy, k čemuž bylo potřeba získat více zkušeností a především se zdokonalit v jazycích. Sestry tedy roku 1842 společně vyrazily do penzionátní školy manželů Hegerových. Charlottě zdejší pobyt zásadně změnil život, jelikož se zamilovala do pana Hegera.⁵⁹ I tato nenaplněná touha její sestry musela na Emily zapůsobit a inspirovat její literární dílo. Sama Emily poznala především „samotou uprostřed davu“ a srdcervoucí stesk po domově.

V roce 1842 došlo ještě ke dvěma důležitým událostem. Smrt, která tak často navštěvovala dům Brontëových, opět zasáhla a vzala si toho podzimu hned

---

⁵⁸ „*I felt in my heart she would die, if she did not go home (...)*“ HOWARD, Tom. *Brontë Country*. New York, London : Regency House Publishing Limited, 1995. S. 42. ISBN 0-8317-1855-2.

⁵⁹ Tato zkušenost ji inspirovala k napsání románu *Professor (The Professor, posmrtně 1857)* a částečně i *Villete* (1853).

dva jejich blízké. Tím prvním byl jen šestadvacetiletý zástupce Patricka Brontého William Weightman, jehož ztráta zdrtila především Anne, která do něho byla zamilovaná. Emily se tak opět setkala s láskou v její bolestivé podobě. S Anne si navíc byla ze všech sourozenců nejbližší, takže její neštěstí hluboce prožívala s ní. V listopadu pak přišli Brontěovi o dalšího příbuzného, když zemřela teta Branwellová.

Jestliže se Emily díky někomu mohla přesvědčit o drtivých následcích lásky, byl to její bratr Branwell. Navíc u něho bohužel nešlo o jediný problém, se kterým se potýkal. Dalo by se říci, že Branwell byl ztělesněním otcových zklamaných nadějí. Ač měl nadání v oblasti malířství i literatury, nepodařilo se mu prorazit ani v jedné oblasti a po sérii zklamání se dostal až na úplné dno. Neúspěšné studium, alkohol, opium, nezaměstnanost a láska k vdané ženě lemovaly jeho cestu ke zkáze. Obzvláště nenaplněná láska k paní Robinsonové spolu s množstvím opia a alkoholu z něj brzy udělaly trosku, vyhrožující spácháním sebevraždy či podpalující ložnici. Na rozdíl od Charlotty, která na něho po těchto excesech zanevřela, Emily s bratrem hluboce cítila a chápala jej do jisté míry jako byronského hrdinu. Ona sama sice neprožívala duševní muka způsobená láskou jako její sourozenci, díky své empatii a představivosti se do nich však dokázala vcítit. Nedá se tedy říci, že by vášně v její poezii i próze vytryskly z naprosté nevědoucnosti.

Počínaje rokem 1846 se z literárního hlediska začalo dařit alespoň sestrám. Přestože jejich *Básně Currera, Ellise a Actona Bellových* nebyly příliš ceněny a síla Emiliiných vizí nebyla uznána, za jistý úspěch se dalo považovat alespoň jejich vydání. Jakkoliv bylo složité přemluvit Emily k společnému vydání básní, s publikací románu už takový problém neměla. Eliss Bell společně s Actonem a Currerem se tedy pokusili o společné vydání tří románů, z nichž byla ovšem přijata pouze *Anežka Greyová (Agnes Grey, 1847)* Actona Bella a *Na Větrné Hůrce* Ellise Bella. Ztracování i obdivování Emiliina románu tedy mohlo začít.

Roku 1848 se čtveřice sourozenců Brontěových rozpadla navždy. Důvodem nebylo nic menšího než smrt, která si toho roku postupně přišla pro všechny kromě Charlotty. Pro Branwella byl jeho konec, který nastal v září, osvobozením z nešťastného blouznění. Jeho pohřeb byl však pro rodinu pohromou

i z toho důvodu, že si z něj Emily odnesla osudové nachlazení, které se nakonec rozvinulo v rodinné prokletí, tuberkulózu. Emily jako by si však z vědomí své smrti nic nedělala. Chápala ji jako nezbytnou součást života a odchod do světa nekonečného klidu. V duchu svých zásad ponechat osud na přírodě, odmítala léčbu a statečně čelila nemoci bez pomoci. Ještě před smrtí ji však zasáhla poslední rána, když zjistila, že i milovaná sestra Anne má neléčitelnou tuberkulózu. Zemřela 19. prosince, aniž se dočkala uznání svého převratného románu. Za pět měsíců ji následovala Anne.

3.2. Dílo a inspirace

Emily Brontëová po sobě zanechala dílo rozsahem jen velmi skrovné a navždy zůstane utajeno, zda by ohromila dalším famózním románem, kdyby si pro ni v třiceti letech předčasně nepřišla smrt. Za jejího života tak vyšlo pouze jedno dílo poetické a jedno prozaické, tedy výše zmíněné *Básně Currera, Ellise a Actona Bellových* a román *Na Větrné hůrce*.

Jak již bylo řečeno, Emiliiny literární počátky sahají hluboko do jejího dětství, kdy se její talent rozvíjel při rozličných hrách s nadanými sourozenci. Když však děti Brontëovi začaly tvořit "Glasstown Chronicles", neuměly ještě Emily ani Anne plynule psát, a tak se na jejich písemné podobě příliš nepodílely. Výraznějším počinem se tak staly až příběhy a básně spojené se světem Gondalu, který si pro sebe Emily s Anne stvořily okolo roku 1826 a rozvíjely jej pravděpodobně až do roku 1845.

Sourozenci byli od raného dětství obklopeni množstvím knih, které zahrnovaly například *Ezopovy bajky, Pohádky tisíce a jedné noci*, rozličnou romantickou poezii či gotické romány, a tato četba je v mnohém inspirovala. Na Emily měl potom velký vliv především Milton, Scott či Byron. Miltonův *Ztracený ráj (Paradise Lost, 1667)* ji zaujal především postavou padlého anděla satana, jakožto majitele obrovské síly, naplněného touhou po pomstě. Již v raných básních Gondalu lze takovouto postavu najít, o pozdějším románovém Heathcliffovi nemluvě. V době dospívání ji pak naprosto okouzila především

poezie Byronova, což dozajista souviselo i s její uzavřenou, nespolečenskou povahou. Byronský hrdina se svou nezakotveností, vyhoštěností, sebezničující silou i bojovností ji fascinoval. Důkazem jsou jak její básně, tak román. Scott ji pak zaujal mimo jiné výraznými, silnými hrdinkami, jejichž nezávislost a odvaha připomínaly Emily samotnou. Ačkoliv Anniným a Charlottiným románům také většinou vévodila ženská hrdinka, jednalo se o postavy značně odlišné. Zatímco hrdinky sester trpěly kvůli mužům, u hrdinek Emiliiných tomu bylo naopak, a to jak v románu, tak v poezii.⁶⁰ Silně ji ovlivnil i skotský spisovatel James Hogg, autor jediného románu *Vyznání ospravedlněného hříšníka* (*Confessions of a Justified Sinner*, 1824). Kniha popisuje, jak hrůzných zločinů se člověk může dopustit vlivem tlaku společnosti, což je i jedno z témat Emiliina románu. Významně na ni zapůsobila i četba německé literatury, především E.T.A. Hoffmana, jenž se proslavil strašidelnými a fantastickými příběhy, v nichž hlavní role hrají děs, mystika a démonické síly.

Emiliina raná tvorba má mnohé společné rysy s pozdějším románem. V jejích dílech hraje vždy velice důležitou úlohu příroda, která je velmi dynamická.⁶¹ Krajina Emiliiných děl je krajinou divokou, dramatickou a nespoutanou, stejně jako většina charakterů, které stvořila. Zatímco domy a sídla se snadno mohou změnit ve vězení nebo jsou obývány zhýčkanými až opovrženlivými bytostmi, příroda poskytuje nekonečnou svobodu a útěchu pro nespoutané hrdiny rozervané vášněmi. Básně, které napsala Emily mezi roky 1843-1845, pak obsahují stejná ústřední témata jako román *Na Větrné hůrce*. Patří mezi ně rozdělení duší a jejich opětovné spojení, osudová, nezničitelná láska či smrt, která nemusí znamenat konec. Irving H. Buchen ve své stati *Emily Brontë and the Metaphysics of Childhood and Love* (1967)⁶² uvádí jako spojovací prvek její poezie a prózy také období dětství, kdy je člověk ještě

---

⁶⁰ V jedné z gondalských básní vyjadřuje Fernando svou bolest kvůli Augustě těmito verši: „*Oh could I know thy soul with equal grief was torn, This fate might be endured-this anguish might be borne*“, GÉRIN, Winifred. *Emily Brontë*.. Oxford : Oxford University Press, 1978. S. 93. ISBN 0 19 281251 3

⁶¹ Na rozdíl od Scottových románů, kde je pouze pozadím pro děj.

⁶² *Emily Brontë, A Critical Anthology*, edited by PETIT, Jean – Pierre. Aylesbury : Hazell Watson @ Viney, Ltd, 1973. S. 248 – 255. ISBN 0 14 08.0702 0

blízko nebi, z kterého byl narozením vytrhnut. Hluboké vazby a vztahy, které se v tomto období vyvinou, znamenají pevné duševní spojení na celý život.

Emiliinu poezii a prózu však spojuje především obrovská síla imaginace, kterou byla ohromena i Charlotta, když se jí sestřiny básně poprvé dostaly do rukou. Tyto mystické básně byly pro Emily natolik osobní, že sestře dlouho nemohla odpustit, že je bez jejího svolení četla. Nakonec se ale Charlottě dokonce podařilo přesvědčit Emily k publikaci, a tak roku 1846 mohly vyjít *Básně Currera, Ellise a Actona Bellových*. Emiliiným románem, který vyšel o rok později, už tolik uchváčena nebyla. V slavné předmluvě díla nazvané *Biographical Notice of Ellis and Acton Bell* (1850), kterou napsala po smrti sester, sice uznala jeho nezpochybnitelnou sílu, ale jinak jej považovala za nedospělý a částečně až rouhačský. Kritikou byl román poprvé doceněn až v předmluvě k vydání z roku 1899, kdy jej Humphry Wardová ocenila jako jedno z nejlepších děl anglické prozaické tvorby. V minulém století se potom dočkal nejen ocenění kritiků, ale také všeobecné obliby, o čemž svědčí i četné filmové adaptace. Emily údajně pracovala i na druhém románu, ale ten nikdy světlo světa nespatřil.

Kromě původních dvou děl, která vyšla za Emiliina života, se později objevila například sbírka básní *Complete Poems* (1941), editovaná C.W. Hatfieldovou. Téhož roku pak vyšla společně vydaná tvorba sourozenců Brontëových z období dětství i dospělosti *The Brontë's Web of Childhood* (1941) Fannie E. Ratchfordové. Ta pak editovala také *Gondal's Queen: A Novel in Verse* (1955) a soubor Emiliiných školních esejů *Five Essays Written in French by Emily Jane Brontë* (1948).

3.3. Odras života v díle

Jakkoliv je u některých autorů a jejich děl snaha hledat souvislosti nadbytečná, Emiliina tvorba někdy natolik zrcadlí její povahu a životní zkušenosti, že je zajímavé tyto skutečnosti alespoň zmínit. Těchto výrazných vlivů sice nebylo příliš, ale zato byly velmi intenzivní.

Z autorčina životopisu přímo vystupují události, které se odrážejí v jejím díle. Emily sice nebyla tou, která by se nechala zmítat svým osudem a vypisovala pak svou bolest v díle, ale byla velmi pečlivou pozorovatelkou všeho, co se dělo kolem ní. Mnohé z nejvýznačnějších okolností jejího života a života jejích blízkých tvorbou přímo prosakují. Nejvýraznější je vliv smrti, se kterou se pravidelně setkávala po celý život, a nekonečná láska k vřesovištím a okolí svého domova. Román *Na Větrné hůrce* si bez těchto motivů nelze představit. Smrt ale nemusí být vždy tragédií. Může se dokonce stát vysvobozením z muk, tak jak se stalo u románového Heathcliffa i Emiliina bratra Branwella. Duše přechází do věčného klidu a dochází k znovusjednocení jejích ztracených částí.⁶³ Vřesoviště pak symbolizují svobodu a chvíle nespoutané radosti. Své nejšťastnější okamžiky tam prožívali jak románoví hrdinové, tak Emily. Kromě vřesovišť se v díle odráží i celková atmosféra osamělé fary v Haworthu, která svou odtržeností od okolního světa utvořila vztahy mezi jejími obyvateli tak intimní a intenzivní. Právě silná blízkost sourozenců Brontëových a Emiliin soucit jí pomohly prožít spolu s nimi tragédie jejich nenaplněných lásek. Ty patřily, stejně jako láska Catherine a Heathcliffa, k láskám destruktivním, jež ničí osoby, které je prožívají. Branwell o sobě často mluvil jako o mučedníkovi, pro kterého se kvůli zklamané lásce stal život peklem a jehož utrpení činí jeho život nesnesitelným. Díky Branwellovi Emily mohla také pozorovat naprostý úpadek člověka vlivem neštěstí a alkoholu, který pak dala prožít románovému Hindleymu. Sílu jejím postavám propůjčuje také jejich přiblížení čtenáři. Na rozdíl od gotických románů Emilino dílo nepopisuje urozené šlechtice v exotických zemích, ale obyčejné lidi z venkova, které autorka dobře znala.

Emily ovlivnila i skutečnost, že mnoho času trávila doma v mužské společnosti otce a bratra. Díky této skutečnosti a dále i její nezávislé povaze, odvaze přijmout existenci zla a schopnosti živě jej popsat, tak vzniklo dílo,

---

⁶³ Nely Deanová po smrti Kateřiny vyjadřuje tento názor takto: „*I don't know if it be a peculiarity in me, but I am seldom otherwise than happy while watching in the chamber of death, should no frenzied or despairing mourner share the duty with me. I see a repose that neither earth nor hell can break, and I feel an assurance of the endless and shadowless hereafter - the Eternity they have entered - where life is boundless in its duration, and love in its sympathy, and joy in its fullness.*“ BRONTË, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.167. ISBN 978-0-14-143955-6.

jež bylo považováno za značně neženské. Emily měla mnohé vlastnosti svých silných hrdinek a nebyla typickou viktoriánskou ženou. Chodila s otcem střílet, uměla zkrotit zuřivého psa a nezalekla se ani největší bouřky.

Emily Brontëová dodnes zůstává záhadnou a tajemnou. Stranila se společnosti všech, kdo nepatřili k jejím nejbližším, byla málomluvná a nejintenzivnější zážitky prožívala ve svém vlastním světě fantazie.⁶⁴ Alespoň část této obrovské říše Emiliiny imaginace můžeme odhalit díky jejímu dílu.

---

⁶⁴ Charlotta o sestře řekla toto: „*My sister Emily was not a person of demonstrative character, nor one on the recesses of whose mind and feelings, even those nearest and dearest to her could, with impunity, intrude unlicensed (...)*“. BRONTË, Emily. *Wuthering Heights*. Předmluva Charlotte Brontëové *Biographical Notice of Ellis and Acton Bell*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. xliv. ISBN 978-0-14-143955-6

4. Analýza mezilidských vztahů v díle Emily Brontëové Na Větrné hůrce

Prostor románu *Na Větrné hůrce* si ve zmatenosti a nejednoznačnosti nijak nezadá s prostorem gotickým. Jelikož jde o svět značně uzavřený, s nepříliš velkým počtem postav, mohlo by se zdát, že bude jednoduché se v hrdinech i jejich vzájemných vztazích vyznat. Nic však není pravdě vzdálenější. K inspiraci gotickým románem, který též s oblibou vnáší zmatky do identity a původu hrdinů, navíc přibývá množství jiných prvků, které činí pochopení postav a jejich chování k sobě navzájem ještě složitější, ba přímo nemožné.

Již prvotní seznámení čtenáře s rodinou žijící na Větrné hůrce značí, že rozluštění skutečných poměrů, které zde vládou, bude práce vsutku detektivní. Ocitáme se uprostřed rodiny neznámých, nepřátelských postav, s velice rezervovaným chováním, které se nezdají být otevřené jakémukoliv sdělení o sobě.

Už postavy samy o sobě jsou složité a za průvodce navíc slouží osoba zcela nekompetentní, hrdina, který přichází z naprosto jiného prostředí a vše je pro něj zcela cizí, neznámé a zmatečné: „*Ve středověkém a preromantickém románu byl hrdina vyvoleným dobyvatelem grálu či mstícím se potomkem vyvražděného rodu, v romantickém románu poutníkem bloudícím v místech spjatých s jeho existencí; Lockwood však je a zůstane na Hůrce cizincem, nechápajícím pozorovatelem, neporozumí téměř ničemu z dramát, která dočasně vzbudila jeho zvědavost.*“⁶⁵ Z divokého venkovského prostředí tento zhýčkaný, mělký a zábavy-čtivý „měšťák“ nepřírozeně vyčnívá a na vášnivý, hluboký příběh, který se před ním otevírá, pohlíží s povýšenou přezíravostí a říká, že je: „*(...) not exactly of the kind which I should have chosen to amuse me; but never mind.*“⁶⁶ Ani místní příliš nepřilnou k němu i přes jeho počáteční snahu o seznámení a sblížení. Kromě jeho zásadně odlišné povahy popudí obyvatele Větrné hůrky už tím, jak je nahodile a zcela mylně spojuje k sobě, načež oni jej

---

⁶⁵ HODROVÁ, Daniela. *Román zasvěcení*. Jinočany : H&H, 1993. S. 116. ISBN 80-85787-34-2.

⁶⁶ BRONTË, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 153. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

s nechtutí musí opravit a alespoň částečně do svých nenávistí protkaných vztahů zasvětit. Množství sympatií, hlavně čtenářových, poté Lockwood ztratí, když ve snu o ztrápeném duchovi malé dívenky Kateřiny Lintonové⁶⁷, veden děsem, rozdírá dětské zápěstí do krve, aby přízraku zabránil v návratu domů. Je tedy zřejmé, že soucit s osudy postav mít nebude a jejich hlubšího pochopení a výkladu se z jeho strany nedočkáme.

Na scénu naštěstí brzy přichází hospodyně Elena Deanová neboli Nely, starající se toho času o Lockwoodem pronajímané sídlo Drozdov, po nájemcově onemocnění i o něho. Ta už zná historii zdejšího panstva podrobně a dokáže ji střízlivě a přehledně vypovědět, ovšem nastává u ní ten problém, že „*její selský rozum i lidová zkušenost se mísí s nekritickým pohledem na její chlebdárce, takže autorka sama ji staví do kritického nebo mírně ironického osvětlení.*“⁶⁸ Kateřinino osudové duševní spojení s Heathcliffem chápe jako pouhý nesmysl, který ve své střízlivé racionalitě naprosto nedokáže pochopit. O Kateřině navíc například dokáže říci: „*far better that she should be dead, than lingering a burden, and a misery-maker to all about her.*“⁶⁹ Nejdéle v tuto chvíli čtenář pochopí, že ani tato přehnaně praktická žena nedokáže dostatečně soucítit s vnitřními mukami postav a jejich komplikovanými osudy, a že se tedy bude muset osamostatnit a udělat si vlastní názor. Oporou se stávají jen ty části textu, kde aktéři příběhu vystupují sami za sebe. Sem spadá například krátké vyprávění Isabelino, její dopis či Kateřinin deník.

Jistou náповědou čtenáři se zpočátku mohou stát jména, která mohou symbolizovat podstatu osob i míst. Upjatý Lockwood skutečně nedokáže vyjít ze svého „uzamčeného lesa“ do světa místních obyvatel a vřesovišť, která jsou naopak domovem Heathcliffa, jehož jméno v sobě spojuje jak divokou krásu přírody, tak nebezpečí, o které se mohou ostatní naprosto rozdrtit. Jméno Isabela odkazuje k tradičním romancím, kde se s oblibou užívalo pro mladé hrdinky, do nichž se svou láskou k Heathcliffovi Isabela Lintonová stylizovala. I jméno

---

⁶⁷ Starší Kateřina bude i nadále v textu označována tímto plným křestním jménem, její dcera poté jako Katka.

⁶⁸ STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury 2*. Praha : Academia, 1987. S. 477.

⁶⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 164. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

jejího bratra Edgara má původ v tomto druhu literatury a v obou případech je užito s ironií. Označení sídla rodiny Earnshawů „Větrná hůrka“⁷⁰ také leccos svědčí o povaze místa a koneckonců i jeho obyvatel.

Na druhé straně mohou jména i silně mást. V počátečních kapitolách knihy se objevují hned tři příjmení spojená s křestním jménem Kateřina. S příjmením Heathcliffová se přitom pojí hned dvě z Kateřin, přičemž jedna je jeho skutečnou nositelkou, zato druhá, za svobodna Earnshawová, poté Lintonová, si kombinaci pouze zkoušela psát na okenní římsu. Tam zůstanou všechny tyto tři verze vyryty a Lockwood má o čem přemýšlet, když nápisy během nočního pobytu na Větrné hůrce objeví. Jak jemu, tak i čtenáři, bude ještě dlouho po jejich spatření trvat, než pochopí, jak to s těmi Kateřinami vlastně je, s kým je příjmení spojovala a co to vypovídá o vzájemných vztazích postav.

Zatímco hrdinové gotických románů se vyznačovali neměnností povahy a chování, zde jsou postavy velmi dynamické a od raného dětství se neustále formují životními zkušenostmi a prostředím. Osobnosti jejich kolegů z osmnáctého století se v průběhu románu nijak nevyvíjely a složité proměny, kterými člověk prochází v dětství, chyběly docela, stejně jako celé toto období lidského života. V románu Emily Brontëové jsou ale právě dětství a neustálý vývoj postav zásadní.

Pochopení ještě ztěžuje fakt, že vyprávění příběhu není chronologické, ale od roku 1801 se retrospekci vrací až do roku 1771, aby nakonec skončilo rokem 1803. Dochází tak k prolínání času cyklického a lineárního, kdy se postupné vyprávění Lockwoodovo střetává s prolínáním epizod a postav starší generace s mladší a alternované situace se tak opakují. Tento moderní postup s sebou nese další pocity nejistoty. Odkrýt celou mozaiku vztahů je tedy zdlouhavá práce, při které je nutno postupovat obezřetně krok za krokem, a ani tak není jisté, že se podaří proniknout do myslí postav, které před námi autorka nechala utajené.

---

⁷⁰ V tomto případě je jméno z prvního českého názvu knihy *Bouřlivé výšiny* (1912) ještě výstižnější, stejně jako pozdější *Vichrné návrší* (1958).

4.1. Rodinné vztahy a jejich proměny

Historie obyvatel Větrné hůrky a Drozdova (*Thrushcross Grange*) je rodinnou historií tří generací, žijících v uzavřeném světě, do kterého lze cizím lidem, včetně čtenáře, jen těžko proniknout. Styky s okolním světem jsou omezeny na minimum a tato izolace jen zvyšuje intenzitu příbuzenských vztahů a závislost jejich členů na sobě navzájem. Zdánlivá idyla však může být snadno narušena a nastává rozvrat, kdy se karty rozdané osudem při narození znovu míchají. Jediný prvek stačí na to, aby došlo k rozpadu dvou rodin! Původní vztahy se bortí, rodinní příslušníci stojí proti sobě a nastává chaos, ve kterém je nemožné najít bezpečí, které bylo dříve samozřejmostí. Obnovení stability je prozatím v nedohlednu.

4.1.1. Rod a rodina

Tak jako v gotických románech, i zde jsou hrdinové převážně potomky starých rodů. Jelikož lidské vztahy byly odjakživa ovlivňovány původem a majetkem, dobrý rodokmen s sebou vždy nesl značné výhody. Rodina Earnshawů a Lintonů se od sebe sice v mnohém liší, ale starobylost jejich rodů a majetek je spojuje.

Sídlo jako reflexe jeho obyvatel

V obou případech lze za odraz postavení rodu považovat dům. Větrná hůrka je pouze velkým statkem, jehož obyvatelé si od roku 1500, kdy byla vybudována, museli svou existenci tvrdě vydobývat. Díky tomu se stali odolnějšími a silnějšími. Je to místo vystavené bouřím a odkryté zuřivosti živlů, jejichž divokosti a neklidu odpovídají i povahy místních obyvatel. Dům i obyvatelé jsou zde propojeni s venkovním prostorem a přírodou.

Drozdov naopak znázorňuje přepychové panské sídlo, stvořené pro poklidný a zahálčivý život majetnějších a zhýčkanějších, kteří ovšem zcela postrádají bojovnost a energii svých sousedů. Je to důkladná stavba s krásným vybavením svědčící o tom, že její obyvatelé tráví většinu života v jejích zdech

Mírumilovné a pokojné údolí, ve kterém je dům umístěn podporuje klid, pasivitu až slabost drozdovských. Tím se tyto domy a rody doplňují a dlouho mezi nimi vládne rovnováha a respekt. Jak uvádí C.P. Sanger ve studii *The Structure of Wuthering Heights* (1926)⁷¹, genealogie obou rodů je obdivuhodně symetrická, což zřejmě také znázorňuje původní harmonii.

Vztahy rodů Earnshawových a Lintonových

Je patrné, že Earnshawovi jsou i přes svůj nižší původ rodinou Lintonových uznáváni, protože poté, co je Kateřina pokousána jejich psem, ji na Drozdově bez váhání po pět týdnů ošetřují. Kdyby se jednalo o dcerku obyčejného venkovana, jen těžko by se takového zacházení dočkala a Edgarovu žádost o její ruku by rodiče asi také neschválili. Dá se předpokládat, že mezi Earnshawovými a Lintonovými vládl po dlouhá léta tichý respekt, i když o přátelství se zde nemluví.

Trošku zarazí i skutečnost, že dva rody žijící v takové blízkosti v jinak osamocených sídlech do doby Kateřinina a Heathcliffova zbloudění na Drozdov neměly pranic společného. Svědčí to jednak o době pokročilejší oproti době gotických románů, kdy sňatky nebyly domlouvány generace dopředu a nebyl již takový důraz na spojování rodů, jednak o uzavřenosti těchto rodin, které styky s okolím příliš nevyznávaly, a v neposlední řadě právě o rozdílnosti Earnshawových a Lintonových.

Výchova dětí byla u obou rodin naprosto odlišná. Po příchodu na Drozdov se tak před Heathcliffem a Kateřinou objeví obrázek rozmazlených, uříkaných dětí, nespokojených i v tom největším přepychu. Je jasné, že Heathcliffova opovržlivá slova ohledně jejich rvačky o psa vystihují nejen jeho názor, ale i mnohé z rozdílného stylu života rodiny Earnshawů: „*The idiots! That was their pleasure! To quarrel who should hold a heap of warm hair, and each begin to cry because both, after struggling to get it, refused to take it. We laughed*

---

⁷¹ *Emily Brontë, A Critical Anthology*, edited by PETIT, Jean – Pierre. Aylesbury: Hazell Watson & Viney, Ltd, 1973. S. 248 – 255. ISBN 0 14 08.0702 0

*outright at the petted things, we did despise them!*⁷² Nejlépe se však rozdílnost jejich postav projeví v manželských svazcích, jak bude popsáno níže.

Dědictví a majetek

Tak jako v preromantických dílech, i zde je stále důležité téma dědictví a zachování majetku v rukou rodu. Edgar proto po narození dcery a smrti Kateřiny trpí dvojitou ztrátou, jak říká Nely: „*a great addition, in my eyes, was his being left without an heir.*“⁷³ Isabelin sňatek jej pak trápí i proto, že se obává, aby rodový majetek nespadol do klína Heathcliffova, místo aby přešel k potomkům Lintonových. Vztah Hindleyho a Heathcliffa je též od počátku negativně ovlivněn ohrožováním Hindleyho právoplatného dědictví, později dědictví Haretonova.

Zatímco v těchto případech uchránění majetku souvisí i s citovým poutem, které hrdinové mají k domu svých předků, u jiných jde jen o sobectví, chamtivost, mstu a touhu po bohatství. Nejdůležitější je samozřejmě Heathcliffova snaha nashromáždit majetek všech svých nepřátel jak kvůli pomstě, tak proto, aby spolu s ním získal postavení, které mu bylo tak dlouho upíráno. Ačkoliv Nely i Kateřina jej obviní z chamtivosti, vlastnictví majetku jako takové není důvodem, proč o získání Drozdova a Větrné Hůrky tak usiluje. Sám však později pochopí, že mu získaný majetek nepřinesl ani štěstí, ani domov, dokonce ani uspokojení ze msty. V tu chvíli je tragédie jeho života naplněna a on o svém jmění prohlašuje: „*I wish I could annihilate it from the face of the earth.*“⁷⁴

Někteří chtějí majetek z důvodů ještě nižších, než je odplata. Jen člověk s tak zkaženým charakterem, jako má Heathcliffův syn Linton, dokáže reagovat na zprávu o blížící se smrti svého strýce těmito slovy: „*(...) I'm glad, for I shall be master of the Grange after him - and Catherine always spoke of it as her house. It isn't hers! It's mine (...).*“⁷⁵

---

⁷² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 48. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁷³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 166. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁷⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 332. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁷⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 280. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

4.1.2. Rodina jako zrcadlo původu a identity

Vědomí vlastní identity je důležité k nalezení příslušnosti a lásky. K jeho objevení je důležité mít se nejprve s kým ztotožnit, nejlépe s někým, ke komu je jedinec vázán silným poutem, především pokrevním. Bez znalosti svého původu se hrdinova cesta k objevení identity stává značně trnitou a objevují se pocity, které mohou zničit nejen jej, ale i ostatní.

Nalezenec

„But where did he come from, the little dark thing, harboured by a good man to his bane?“⁷⁶

Hlavní hrdina díla je po vzoru gotických románů nalezenec bez domova, „mládě z kukaččího vejce“ a opovrhovaný sebranec Heathcliff. Ačkoliv je mu poskytnuta střecha nad hlavou a náhradní rodina, jeho situace je možná ještě složitější, než kdyby zůstal v Liverpoolu v přístavišti, kde ho pan Earnshaw našel. Na sever Anglie totiž se svým divokým, cikánským vzhledem vůbec nezapadá, což mu okolí neustále vyčítá a místo sebevědomí je tak v dítěti pěstováno ponížení a zášť. Heathcliff je dítětem šikanovaným a psychicky týraným. Jen výjimečně je potěšen povzbuzujícími slovy útěchy, připomínajícími, že jeho původ je neznámý, tudíž jak říká Nely: *„Who knows, but your father was an Emperor of China, and your mother an Indian queen (...)“⁷⁷*

Je zajímavé, že přestože mu Earnshawova bezmezná náklonnost poskytuje jistý pocit pýchy, neidentifikuje se s ním a nikde není zmíněno, že by jej chápal jako otce, jak to u přivlastněných dětí často bývá. Možná proto, že už je skutečným otcem nenáviděného Hindleho, kterého Heathcliff nikdy nechápal jako bratra.

Hodrová, mezi jinými, připouští i možnost, že Earnshawova láska k nalezení může být ve skutečnosti láskou ke svému levobočkovi. To by naprosto odpovídalo logice gotických románů, ovšem oproti nim je tu jeden

---

⁷⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 330. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁷⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 58. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

velký rozdíl – původ Heathcliffův se nikdy neosvětlí! To dodává románu na působivosti, tajemnu a na rozdíl od gotických románů podněcuje k přemýšlení. Osoba, se kterou se nakonec identifikuje, se kterou bude v duševním spojení po celý život a která určí směr jeho osudu, je Earnshawova dcera Kateřina.

Sirotkové a polosirotki

Ani mnoho ostatních hrdinů románu se údělu sirotek a polosrotek nevyhne. Dětem Earnshawovým i Lintonovým z první generace zemřou rodiče, ještě než se stačí oženit a vdát, a stát se tedy členy společnosti dospělých. Stejně tak se stane v další generaci Katce, Lintonovi či Haretonovi. Tyto děti ovšem měly možnost alespoň jednoho z rodičů poznat a na rozdíl od Heathcliffa tak mají vědomí o svých kořenech. Hareton se i přes svou ubohou aktuální pozici může utěšovat tím, že je ve skutečnosti pán, a Katka a Linton mohou svou hrdost odvozovat od zámožného rodu Lintonů.

Odmítnutí vlastních kořenů

Přesto jsou mezi hrdiny výjimky, které se nedokážou nebo nechtějí se svým rodičem identifikovat. Tou první je Hareton, který svým opileckým otcem opovrhne a vybírá si místo něj za vzor svého utiskovatele Heathcliffa, jenž k tomu s úšklebkem říká: „(...) *Hareton is damnably fond of me! You'll own that I've out matched Hindley there – If the dead villain could rise from his grave to abuse me for his offspring's wrongs, I should have the fun of seeing the said offspring to fight him back again, indignant that he should dare to rail at the one friend he has in the world!*“⁷⁸

Linton, syn Heathcliffův, který poznává otce až ve dvanácti letech, aniž by o něm kdy předtím slyšel, jej nemá chuť poznat, ještě než ho poprvé spatří. Z vyprávění totiž zná a miluje pouze strýce, a jak říká: „*How am I to love papa? I don't know him.*“⁷⁹ Svého otce ovšem se svými násilnickými sklony a krutostí nezapře.

Katka také zpočátku popírá část svých kořenů, když si nechce připustit skutečnost, že je Hareton jejím bratrancem, respektive je tou myšlenkou naprosto

---

⁷⁸ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 219. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁷⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 205. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

zděšena a zničena: „*He's not, he's not my cousin Ellen!*“ *she went on, gathering fresh grief from reflection, and flinging herself into my arms for rouse from the idea.*“⁸⁰ Později však dochází ke smíření a Katka dokonce sama za Haretonem přichází s větou „(...) *you are my cousin, and you shall own me.*“⁸¹

4.1.3. Smrt a ztráta rodičů

Jelikož román popisuje koloběh života v jeho reálné podobě, smrt se zde přirozeně vyskytuje také, a to hojně. Všechny děti zde dříve či později musí čelit smrti rodičů. Smrt nejbližších neznamena pouze ztrátu milovaného člověka, ale nese s sebou také pocity samoty, prázdna a bezdomoví. Děti chybí výchova i něha a existují pouze dva možné konce: jeho zhrubnutí nebo zničení.

Absence matky

Ztráta matky je pro dítě zcela zásadní, protože tím nepřichází pouze o jednoho z rodičů, ale o toho, který je tradičně spojován s poskytováním ochrany a bezpečí. Pokud není matky, není ve světě dítěte žádné jistoty. Úmrtím matky dítě započíná permanentní boj o přežití, kdy musí čelit útlaku ze strany silnějších dospělých.

Kateřina a Hindley jsou o matku připraveni necelé dva roky po příchodu Heathcliffa. Kateřina tak v budoucnu musí řešit problémy a zmatky dospívající dívky bez její rady a pomoci a přichází i o možnou přítelkyni, kterou dívky v matkách často vidí. Pro Hindleyho je ztráta matky i ztrátou spojence proti Heathcliffovi, ke kterému ona měla podstatně chladnější vztah, než její manžel.

Isabele a Edgarovi sice zemře matka o něco později, ale zároveň s ní ztrácejí i otce. Je zajímavé, že Heathcliff, který těmto dvěma později tolik nepříjemný život, má nepřímou souvislost i s těmito dvěma úmrtími. Jen kvůli

---

⁸⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 196. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁸¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 313. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

jeho útěku z domova Kateřina po noci strávené venku onemocní a Lintonovi, kteří ji ošetřují, se od ní smrtelně nakazí.

Smrt Haretonovy a později Katčiny matky odráží odvěky chod přírody, ve které zánik přichází ruku v ruce s obrodou a smrt se znovuzrozením. Haretonova matka tak umírá krátce po narození děťátka, Katčina pak přímo při něm. Obě děti proto pro své otce neznamení pouze požehnání, ale také příčinu bolesti. Hindley se už po této ráně nikdy znovu nevzchopí a pro syna jakživ nebude oporou. Edgar se po prvotním šoku vzpamatuje a až do konce svého života poskytuje Katce skvělé zázemí a je jí milujícím otcem, ale i on si prožije svůj černý okamžik, kdy Katku v prvních hodinách života, coby bezbranné novorozeňátko, ponechává naprosto bez péče, pohlcen pouze neštěstím ze ztráty manželky.

Smrt otce

Zatímco matka poskytuje dítěti něhu, péči a spíše niterní, psychickou ochranu, otcovská figura znázorňuje sílu a ochranu vnější, fyzickou. Až na jedinou výjimku, ztrácejí hrdinové předčasně oba rodiče a s nimi veškerý štít před světem. Heathcliff navíc čelí dvojí ztrátě, když nejprve nemá ani možnost poznat vlastní rodiče, a poté, co se mu náhradním otcem stane pan Earnshaw, přichází i o něj.

Katčin otec Edgar má díky své jemné povaze až mateřské rysy a vzhledem k tomu, že je od narození jediným rodičem dívky, převezme částečně úlohu matky a je Katce oporou, přítelem i rádcem. Citové pouto mezi těmito dvěma je velice silné a pro Katku je otec nejdůležitější osobou na světě: „*I care for nothing in comparison with papa. And I'll never – never - oh, never, while I have my senses, do an act, or say a word to vex him. I love him better than myself (...)*“⁸² Po otcově smrti Katka zjišťuje, že kromě milovaného člověka přišla i o ochranu před tyranem a právo na majetek.

---

⁸² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 205. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Jediný rodič, který tak v románu přežije své dítě⁸³, je zcela podle základního zákona přírody, zákona přežití silnějšího, Heathcliff.

Obraz rodičů po jejich smrti

V gotických románech hrdinům rodiče přicházeli na pomoc i po smrti, když se zjevovali potomkům ve snech jako varování či upozornění na páchané bezpráví (*Starý anglický baron, Mnich*), ale zde chybí i tento druh nadpřirozené ochrany. Ačkoliv podle některých svědectví se Kateřinin neklidný duch zjevuje, její vlastní dceři se jakožto varování před Heathcliffovým únosem neukáže. Snad je to tím, že svou dceru vůbec nepoznala, takže její život s dceřiným nikdy nebyl spojený, na rozdíl od života Heathcliffova. Snad proto, že byla „jen“ plodem manželství s Edgarem.

4.1.4. Náhradní rodiny

Již v gotických románech se lze přesvědčit, že náhradní rodina je pro dítě málokdy ideální. Ne každá totiž poskytuje dítěti to, co potřebuje – pocit skutečného domova s milujícími osobami. Může dokonce dítě systematicky ničit a důvody přivlastnění nemusejí být vždy šlechetné. Dokonce i v případě, kdy jsou však počáteční úmysly naprosto nezištné a čisté, nemusí se akt přivlastnění v důsledku ukázat jako nejlepší ani pro původní rodinu, ani pro samo osvojené dítě.

Přivlastnění dítěte a následné zavržení

Od okamžiku, kdy je malý nalezenec Heathcliff přiveden do domu rodiny Earnshawů, setkává se s nepochopením a odporem. Jeho první noc na Větrné hůrce přesně vypovídá o tom, jak bude jeho život v této rodině vypadat. Má sice střechu nad hlavou, ale chybí jakákoliv péče a přijetí, a tak místo v pokoji se „sourozenci“ spí na chladné zemi na chodbě. Zatím má ovšem alespoň ochranu v náhradním otci, o kterou jeho smrtí nenávratně přichází. Heathcliff se tak stává existenčně závislým na svém nepříteli, nevlastním bratrovi.

---

⁸³ V knize je sice ještě zmíněna smrt malého synka Earnshawových, Heathcliffa, po kterém byl nalezenec pojmenován, ale ta už se děje hlavního příběhu přímo netýká.

Zůstává otázkou, jak by vše dopadlo, kdyby si Hindley přivedl domů útlocitnější ženu, která by část lásky, kterou zahrnovala svého manžela, věnovala chlapci, místo aby jej surově krákala za vlasy. Zákazy, ponižování a tresty snadno potlačí v člověku jeho lepší stránky. Vyřazení mezi čeled' a odepření vzdělání a jakýchkoli vyšších potřeb pak výchovu v hrubce snadno dokončí. Heathcliffova vypěstovaná zaostalost se poté stane hlavní příčinou odmítnutí nejen společností, ale i jeho milovanou Kateřinou. Q.D. Leavis ve své stati *A Fresh Approach to Wuthering Heights* (1969)⁸⁴ přirovnává Heathcliffa ke zvířeti z klasické pohádky *Kráska a zvíře* (*The Beauty and the Beast*), kde kráska zakletého prince z jeho „zvířeckosti“ vysvobodí. Kateřina jej však kvůli ní opouští.

Nahrazení rodiče jako msta

Hříchy otců⁸⁵ mají dopad na potomstvo, a tak pomsta určená Hindleymu ničí jeho syna Haretona. Právě tomu se Heathcliff stává náhradní rodinou, ještě když jeho otec, neschopný zvládat své vlastní problémy, žije. Kruh opsal svou osu, nastává návrat na místo, kde stál před lety Heathcliff a situace se znovu opakuje. Dítě je zcela závislé na okolí a místo rozvoje ho čeká úmyslná degradace. Kaplan je vyhnán, knihy odstraněny a učivem se stávají nadávky a klení. Hareton je sražen na úroveň otroka a v očích okolí na obyčejného tupce. Přitom, jak přiznává sám Heathcliff, „(...) *he's no fool; and I can sympathise with all his feelings, having felt them myself – I know what he suffers now, for instance, exactly – it is merely a begining of what he shall suffer, though. And he'll never be able to emerge from his bathos of coarsness, and ignorance. I've got him faster than his scroundel of a father secured me, and lower; for he takes a pride in his brutishness.*“⁸⁶ Přesto k sobě tyran a týraný paradoxně cítí vzájemné sympatie, a proto Hareton alespoň není tak nešťastný a opuštěný, jako býval Heathcliff. Ve své hrubosti a zaostalosti se navíc dlouho vyžívá a ztotožňuje tyto vlastnosti se silou. V tomto případě navíc kráska zvíře později zachrání.

---

⁸⁴ *Emily Brontë, A Critical Anthology*, edited by PETIT, Jean – Pierre. Aylesbury: Hazell Watson @ Viney, Ltd, 1973. S. 248 – 255. ISBN 0 14 08.0702 0

⁸⁵ Hříchy otců (sins of the father), neboli dědičná vina, je oblíbeným tématem gotických románů.

⁸⁶ BRONTË, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 219. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Hospodyně jako náhradní rodina

Jistou náhradou rodiny pro Heathcliffa, Kateřinu a později i Haretona a Katku se stává hospodyně Nely. Ta je povětšinou ochotná hrdiny vyslechnout a poskytnout jim alespoň částečně ženskou péči, kterou už jim matka dát nemůže. Vztah Kateřiny a Heathcliffa však pochopit nedokáže a jejich vášně jí připadají směšné a bláhové. I když jim popřeje sluchu, často pro ně nemá porozumění a Kateřinu s Heathcliffem ani nemá moc ráda. Navíc často sklouzává k moralizování a je vždy především služebnou pánů a až poté zastánkyní a přítelkyní dětí. S Haretonem a Katkou už má vztah podstatně lepší a Katku se skutečně snaží téměř mateřsky chránit před nebezpečími.

4.1.5. Konflikt v rodině

Příchod cizince přináší ve většině gotických románů počátek změn, a nejinak situace probíhá i zde. Zatímco v preromantických prózách vyvolal tento příchod sled událostí vedoucích k napravení starých křivd a návratu spravedlnosti, zde je tomu naopak a viny a bezpráví se teprve začnou dít. S příchodem narušitele vstupují do rodiny konflikty, které naprosto změni její zaběhnutý chod. Rodiny se začínají separovat na skupiny sympatizující s cizincem nebo bojující proti němu. Tímto konfliktním prvkem románu samozřejmě není pasivní a nic neovlivňující pozorovatel Lockwood, ale nalezenec Heathcliff.

Uvedení nalezence do rodiny

Již samotný příchod Heathcliffa do rodiny Earnshawových je problematický a vzbuzuje spory. Paní Earnshawová vyčítá manželovi „*how he could fashion to bring that gipsy brat into the house when they had their own bairns to feed , and fend for (...)*“.⁸⁷ Právě skutečnost, že je nový přírůstek do rodiny nejen nalezenec, ale nalezenec cikánského vzhledu, přivandrovalý neznámo odkud, budí rezervovanost ostatních v chování vůči němu a u mnohých tento rasový předsudek zásadně formuje názor na chlapce. Děti s tmavovlasým,

---

⁸⁷BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 37. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

otrhaným a „blábolícím“⁸⁸ chlapcem nechtějí ani spát v pokoji. I otrlá Nely je z něj kvůli divoké vizáži nesvá až vystrašená a nejraději by byla, kdyby ze schodů, kde ho nechala spát, do rána zmizel. Tak vzniká po počátečním konfliktu manželů Earnshawových kvůli jeho příchodu konflikt další: spor pana Earnshawa a Nely kvůli její „zbabělosti a nelidskosti“.

Uzurpátor majetku, práv a lásky

Ačkoliv Heathcliff se zlovolným uchvatitelem stane až později, již jeho příchod znamená pro „právoplatné dědice“ ztráty. Mluvit o majetku je možná poněkud přehnané, ovšem šestileté a čtrnáctileté dítě takto významně housle a bičík chápat mohou. O otcem slíbené dárky, na které se tak těší, přicházejí právě kvůli Heathcliffovi. Pan Earnshaw totiž z roztržitosti bičík ztratí a housle omylem rozmačká. Je jasné, že děti by v tu chvíli spíše ocenily tyto dárky než „a gift of God“ Heathcliffa.

Zásadní konflikt však nastává v okamžiku, kdy nalezenec připravuje o otcovskou lásku a náklonnost skutečného pánova chlapce. Ztráta role jediného, a tím pádem bezmezně milovaného syna, musela být pro Hindleyho neuvěřitelně bolestivá. Důvěra je oboustranně narušena, protože pan Earnshaw ve všem věří Heathcliffovi a syn tak nemůže nadále věřit jemu a chápat jej jako oporu. Cítí se zrazen a ukřivděn: „(...) *the young master had learn to regard his father as an oppressor rather than a friend and Heathcliff as a usurper of his parent's affections, privileges, and he grew bitter with brooding over these injuries.*“⁸⁹

Začíná nedětský boj Hindleyho a Heathcliffa, ve kterém nejde jen o to, kdo bude mít jakého koně, jako spíše o to, kdo bude mít jaké postavení. Výhrůžky, vydírání ani nadávky nejsou v tomto duelu ojedinělými zbraněmi a ke sbratření protivníků po počátečních potyčkách už nikdy nedojde. Jediné, co se změní, bude míra úskoků, které na sebe ti dva přichystají a které napomohou k tragickým koncům jich obou.

---

⁸⁸ Winifred Gėrinov v Emilyině biografii uvádí, že se autorka mon nechala inspirovat irskmi dětmi zasaženými Velikm bramborovm hladomorem (1845-1849), o kterých j bratr vyprávěl po návratu z Liverpoolu. Uboh, otrhan, nrem hovořící děti j tedy mohly posloužit za Heathcliffův vzor.

⁸⁹ BRONT, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 38. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Rozdělení sourozenců Earnshawových

Disharmonie velice brzo zavládne i mezi bratrem a sestrou. Mezi Kateřinou a Heathcliffem se totiž začne vyvíjet nerozlučné přátelství a pouto, které je snad silnější než to pokrevní, jež ji váže k Hindleymu. Dokud je otec naživu, není ještě rozepře tak výrazná, jelikož jsou sourozenci na stejné pozici. Poté, co ale oba rodiče zemřou a Hindley se stane Kateřininým poručníkem, začne na něm být sestra existenčně závislá. Protože je neoddělitelně připoutána k Heathcliffovi, trpí vším, co na něj její bratr přichystá a tresty ji tak postihují také. Sourozenecký vztah přestává být synonymem jednoty a lásky a místo opory poskytuje čím dál tím více utrpení. Jak píše Kateřina ve svém deníku, „*How little did I dream that Hindley would ever make me cry so!*“⁹⁰ Bratr přestává o sestru pečovat, nezajímá se o její výchovu a skoro jako by na sourozenecké pouto zapomněl. Vazby jsou čím dál tím slabší a ani poté, co Kateřina svým sňatkem Heathcliffa částečně zavrhne, se už neobnoví. Kvůli Heathcliffovi se tak navždy rozpadá vztah bratra a sestry.

Konflikt sourozenců Linonových

Edgara a Isabelu stihne podobný osud i přes to, že si vždy byli velice blízcí. Tito sourozenci, kteří přišli o rodiče také v raném věku, se sobě navzájem stali přáteli a dlouho spolu měli krásný vztah. Poblázněná Isabela však kvůli domnělé lásce k Heathcliffovi přešla na jeho stranu. Bratr a sestra se tak každý ocitli na jiném břehu a přestali být rodinou. Jak řekl Edgar o Isabele: „*Hereafter she is only my sister in name; not because I disown her, but because she has disowned me.*“⁹¹ V tomto případě však nakonec k usmíření dochází, protože Isabela Heathcliffa zavrhne a odmítne své manželství s ním, čímž opět potvrdí své kořeny a získá zpět bratrovu náklonnost.

---

⁹⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 38. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁹¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 133. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

4.1.6. Rodina jako nepřítel

Stejně jako v gotických románech, i zde je rodina často zdrojem ohrožení, útisku a bolesti. Uprostřed potíží stojí figura manipulátora Heathcliffa, který většinu z nich s radostí vyvolává. Při ohlédnutí zpět ale zjistíme, že násilí, ubližování a krutosti započaly už u Hindleyho. Útěky před tyrany mezi rodinnými příslušníky sice tentokrát nevedou skrze tajemné chodby a podzemní kobky, ale osvobodit se od utiskovatelské rodiny touží a zkouší většina hrdinů.

Věznění

Přesun z hradů a klášterů do domů hrdinům nijak nepomohl, jelikož i ty se mohou změnit na vězení. Dům přestává být domovem. Především Větrná hůrka se často stává spíše synonymem žaláře. Kateřina s Heathcliffem s počátkem Hindleyho „krutovlády“ z nehostinného domu často prchají za svobodou na blata, neboť jak říká Kateřina, „(...) *we cannot be damper, or colder, in the rain than we are here.*“⁹² Venkovní prostor a vřesoviště se jim stanou domovem namísto nehostinné budovy.

Pravou funkci žaláře plní dům poté, co Heathcliff vláká a uvězní svou neteř Katku na Větrné hůrce, aby ji vydíráním donutil k sňatku s Lintonem. Z místa skutečně není úniku: okna jsou příliš malá, dveře jsou zamčené a na vše dohlíží dozorcí, kterým nelze utéci. Ani splnění podmínek k osvobození, tedy sňatek, nakonec neznamená propustku na svobodu. Po ztrátě ochrany v podobě smrti otce tak osamocená, všemi opuštěná Katka zůstává uvězněna téměř až do pádu tyrana.

Již od Lockwoodova prvního příchodu čtenář ví, že Větrná hůrka je spíše vězení. Dveře jsou zamčené, psi jsou připraveni kdykoli zaútočit a nikdo nesmí ven ani dovnitř. Dokonce ani pohyb uvnitř domu není neomezený. Především „tajemná komnata“, bývalý pokoj Kateřinin, je všem naprosto zapovězen, než do něj i přes zákaz vstoupí Lockwood, který je za opovážlivost potrestán děsivou noční můrou. Hareton i Katka jsou pod stálým dohledem žalářníka Heathcliffa i jeho přísluhovače Josefa a samostatný, svobodný pohyb je pro ně

---

⁹² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 22. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

prakticky nemožný. Povolení k vycházkám neexistuje ani ve výjimečných situacích, a tak Kateřina i Hareton musí odmítnout být doprovodem Lockwooda na Drozdov, protože, jak Kateřina říká, „*they wouldn't let me go to the end of the garden-wall.*“⁹³

Zanedbání péče

V románu najdeme dva ukázkové příklady zanedbání péče o dítě. Prvním případem je Hindleyho absence otcovského chování k Haretonovi, kdy už od dětství kvůli svému alkoholismu a gamblerství dítě zanedbává. Neschopný postarat se sám o sebe, nezvládá se v žádném případě postarat ani o dítě. Otec a syn tak mají od počátku velmi špatný vztah, jelikož „*Hareton was impressed with a wholesome terror of encountering either his wild-beast's fondness, or his madaman's rage – for in one he ran a chance of being squeezed and kissed to death, and in the other of being flung into the fire, or dashed against the wall (...).*“⁹⁴

Co je to ovšem proti Heathcliffově péči o nenáviděného syna Lintona. Ten zanechává veškerých, i těch nejzákladnějších starostí o něj zanechává Heathcliff v okamžiku, kdy syn přestává být potřebným prostředkem pomsty, a bez váhání jej nechává umřít v bolestech, aniž by alespoň povolil poskytnutí úlevy od doktora.

Tyranie a násilí

Postavy románu si s oblibou působí psychickou i fyzickou bolest. Silnější neváhají využít své moci proti slabším a naturalistickými scénami násilí tak dílo přímo hýří. Heathcliffa Hindley s manželkou rvou za vlasy a bijí kvůli každému přestupku, což si Heathcliff velice dobře zapamatuje a později bude s ostatními zacházet ještě násilněji a krutěji, než jak bylo zacházeno s ním.

Kromě své ženy tak zbije například Hindleyho, který po neúspěšném atentátu na Heathcliffa zůstane ležet na zemi v mdlobách a krvi, přičemž „*the ruffian kicked and trampled on him, and dashed his head repeatedly*

---

⁹³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 16. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁹⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 74. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

*against the flags (...)*⁹⁵Sílu Heathcliffovy rány potom pozná i Katka, když jí strýc uštědří „(...) *a shower of terrific slaps on both sides of her head.*“⁹⁶ Zcela určitě to není poslední výprask, kterého se od něj dočká, a navíc Heathcliff navádí i syna, aby ji za všechna „příkoří“ potrestal „with vigorous hand“.

Nejen násilí však dokáže člověka naprosto porazit a především na slabší povahy má psychické týrání stejně zničující efekt jako to fyzické. Heathcliffova „otcovská péče“ zásadně přispěje k Lintonovu brzkému skonu. Jen kvůli otci pozná do té doby rozmazlovaný maminčin miláček, co znamená přísná výchova a skutečný teror. Už to, že na adresu dítěte vlastní rodič po prvním shledání pronese: „*Oh damn my soul! but that's worse than I expected – and the devil knows I was not sanguine!*“⁹⁷, musí být pro potomka velice frustrující. To ale není zdaleka to nejhorší, co ho od otce potká. Heathcliff v synovi vyvolává přímo: „dread“, „exquisite terror“, „expression of agony“ a „paroxysm of helpless fear“, tedy projevy, které vyvolávali v gotických románech tyrani a démonické bytosti. Když navíc dítě prosí vlastního rodiče, aby se jej nedotýkal, jinak omdlí, je i u takového zbabělce jako Linton jasné, že zastrašování muselo být skutečně důkladné.

4.2. Byronští hrdinové a ostatní

Dělit postavy „*Větrné hůrky*“ na tyrany, byronské hrdiny a hrdinky a mladé hrdiny a hrdinky, tak jak byli dělení hrdinové gotických románů výše, prakticky nelze. Živost, autentičnost a působivost charakterů v díle Emily Brontëové je založena právě na tom, že se hranice určující jednotlivé typy postav bortí. Přiřadit hrdiny na stranu čistého dobra či zla se tak stává zcela nemožným.

Jak již bylo zmíněno, v gotickém románu také nebylo vždy možné nahlédnout do mysli postav, což zde zůstalo zachováno, ale přibyla i absence

---

⁹⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S. 178-179. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁹⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.271. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

⁹⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.207. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

jednoznačnějších charakteristických rysů a převládajících znaků, které je dříve k určité skupině řadily. Díky tomu, že román navíc sleduje postavy v rozmezí delšího časového úseku, dochází u nich k četným změnám a jejich povahy se významně mění. Někteří z hrdinů tak projdou tolika stádii vývoje, že je lze postupně přiřadit ke všem typům charakterů. Mnohdy tak ani není jasné, kdo je vlastně obět', a jestli problémy nezpůsobil spíše řád a pravidla společnosti, než konkrétní osoba. Morální poselství díla může vyznít pro každého naprosto jinak a k obhajobě či zamítnutí určitého hrdiny navede čtenáře spíše jeho vlastní povaha než autorčin záměr.

4.2.1. Tyran či trpitel?

„Krátke řečeno byl Heathcliffův život nerozlučnou směsí extrémů – mučednictví i zločinů, utrpení štvance i ukrutností mstitele. Jestliže hřešil, mnoho zlých hříchů bylo pácháno také na něm.“⁹⁸

Nejvýraznější a nejspornější postavou románu je bezpochyby Heathcliff. Právě jeho charakter budí značné pochybnosti o jednoznačnosti dobra a zla a role padoucha či hrdiny. Kdyby se jednalo o klasický gotický román, po úvodním představení Heathcliffa by se nabízelo přiřazení k mladým hrdinům. Na počátku má totiž základní atribut těchto charakterů: neznámý původ. To může vzbudit domněnku, že bude ztraceným synem „pánů“, budoucím dědicem a v závěru vyvoleným štěstěny. Tento osud mu ale dopřán není. „Princezna“, jejíž ruku by mladý hrdina nakonec získal, mu také po celý život zůstane nedosažitelnou. Ani ona však kýženého štěstí nedosáhne, a svou povahou i osudem se tak přiblíží také spíše k byronskému typu postav, než k postavám mladých hrdinek.

Člověk jako produkt svého okolí

Po příchodu na Větrnou hůrku nebyl Heathcliff ničím jiným než malým, bezbranným dítětem, vydaným na milost či nemilost okolí. Na druhou stranu ve svých přibližně sedmi letech dozajista nebyl „tabula rasa“, musel už mít nějaké zkušenosti se světem, projít něčí alespoň částečnou výchovou a být obdařen

---

⁹⁸ VANČURA, Zdeněk. *Pohledy na anglickou a americkou literaturu*. Praha : Odeon, 1983. S. 146.

některými zděděnými vlastnostmi.⁹⁹ Není ale pochyb, že jeho budoucí chování v něm bylo vypěstováno především opakovanými příkořimi ze strany obyvatel Větrné Hůrky a Drozdova.

Již po příchodu do nové rodiny se mu dostalo místo přivítání s otevřenou náručí pouze opovržení a odmítnutí, které jej provázelo po celé dětství. Většina z těch, kteří Heathcliffa odvrhli, tak učinili ještě dříve, než s ním vůbec promluvili. Svůj názor tedy vystavěli na základě sociálních předsudků, spojených s jeho cikánským vzhledem, neznámým původem a nemajetností.

Hindleyho odpor byl založen i na dětských sporech, které s Heathcliffem vedli, a právě jeho degradující výchova zapříčinila vznik či projevení mnohých z Heathcliffových horších vlastností. Naprosto Heathcliffovi odepřel možnost důstojné lidské existence, když mu znemožnil vzdělání, zakázal mu sdílení stolu s ostatními z jeho náhradní rodiny, vyvrhl jej mezi služebnictvo k nejtěžší venkovní práci a ponižoval jej opakovanými tresty, jak řekla Nely, „*his treatment of the latter was enough to make a fiend of the saint.*“¹⁰⁰ Skvělé vlastnosti, které mohl Heathcliff mít, a díky kterým byli mladí hrdinové gotických románů vážení i přes nedostatek původu, tedy ani neměly možnost se projevit, natož aby se dočkaly uznání. Inteligence se tak vyvinula v lstivost, síla v agresivitu a odvaha v krutost bez zábran.

Další ranou byl poté střet s navoněným světem drozdovských, který očaroval Kateřinu a v Heathcliffovi vzbudil další pocity méněcennosti a ponížení. Pro Lintonovi není od počátku nic jiného, než „frightful thing“, „a wicked boy“, „worse than a brute“ či „vulgar young ruffian“, jehož se téměř štítí. Sám Heathcliff se tak postupně začne vidět očima okolí a svěří se Nely se svým přáním podobat se Edgarovi: „*I wish I had a light hair and a fair skin, and was dressed, and behaved as well, and had a chance of being rich as he will be!*“¹⁰¹

---

⁹⁹ Heathcliff se často považuje za člověka naprosto bez kořenů a jakékoli rané výchovy. Je přitom zřejmé, že do doby, než přišel k Earnshawům, musel mít někoho, kdo se o něj alespoň v nejtětlejším věku staral. Dítě by jinak těžko přežilo tak dlouho bez veškeré péče. Vždyť i sirotkové gotických románů měli od raného dětství náhradu rodiny v péči vesničanů či kláštera.

¹⁰⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.66. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁰¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.57. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Je to smutný okamžik, když si uvědomí, že pravděpodobně nikdy nebude mít šanci stát se uznávaným členem společnosti. Veškeré snahy zapadnout jsou znehodnoceny a chvilka naděje, kdy díky Nelyinu povzbuzování, upravenému vzhledu a momentálnímu optimismu na okamžik zadoufal, že se dokáže začlenit, je Hindleym rozmetána na kusy slovy: „*Keep the fellow out of the room – send him into the garret till dinner is over.*“¹⁰²

Všechna tato příkoří by ještě možná dokázal snést, kdyby mu zůstal respekt té, na které mu záleželo nejvíce. Kateřina jej ale nejprve zničí slovy: „(...) *what do you talk about? You might be dumb or a baby for anything you say to amuse me, or for anything you do, either!*“¹⁰³, načež jej zcela zdrtí, když se zasnoubí s Edgarem, což Heathcliff chápe jako své naprosté zavržení. Veškeré šance na štěstí jsou tak pro něj ztraceny a začíná se rýsovat jeho budoucí cesta k zatracení: cesta vzpoury, pomsty a hříchu.

Metamorfóza na byronského hrdinu a tyrana

„*The tyrant grinds down his slaves and they don't turn against him, they crush those beneath them (...).*“¹⁰⁴

Ještě před jeho tříletým zmizením se u Heathcliffa začaly silně projevat sklony k pomstychtivosti a násilí. Jeho přáním se tak stalo mít „(...) *the privilage of flinging Joseph off the highest gable, and painting house-front with Hidley's blood!*“¹⁰⁵ a dokonce se svěřil Nely se svými plány do budoucna, zaměřenými jen na mstu: „*I'm trying to settle how I shall pay Hindley back. I don't care how long I wait, if I can only do it, at last. I hope he will not die before I do!*“¹⁰⁶

Tradiční temný vzhled rozervaných romantických hrdinů měl Heathcliff vždy a v tajemnosti nad nimi dokonce triumfoval, když se k záhadě jeho původu přidalo ještě tajemství oněch tří let, které z něj udělaly bohatého gentlemana.

---

¹⁰² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.59. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁰³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.70. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁰⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.112. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁰⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.49. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁰⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.61. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Tak jako byronským hrdinům, ani jemu putování nepřineslo uspokojení, už proto, že bylo pravděpodobně od počátku zaměřeno na jediný cíl: získat prostředky ke své pomstě. Ačkoliv měl jedinečnou možnost odpoutat se od minulosti a užít si nově nabytého vzdělání a bohatství, odvrhl tuto svou šanci na budoucnost a jal se trestat staré křivdy. Svým osamoceným bojem tak vyhlásil válku veškerým morálním hodnotám a navždy se vyčlenil ze společnosti.

Vzepření se osudu týraného se projevilo přeměnou na tyrana a jeho vzdor a nenávisť k lidstvu se projevovaly především krutostí a násilím. Nejen ti, kteří se přímo podepsali na jeho neštěstí, se před ním museli mít na pozoru. Jeho rány a kopance zasahovaly všechny z okolí původních nepřátel a dokonce i zvířata, na kterých si jen vybíjel vztek.

George Bataille ve stati *Emily Brontë and Evil* (1957)¹⁰⁷ uvádí, že Heathcliff nemohl naplnit své vášně ve světě dobra a lásky, a tak si našel náhradu ve světě zla, destrukce a bolesti. Katka tuto myšlenku výborně vystihuje, když Heathcliffovi říká: „*Mr. Heathcliff, you have nobody to love you; and, however miserable you make us, we shall still have the revenge of thinking that your cruelty rises from your greater misery! You are miserable, are you not? Lonely, like the devil, and envious like him? Nobody loves you – nobody will cry for you when you die! I wouldn't be you!*“¹⁰⁸ Jediná, o kterou stál, se mu stala mučitelkou, a on proto přehlušoval vlastní bolest tím, že drtil všechny „pod sebou“.

Zločinec a vrah

Zůstává otázkou, do jaké míry se Heathcliff stal zločincem. Není pochyb, že se jeho chování vyznačovalo až nepřirozenou krutostí a bestialitou, se kterou tloukl Hindleyho hlavou o zem, oběsil Isabelinu fenku, hodil po manželce nůž či zbil Katku. K odpovědi, zda byl i vrahem, však chybí doplnění dvou velkých neznámých: událostí tří záhadných let a tajemství Hindleyho smrti.

---

¹⁰⁷ *Emily Brontë, A Critical Anthology*, edited by PETIT, Jean – Pierre. Aylesbury: Hazell Watson @ Viney, Ltd, 1973. S. 248 – 255. ISBN 0 14 08.0702 0

¹⁰⁸ BRONTË, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.288. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Podle Johna Sutherlanda Heathcliff vrahem skutečně byl, protože je nepravděpodobné, aby se jinak zdravý, mladý muž, jakým byl Hindley, upil za jedinou noc k smrti. Ani jeho slova: „*I have no pity! I have no pity! The more worms writhe, the more I yearn to crush out their entrails! It is a moral teething, and I grind with greater energy, in proportion to the increase of pain.*“¹⁰⁹, mu nejsou právě nejlepším obhájcem.

Je ale možné, že se stal „pouze“ nadšeným, ale pasivním přihlížitelem zkázy, jakým se toužil stát už když Hareton coby nemluvně spadl Hindleymu ze schodů. Tentokrát už ale Heathcliff svou „chybu“ nezopakoval, padajícího nechytíl a naopak ho k sebestrukci ještě postrčil.

Ďábel a nelidská bytost

„*He's a lying fiend, a monster, and not a human being!*“¹¹⁰

Po Heathcliffově návratu už v něm mnozí neviděli hrubce a neotesance jako předtím. Jeho vzhled byl mnohem upravenější a on působil jako skutečný pán. Spolu s nuzáckým vzhledem však ztratil v očích ostatních ještě jeden zásadní rys: lidskost. Téměř každou z postav je Heathcliff alespoň jednou nazván ďáblem, satanem či démonem¹¹¹, a mnozí vážně pochybují, že je ještě vůbec člověk, tak jako Isabela ve svém dopise Nely: „*Is Mr. Heathcliff a man? If so, is he mad? And if not, is he a devil?*“¹¹²

V duchu klasických gotických románů by se také nabízela možnost, že nabídl svou duši ďáblu za splnění přání, čímž převzal i část jeho osobnosti, tak jak to udělal Melmoth či Vathek. Jen si místo vědomostí vyžádal peníze a moc ke své pomstě. Že by ale zapomněl přát si i věčné spojení s Kateřinou? Nebo jej dosáhl po smrti? Tyto spekulace už jsou ale v souvislosti s dílem spíše realistickým než goticky fantastickým příliš odvážné.

---

¹⁰⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.151. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹¹⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.150-151. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹¹¹ Roku 1923 a 1927 dokonce vyšel český překlad románu od Máši Baklanové právě pod názvem *Démon*.

¹¹² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.136. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Tyranka

Kateřina je zajímavou ženskou postavou, protože není ani typickou mladou hrdinkou gotických románů ani jejich démonickou ženou. Často má nejbliže k mužským tyranům a byronským hrdinům.

Jak je v románu několikrát zmíněno, panuje mezi Heathcliffem a Kateřinou téměř bezmezná duševní jednota. Jen stěží by tedy bylo možné, aby Heathcliff představoval málem ztělesnění zla, zatímco Kateřina ryzí dobro, natož v románu, jehož postavy nejsou nikdy černobílé. U Heathcliffa sice skutečně převládá temná strana a u Kateřiny naopak, ale ubližovat umí Kateřina rozhodně také. Podívejme se nyní na její horší stránky.

Stejně jako Heathcliff i Kateřina je divoká, pánovitá, plná vášní a chce dosáhnout uspokojení veškerých svých tužeb. Toho lze samozřejmě jen těžko docílit, aniž by trpělo okolí, a tak Kateřina kvůli svému sobectví ničí a zneužívá ostatní. Jak řekla Nely: „(...) *she seemed to allow herself such a latitude, that I had little faith in her principles (...)*.“¹¹³ Edgara využije, aby byla zajištěná a získala postavení, ale přesto se nedokáže vzdát Heathcliffa, čímž oba drží ve svých „službách“.

Jestli však něco umí dokonale, pak švihat slovy a způsobovat jimi hluboké šrámy ostatním. Kromě Heathcliffa (viz. citace výše) svým opovrhlivým výsměchem raní i Isabelu a Edgara. Isabelu poníží, když ji týrá pokořujícími poznámkami před objektem její lásky. Edgara pak naprosto potupí před nepřítelem, když se mu ironicky posmívá, protože už nevydržel tlak způsobený Heathcliffovou přítomností a Kateřininými sympatiemi k němu: „*‘Oh, Heavens! In old days this would win you knighthood!’ exclaimed Mrs Linton. ‘We are vanquished! we are vanquished! Heathcliff would as soon put a finger at you as a king would march his army against a colony of mice. Cheer up, you sha’n’t be hurt! Your type is not a lamb, it’s a sucking leveret.*“¹¹⁴

---

¹¹³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.107. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹¹⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.115. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Kromě slov však dokáže k zranění druhých používat i násilí. Nely se tak od ní dočká pořádně bolestivého štípnutí do paže, malý Hareton zatřepání, až z toho docela zbledne a Edgar dokonce prudkého políčku. Je tedy možné, že kdyby se její povaha vyvíjela v takových podmínkách jako Heathcliffova, byla by nakonec zformována do stejně odporového tvaru.

Na její obhajobu nutno říci, že se Heathcliffa často snažila přimět k potlačení jeho horších stránek a chránit tak jeho oběti. Sama působila bolest především proto, že i ona sama trpěla. Doplatila na skutečnost, že chtěla všechno: být „the greatest woman of the neighbourhood“ a zároveň zůstat společně se svou pravou láskou „half savage, and hardy, and free ...“ Byla sice krutá a sobecká, ale také byla ubohou dívkou bez přítelkyně a rádkyně, která udělala jednu chybu, která jí zničila celý život.

4.2.2. Manipulátoři

Společným rysem byronských hrdinů je také výrazná osobnost a jistě kouzlo, které má moc učarovat i jejich obětem. Spojení moci, síly a charisma jim pomáhá manipulovat téměř každým a dosáhnout vytyčených cílů. Slabší se tak snadno stanou aktéry jejich nečestných her.

Manipulace jako prostředek msty

Sklon k manipulaci a vydírání se u Heathcliffa objevoval už od dětství. Když nebylo po jeho, neváhal zneužít své obliby u pana Earnshowa a vyhrožovat Hindleymu žalováním, pokud mu nedá, co si přeje. Později však už zdaleka nejde jen o to, kdo bude mít lepšího koně. Aby dosáhl zničení všech svých nepřátel, využívá jejich slabostí a postupně je ničí.

Prvním předpokladem pro úspěch destruktivních činů je proměna v „hradního pána“. Poté, co získá Větrnou hůrku, nejprve pouze jako místo k přespaní, poté jako vlastní majetek, získá základnu blízko svých nepřátel, odkud může vést podlé útoky a později dům přeměnit přímo na vězení pro své oběti. To mu pomůže, aby se stal pánem nad lidskými osudy.

Nejprve z Hindleyho příbytku udělá ještě větší doupě neřestí, než jakým bylo, a notně jej podporuje v ukájení hráčských i alkoholových vášní, čímž ho ještě vzdaluje synovi. Poté Haretona štve k nenávisti k otci, jejíž kořeny byly zapuštěny již v Haretonově raném dětství, a dělá si z něj spojence, když spoléhá na dětskou lásku k volnosti, což se mu výborně daří. Když se totiž Nely ptá Haretona na důvod, proč má rád Heathcliffa, chlapec říká: „*I known't – he pays Dad back what he gies to me – he curses Daddy for curling me – He says I mun di as I will.*“¹¹⁵

Když si takto zajistí pozici na Větrné hůrce, přesune jednotky na Drozdov, kde do sňatku vmanipuluje poblázněnou Isabelu. Samotného sňatku s ní by asi dosáhl snadno, ale Heathcliff toho docílil, aniž by se obtěžoval vyznáními lásky či přísliby šťastné budoucnosti, a navíc i přes dívčinu znalost bratrovy nechuti k tomuto manželství a vědomí, že bude ze své milované rodiny vyhoštěna.

Manipulovat později svým slabošským a vystrašeným synem není pro Heathcliffa nejmenší problém. S Katkou už má trochu větší práci, ale neváhá sáhnout po zbraních nejtěžšího kalibru: lži, citovému vydírání, až věznění. Jak by mohla citlivá dívka odmítnout pomoc svému bratranci, když jí Heathcliff říká: „*I swear, on my salvation, he's going to his grave, and none but you can save him!*“¹¹⁶ Donutit ji poté ke sňatku s Lintonem, aby se výměnou mohla dostat za umírajícím otcem, už Heathcliffa moc sil nestojí.

Slabost druhých jako spoluhráč manipulátorů

Manipulátoři by si nemohli pohrávat s životy ostatních, pokud by nevěděli o jejich slabých stránkách. Právě to jim dává obrovskou moc nad jejich osudy. Dá se říci, že oběti s manipulátorem v podstatě spolupracují.

Manipulovat závislými není nikdy složité, takže s Hindleym má Heathcliff díky jeho zálibě v alkoholu a gamblerství lehký úkol. K tomu se ještě přidává Hidleyho vrozená chamtivost; jak říká Kateřina: „*(...) he was always greedy,*

---

¹¹⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.110. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹¹⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.233. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

*though what he grasps with one hand, he flings away with the other.*¹¹⁷ Díky tomu není pro bohatého Heathcliffa problém stát se nájemníkem na Větrné hůrce, i přes Hindleyho dřívější nechuť k němu. Haretonovým největším problémem je právě jeho otec, který mu nedokáže být oporou, a absence spřízněné duše, kterou mu vychytrale nabízí nahradit Heathcliff. Isabelinou slabinou je její samota, naivita a idealizace Heathcliffa. Není divu, že dospívající dívka, žijící v ústraní, brzy zatouží po lásce, o které do té doby četla jen v románech, a že je snadné jejích naivních představ zneužít. Katka paradoxně doplatí na své dobré srdce a soucit. Heathcliff i Edgar se stávají obětí Kateřiných manipulací díky jejich společné slabosti: lásce k ní.

Manipulace jako projev egoismu

Kateřina se od gotických mladých hrdinek liší především tím, že odmítla tradiční ženskou pasivitu, převzala otěže svého osudu a dokázala ovládat i ostatní. Nebyla to ona, kdo byl závislý na mužích, ale naopak mužští hrdinové se podřizovali jí a jejím přáním.

Své krásy a okouzlující osobnosti uměla Kateřina ve svůj prospěch využívat dokonale. Ačkoli to byla silná žena, věděla přesně, kdy přivést na scénu domnělou ženskou slabost. I poté, co dala políček Edgarovi, jej pak dokázala přesvědčit, aby neodcházel, nebo z neštěstí onemocní: „*Well, go if you please, get away! And now I will cry – I will cry myself sick.*“¹¹⁸

I její sňatek s Edgarem měl být počátkem manipulací manželem v Heathcliffův prospěch, aby milovanému příteli zajistila peníze a svobodu, ale Heathcliff jí svým útekem tyto plány překazil. Později si však ještě pohrávání s manželovými city užije do sytosti, když se jej snaží přesvědčit, aby kvůli jejímu štěstí povolil Heathcliffovi návštěvy Drozdova. Dobře přitom ví, jak je to Edgarovi nepříjemné, ale na jeho city se neohlíží. Zato naprosto spoléhá na jeho

---

¹¹⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.100. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹¹⁸ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.72. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

oddanost: „(...) *I have such faith in Linton's love that I believe I might kill him, and he wouldn't wish to retaliate.*“¹¹⁹

Jelikož Kateřina ví, že pro Heathcliffa i Edgara je ona to nejcennější na světě, to jediné, o co by skutečně nechtěli přijít, rozhodne se tohoto faktu využít k ovládnutí jich obou: „*Well, if I cannot keep Heathcliff for my friend – if Edgar will be mean and kalous, I'll try to break their hearts by breaking my own.*“¹²⁰ Tím už se dostáváme k dalšímu rysu byronských hrdinů, sebedestruktivnímu chování.

4.2.3. Sebezničující chování

Z pocitů bezvýchodnosti a zoufalství romantických hrdinů často plyne chování, které je činí jejich největšími nepřáteli. Dochází k individuální vzpouře až mstě, která je ovšem i mstou sobě samotnému, protože znemožňuje posun do budoucnosti a možnost zdravých lidských vztahů. Neschopnost naleznout štěstí, spokojenost a smysl života ústí v sebezničující chování. Hrdina se stává strůjcem tragédie svého života.

Sebezničení lpěním na minulosti

Heathcliffův osud se vyvine v tragicky nešťastný nejen vinou společnosti a ústrků, ale především jeho vlastním přičiněním. Tím, že se vzdá veškeré naděje na budoucnost a nechá svůj osud ovládat mstou, zlem a amorálními činy, odmítá i život sám. Dokonce i svůj vlastní, který chtěl ukončit, poté, co by naposledy pohlédl své milované do tváře: „(...) *I meditated this plan – just to have one glimpse of your face – a satire of surprise, and pretended pleasure; afterwards settle my score with Hindley; and then prevent the law by doing execution on myself.*“¹²¹ Připoután k ženě a lásce, kterých se nedokáže vzdát, však zůstává ještě roky na světě, v místech, která ho ničí tím, že mu stále připomínají šťastnější

---

¹¹⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.99. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.116. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.97. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

dny: „*The entire world is a dreadful collection of memoranda that she did exist, and I have lost her!*“¹²² Až do hořkého konce se tak zabývá vzpomínkami na minulost a na sklonku života už naprosto ztrácí zájem o své bytí: „*I cannot continue in this condition! – I have to remind myself to breathe – almost to remind my heart to beat!*“¹²³ Až jeho finální cesta ke smrti je tak paradoxně naplněna vírou v určitou formu existence a budoucnosti.

Sebezničení jako vzpoura

Kateřina ve svém životě nemůže dosáhnout štěstí a spokojenosti, přesto, nebo právě proto, že je milována dvěma muži. Když si nesmí ponechat oba dva a musí už podruhé čelit bolestivé volbě, rozhodne se raději pro vzpouru a únik do smrti. Jak sama říká, existují pro ni pouze dvě možnosti: „*I'll choose between these two – either to starve, at once, that would be no punishment unless he had a heart – or to recover and leave the country.*“¹²⁴ Svou destrukci chápe také jako pomstu mužům, kteří jí podle ní zničili život: „*If I were only sure it would kill him, ' she interrupted, 'I'd kill myself directly!*“¹²⁵

Její vzpoura je zároveň rezignací na život a ukončení konfliktu mezi rozumem a srdcem. Pro Kateřinu je její smrt možná vysvobozením, ale pro muže, kteří ji milují, je zdrojem nekonečného utrpení. Především Heathcliff jí stěží může odpustit, co učinila: „*You have killed yourself.*“¹²⁶ „*I forgive what you have done to me. I love my murderer – but yours! How can I?*“¹²⁷

Sebedestrukce k překonání bolesti

Ani jedno z „dětí“ pana Earnshawa nedokáže bojovat se svou bolestí jinak, než sebezničujícím chováním. Hindleyho alkoholismus po smrti manželky z něj

---

¹²² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.324. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.324. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.121. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.121. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.162. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.163. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

udělal pouhou lidskou trosku. Nemá zájem o život, ani o duši, jak odvětlí Nely, která ho prosí, aby myslel alespoň na její spásu: „*Not I! on contrary, I shall have great pleasure in sending it to perdition, to punish it's maker (...)*“¹²⁸ Zůstává otázkou, jestli jeho smrt v opilosti byla náhodou, vraždou nebo vrcholným aktem sebedestrukce: sebevraždou.

4.2.4. Nezakořeněnost

Byronští hrdinové nemohou najít klid na jednom místě, jelikož stále hledají svět, který by byl podle jejich představ. Až pozdě pak většinou dojdou k poznání, že jediný prostor, kde mohou dosáhnout štěstí, je domov, který však často není reprezentován bodem na mapě, ale spíše osobou.

Bezdomoví

Heathcliff jakožto nalezenec, který nemá povědomí o místě svého původu, má odjakživa předpoklady trpět pocitem bezdomoví. Bez vlastní rodiny a identity, ke které by mohl vztahovat svou existenci, nachází náhradu domova ne ve Větrné hůrce, ale v Kateřině. Poté, co je ale zrazen prostřednictvím jejího sňatku, hnán pocitem vyhoštění mizí do vyhnanství. Jeho domov je však i po návratu z cest okupován, a on tak zůstává vyhnancem až do konce života.

Putování

Je možné, že Heathcliff po svém útěku nechtěl pouze získat prostředky k pomstě, ale že se neúspěšně pokoušel i přenést přes ztrátu Kateřiny a další neblahé události jeho života. Toto putování však pokoj jeho rozervané duši nepřineslo. Jedinou útěchou mu tak mohlo být bloudění po vřesovištích, která jej navracela do dětství s Kateřinou, kdy zde byli oba šťastní a svobodní. Po její smrti tam kromě vzpomínek hledá i něco víc a touha spatřit zhmotnění svých představ jej neustále pudí z místa na místo: „*When I sat in the house with Hareton, it seemed that on going out, I should meet her; when I went from home, I hastened to return, she must be somewhere at the Heights, I was certain!*“¹²⁹

---

¹²⁸ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.76. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹²⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.290. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Neklidní duchové

Někomu není dopřáno spočinout ani po smrti. Nejedná se o ahasverovskou nemožnost setrvat na jednom místě, ale o snahu dosáhnout pokoje nalezením chybějících částí duše, a tím pádem i jejího domova. Kateřinin přízrak, který se zjeví Lockwoodovi a domáhá se vstupu na Větrnou hůrku, tvrdí, že bloudí již dvacet let. Vždyť i skutečná Kateřina předpovídala, že nebude odpočívat v pokoji a Heathcliff byl stejnou měrou přesvědčen, že jeho láska obchází po zemi, i když již není mezi živými. Dokonce i poté, co se jejich duše po skonu Heathcliffově setkají, bloudí podle místních nadále vřesovištěm: „*But the country folks, if you asked them, would swear on their Bible that he walks. There are those who speak to having met him near the church, and on the moor, and even within this house – Idle tales, you’ll say, and so say I. Yet that old man by the kitchen fire affirms he has seen two on ‘em, looking out of his chamber window, on every rainy night, since his death (...)*“¹³⁰ Jejich nebem je zkrátka přítomnost toho druhého a putování po milovaných místech jejich dětství.

4.2.5. Protějšky byronských hrdinů

Jak již bylo zmíněno, Lintonovi a Earnshawovi se liší stejně jako jejich příbytky. Přesto došlo ke spojení divokých a silnějších obyvatel Větrné hůrky s klidnějšími a slabšími sousedy z Drozdova. Do značné míry jsou tedy tyto partnerské protějšky i protějšky povahovými. Jestliže u Kateřiny a Heathcliffa převládají rysy byronských postav, jejich partneři Edgar a Isabela mají spíše charakter mladých hrdinů. Gotický stereotyp však ani jeden ze sourozenců Lintonových rozhodně nesplňuje na sto procent a oba se mnohými vlastnostmi z této skupiny vyčleňují.

Mladý hrdina bez bojovnosti

Když Kateřina zdůvodňuje Nely, proč svolila k sňatku s Edgarem, udává mimo jiné tyto důvody: protože je mladý, pohledný, příjemný, zábavný

---

¹³⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.336. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

a v neposlední řadě urozený. To jsou bezpochyby i vlastnosti kladných gotických hrdinů. Ani jednou v průběhu románu se nedopustí žádného amorálního činu a vyznačuje se tedy i duševní neposkvrněností. K ženám se navíc chová jako pravý gentleman a svou milovanou Kateřinu zbožňuje stejně osudově, jako zbožňovali své vyvolené mladí hrdinové gotických románů. Tím ale podobnost s nimi víceméně končí.

Od prvního okamžiku, kdy se setkáme s Edgarem coby rozmazleným uplakánkem, fňukajícím kvůli hádce se sestrou o psa, je jasné, že kuráže nebude mít na rozdávání. Tato domněnka se ještě potvrdí v okamžiku, kdy mu Heathcliff mrští do obličeje pyré a jeho jedinou obranou je pláč. Jak řekla Nely: „(...) *he wanted spirit in general*“¹³¹, a navíc potřeboval notnou dávku odvahy a bojovnosti, které mu naprosto chyběly. Svou neschopností postavit se nepříteli se od gotických hrdinů zásadně liší. Až když je situace vyhnána do naprostého extrému, najde v sobě sílu Heathcliffa uhodit a vypovědět jej ze svého domu. Všeobecně u něj ale převládá spíše zjemnělost a zženštilost a síla a bojovnost jsou v jeho manželství netradičně vyhrazeny choti.

„Princezna ze zámku“

Přesně tak si v počátečním období života může připadat Isabela. Vychovávaná milující rodinou, obklopena láskou, péčí a přepychem, se snad ani jinak než jako princezna cítit nemůže. Není divu, že je dívka poněkud zhýčkaná a naprosto nepřipravená na skutečný život.

Přepychové sídlo, ve kterém vyrůstá, si v nádheře nezadá ani se zámkem. Drozdov je však víceméně zlatou klecí umístěnou daleko od společnosti a životní reality. Největší zábavou jejích obyvatel je pravděpodobně četba, a to nejspíše takových děl, která zapříčiní Isabelinu stylizaci do romantické hrdinky, a tím pádem i sňatek s tyranem. Do doby, než je vyrvána ze svého pohodlného života, neprojevuje se výrazněji než pláčem a projevy nespokojenosti kvůli každé nepříjemnosti. Tvrdý pád ze vzdušných zámků na zem v ní ale probudí nečekané vlastnosti.

---

¹³¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.67. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Vzpouira mladé hrdinky

Poté, co Isabela neuváženě svolí ke sňatku s Heathcliffem, její život skutečně začne připomínat románový příběh, ale poněkud jiného typu, než si vysnila. Stává se z ní týraná mladá hrdinka gotických románů, uzavřená v strašidelném sídle temného pána.

Tyranova násilí a věznění, které je s touto rolí neodmyslitelně spojeno, si skutečně užije do sytosti. Přibývá navíc ještě odporných slovních urážek a výsměchu, s čímž se hrdinky preromantických děl nesetkávaly. Isabela tedy musí čelit faktu, že svůj milovaný domov opustila kvůli muži, který o ní smýšlí takto: „*Now, was it not the depth of absurdity – of genuine idiocy, for that pitiful, slavish, mean-minded brach to dream that I could love her?*“¹³² Samotná, bez přátel i bez rodiny, musí se potýkat s každodenními příkořími, aniž by se našel někdo, kdo by jí pomohl v boji proti zlosynovi. Jak sama Isabela říká: „*(...) above every sorrow beside this rose pre-eminent-despair at fading nobody who could or would be my ally against Heathcliff.*“¹³³ V tomto příběhu navíc nepřichází na scénu žádný hrdina, který by ji zachránil.

Isabelu její osud nečekaně změní. Z rozmazlené princezny se nejprve stává uplakaná, bezbranná hrdinka typu Matyldy a Emílie¹³⁴, ale brzy začne vzdorovat a začíná se podobat spíše jmenovkyni Isabele a Julii. Bledá figura se začíná vybarvovat. Isabela odhazuje strach a pasivitu a nachází v sobě bojovnost. Sama se mstí a působí bolest Heathcliffovi, když opakovaně útočí na jeho Achillovu patu a mluví o Kateřině lásce k Edgarovi, její podobě s Hindleym a dokonce Heathcliffa obviní, že by určitě bil i Kateřinu, kdyby se za něj provdala. Jak sama přiznává, v pomstě nachází potěchu a jeho smutek jí působí radost: „*Had it been another, I would have covered my face, in the presence of such a grief. In his case, I was gratified: an ignoble as it seems to insult a fallen*

---

¹³² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.150. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹³³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.139. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹³⁴ K tomuto typu hrdinek odkazuje i její něžný vzhled: plavé vlasy a modré oči.

*enemy, I couldn't miss this chance of sticking in a dart; his weakness was the only time when I could taste the delight of paying wrong to wrong.*¹³⁵

Jakkoliv však svého tyrana nenávidí, uchová si morální čistotu a duševní neposkvrněnost, když zabrání Hindleymu Heathcliffa zavraždit, přestože by jeho smrtí získala svobodu.

Ačkoliv nejprve naprosto podléhala beznaději a jediným představitelným vysvobozením pro ni byla smrt její či tyranova: *„The single pleasure I can imagine is to die or see him dead.*“¹³⁶, našla v sobě nakonec touhu žít, sílu se osvobodit a sama sobě se stala svým mladým hrdinou-vysvoboditelem. Z uplakané, bezbranné dívenky se změnila v silnou, samostatnou ženu, která dokázala žít i bez mužské podpory.

4.2.6. Ostatní mladí hrdinové a jejich proměny

Přiřazovat postavy „Větrné hůrky“ do kategorií vyčleněných gotickým románem je vždy poněkud riskantní až zavádějící, jelikož tradiční role hrdinů se prolínají, proměňují a postavy se často chovají jinak, než jak bychom očekávali. Pojem „mladí hrdinové“ tak někdy odkazuje skutečně spíše k věku, než k vlastnostem. Jak již bylo řečeno, postavy románu se neustále vyvíjejí, a tak se chování a role též postavy může během života několikrát změnit. Stejně jako u hrdinů byronského typu je navíc nutno přihlídnout i k okolnostem, které charakter postav předurčují a které způsobují, že u nich v jistém období převládají rysy kladné a v jiném záporné.

Mladý hrdina-dědic

„(...) as an inconspicuous thread winding throughout the novel, there is the story of Hareton, “the ruffian“ and “the brute“ but also a new descendant of the disguised Gothic heroes: the “noble peasants“ who were wrongfully

---

¹³⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.180-181. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹³⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.151. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

*deprived of their legal rights, and whose dignity and honesty helped them to regain justice.*¹³⁷

Hareton byl již v raném dětství připraven o právoplatné dědictví, tak jako množství mladých hrdinů gotického románu. Na rozdíl od nich však vyrůstal v rodném domě a dokonce znal i svého otce a svou identitu. Zbývající rodič mu však oporu ani ochranu zajistit nedokázal. Ačkoliv byl dlouho přítomný v synově životě, vládu nad jeho činy převzal démon alkoholu, který tak Haretona o otce v pravém slova smyslu připravil.

Poslední potomek starého rodu Earnshawů,¹³⁸ který měl být vychováván jako pán, je degradován na obyčejného sluhu. Uzurpátor mu ukradne majetek i postavení a jak vypráví Nely: „(...) *Hareton has been cast out like an unfledged dunnock – The unfortunate lad is the only one, in all parish, that does not guess how he has been cheated!*“¹³⁹

Mladý hrdina v úpadku

„Good things lost amid a wilderness of weeds, to be sure, whose rankness far over-topped their neglected growth; yet notwithstanding, evidence of a wealthy soil that might yield luxuriant crops, under other and favourable circumstances.“¹⁴⁰

Již na postavě Heathcliffa bylo ukázáno, že člověk se do značné míry utváří vlivem prostředí. Nejinak je tomu i u Haretona, jehož dětství je prakticky duplikátem dětství Heathcliffova, o což právě pomstychtivý tyran usiloval: *„Now, my bonny lad, you are mine! And we'll see if one tree won't grow as crooked as another, with the same wind to twist it!*“¹⁴¹

---

¹³⁷ VRÁNKOVÁ, Kamila. *Mystery and Misunderstanding : The Ambiguity of Images, Ideas and Intimations in Emily Brontë's Wuthering Heights*. In *Literraria Pragensia*. SV. 27. Praha : Ústav anglistiky a amerikanistiky a Centrum komparistiky na Filosofické fakultě University Karlovy, 2004. S. 69.

¹³⁸ V rámci děje románu byl Hareton posledním potomkem rodu, ale je pravděpodobné, že láska mezi ním a Katkou vedla až ke sňatku a příchodu dalšího dědice Earnshawů.

¹³⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.35. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁴⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.196. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁴¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.187. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Heathcliffova škola se rovná téměř univerzitě pro hrubce. Abychom mu však nekřivdili, ani Hindley nebyl pro syna právě vzorným příkladem slušnosti. Kombinace těchto dvou padlých existencí představuje pro Haretona model mužského chování a není tedy divu, že už jako dítě vyniká především v nadávkách a násilnostech. O tom, jak se nevinná, čistá bytost dokáže proměnit během deseti měsíců ve špatné společnosti, se na vlastní kůži přesvědčí Nely, když právě po takové době své nepřítomnosti na Hůrce Haretona opět spatří: „*The stone struck my bonnet, and then ensued, from the stammering lips of the little fellow, a string of curses which, whether he comprehended them or not, were delivered with practised emphasis, and disorted his baby features into a shocking expression of malignity.*“¹⁴²

Další léta Haretonův přerod v neotesance jen rozvinou, protože „(...) *he was never taught to read or write; never rebuked for any bad habit which did not annoy his keeper; never led a single step towards virtue, or guarded by a single precept against vice.*“¹⁴³ Lockwood jej po prvním spatření podle vzhledu mylně řadil ke služebnictvu, protože jeho fyzická stránka byla stejně zanedbaná jako ta duševní. Nečesaný, špinavý a s upracovanými rukama působil jako obyčejný nádeník.

Jelikož Haretonovi nikdo nevštěpoval zásady dobra a zla, dopustil se mnoha činů, které nebyly právě chvályhodné. Násilí mu díky otci i Heathcliffovi pravděpodobně připadalo jako přirozená věc, takže ho nic nezadrželo hodit kámen po ženě či pokusit se oběsit štěňata. Tyto incidenty se však udály, když byl ještě malý chlapec, a tak se spíše jednalo o dětské hry, než o projev vrozené zlomyslnosti a tyranské nátury. Probudit v něm jeho lepší, téměř hrdinské já totiž nebyl složitý úkol.

Vysvobození

Ačkoli byl Hareton bez dobrého vychování, měl spoustu skvělých charakterových vlastností, které se začaly projevovat především poté, co poprvé spatřil Katku. Ta jako by pouhou svou přítomností odehnala mrak,

---

¹⁴² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.109. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁴³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.197. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

který Haretonovi bránil spatřit existenci vyšších hodnot, a vzkřísila v něm touhu po sebezdokonalení a sebeúctě. Jeho přirozená zvědavost a inteligence se probudily k životu a díky vlastní pili se vyhrabal alespoň z nejhlubšího bahna nevědomosti a nevzdělanosti.

Obdivuhodné je, že ačkoliv byly jeho snahy Katkou a Lintonem zpočátku shazovány, i přes opovržení a výsměch, dokázal vždy znovu vstát a bojovat o Katčin respekt. Ve chvíli, kdy mu už došla trpělivost, se naštěstí Katka umoudřila a i přes komplikace dospěli k společnému cíli: „*Earnshaw was not to be civilized with a wish; and my young lady was no philosopher, and no paragon of patience; but both their minds tending to the same point – one loving and desiring to esteem; and the other loving and desiring to be esteemed – they contrived in the end to reach it.*“¹⁴⁴

V souvislosti s mladými hrdiny gotických románů je důležité zmínit Haretonovu odvahu a rytířskost. Jak na sebe totiž bezděky Katce prozradí, nespočetněkrát se jí před Heathcliffem zastával, i když z toho měl jen nepříjemnosti. Když potom s Katkou vykopou Josefovy oblíbené keře rybízu, aby zahradu zvelebili květinami, neváhá se Hareton jako pravý muž nabídnout, že vezme vinu na sebe. Zastane se jí i proti Heathcliffovi, ačkoliv jej miluje a chápe téměř jako otce. Jeho lepší vlastnosti jsou tedy s konečnou platností vysvobozeny ze žaláře zanedbanosti.

Temperamentní mladá hrdinka

Katka pochází z dobrého rodu, stejně jako většina hrdinek gotického románu, s kterými ji pojí i krása, skvělá výchova a duševní neposkvrněnost. Spojují se v ní nejlepší vlastnosti obou rodičů: matčina energičnost a otcova laskavost. Zatímco Kateřina byla většinou vedena sobeckými pohnutkami, Katčině povaze vévodí obětavost, s kterou se stará na úkor vlastní zábavy o nemocnou Nely, otce i Lintona, a když její otec stoná, „(...) *her poor little heart reproached itself for even that passing forgetfulness of its cares.*“¹⁴⁵

---

¹⁴⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.316. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁴⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.266. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Na ostatních jí vůbec velice záleží a vždy se střeží je přivést do problémů. Proto například zatají otci, že navštívila Větrnou hůrku, jelikož by tak přivedla do problémů Nely, která na ni měla dohlížet, a když se přiznává k svému tajnému dopisování s Lintonem, ujistí se nejprve, že čeledín Michal, který pro ni dopisy doručoval, nebude potrestán.

Jejím jediným větším nedostatkem tak je určitá rozmazlenost, způsobená životem v přepychu a láskyplným hýčkáním otcem i Nely. Z nekritické lásky a privilegií, kterých se jí od dětství dostává, pramení jistá „princezničkovská“ povýšenost. Ta se projeví v jednání s Haretonem, kterého odsuzuje pro jeho hrubost a nekultivovanost, aniž by se jej zpočátku snažila pochopit. Již první setkání odhalí tuto nepěknou stránku Katčiny povahy, když arogantně vydává Haretonovi rozkazy, protože jej považuje za čeledína, a dokonce vyhrožuje, že o jeho „neposlušnosti“ poví tatínkovi. To, že Hareton neumí číst, považuje za projev jeho slabomyslnosti a vůbec si neuvědomuje, že si bratránek její posměch vůbec nezaslouží.

Není pochyb, že temperament zdělila spíše po své divoké matce, než klidnějším otci, a její odvaha, nebojácnost a vzdor ji řadí k mladým hrdinkám Isabelina a Juliina typu, což se nejvíce projeví v jejím smělém boji s tyranem.

Boj s tyranem

Katčin osud odkazuje k osudům pronásledovaných gotických hrdinek, od kterých se ale liší silou vzdoru. Odvážnou dívku není jednoduché zastrašit a ani násilí, kterého se na ní Heathcliff dopouští, ji nedokáže přinutit k poslušnosti. Její boj patří k těm osamělým, protože zastání a soucitu se nedočká ani od hospodyně Zily, ani od svého slabošského manžela, a o Haretonově přímluvě nemá ani potuchy. Není tedy divu, že má pocit, že se nemůže na nikoho obrátit, a že nesmírně trpí samotou a nepřítomností spřízněné duše.

Nejhorší je pro ni však skutečnost, že je na Větrné hůrce vězněna bez možnosti pohybu, a tato ztráta svobody způsobí, že má nebezpečně blízko k sebezničujícímu chování byronských hrdinů.

Pád a vzestup mladé hrdinky

Když se Lockwood poprvé setká s Katkou, překvapí ho její rezervované až znechucené chování, které si u mladé, půvabné dívky nedokáže vysvětlit.

V této době už je Katka naprosto připravená o někdejší radost ze života a důvěru v lidskou dobrotu. Veškeré zlo, které na ní bylo napácháno, se v ní nashromáždí a ona začne být stejně zahořklá jako její společníci. Začne v ní klíčit nenávisť, kterou šíří kolem sebe, nepříjemné chování se jí stane přirozeným a slušnost, ke které byla vychována, se vytrácí. Čtenáři tak po prvotním seznámení bude sympatická jen stěží.

Naštěstí dokáže včas otevřít oči, uzří naději a znovunabýt víry v budoucnost. Pochopí svůj omyl, omluví se a přizná, že vlastní neštěstí ji učinilo tvrdou a zlou ke všem ostatním. Stejně jako se ona stala vysvoboditelkou Haretonovi, stane se i on jejím vysvoboditelem, když jí odpustí a společně otevřou bránu šťastnějších zítřků.

Mladý hrdina tyran

Začlenit Lintona Heathcliffa do jakékoli z kategorií vytyčených gotických románem není dost dobře možné. Ačkoliv má mládí i krásu, duševní ctnosti se mu vyhnuly obloukem. Spíše než prvky mladého hrdiny nese rysy mladých hrdinek Matyldina a Emiliina typu, konkrétně jejich slabosti: fyzickou křehkost, emoční labilitu, plačtivost a nutnost ochrany. Zároveň má ale vlastnosti, za které by se nemusel stydět ani ten největší zloduch a tyran. Jak říká sám Heathcliff: „(...) *Linton requires his whole stock of care and kindness for himself. Linton can play the little tyrant well. He'll undertake to torture any number of cats if their teeth be drawn, and their claws pared.*“¹⁴⁶ Nerudný, škodolibý, sobecký, zákeřný, vyžívající v bolesti druhých, bez soucitu - to jsou jen další příklady z ohromného množství Lintonových špatných vlastností. Na to, jak mu Katka nesčetněkrát pomáhala, když mu nebylo dobře, a chránila ho i před otcem, velice rychle zapomíná a dokonce se raduje, když je Heathcliffem surově bita.

Ačkoliv se Linton hájí tím, že je zlý především kvůli své nemoci a neštěstí, v tomto případě není chování omluvitelné vnějšími skutečnostmi. Linton je zkrátka zkažený až do morku kostí a jedinou možnou omluvou je skutečnost, že byl ke zlu svým způsobem předurčen. David Cecil uvádí, že na rozdíl od Haretona a Katky, kteří byli dětmi lásky, Linton byl dítětem nenávisti,

---

¹⁴⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.274. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

zplozeným z pomsty a zášti. To ale nic nemění na faktu, že „v celé anglické literatuře se stěží najde postava tak podlá a odpudivá jako Linton Heathcliff (...)“¹⁴⁷

---

¹⁴⁷ VANČURA, Zdeněk. *Pohledy na anglickou a americkou literaturu*. Praha: Odeon, 1983. S. 155

4.3. Lásky románových hrdinů

Lásky obyvatel Větrné hůrky a Drozdova se od lásek gotických hrdinů v mnohém liší, ale v obou případech se vyskytují jak city, které způsobují jen neštěstí a zkázu, tak takové, které jsou požehnáním a navíc napomáhají k zachování rodu.

Láska destruktivní už není v první řadě fyzickou vášní, jejímž hlavním cílem je ukojení hříšných tužeb. Naopak ta, která způsobí tolik neštěstí zamilovaným i jejich okolí, je založena na fatální duševní jednotě a ryzím citu a její fyzická stránka je naprosto zatlačena do pozadí. Ani pravá láska tak není čistá, ale přináší i bolest, násilí až smrt.¹⁴⁸

Kromě tohoto hlavního zkázonosného citu je román prochnut množstvím dalších lásek, které místo štěstí působí především utrpení. Sňatky jsou mnohdy uzavírány ze špatných důvodů, ať už z rozumu, pobláznění, či dokonce donucení. Takové mohou mít oživující moc jen stěží.

Přesto se v tomto plevelu najde i poupě ryzí lásky, která porazí temné síly, znovu prosvětlí životy a přinese naději na štěstí. K osudnému zamilování na první pohled, ke kterému tak často docházelo mezi gotickými hrdiny a hrdinkami, však v žádném případě nedojde, a množství překážek stavících se milencům do cesty si budují oni sami. Komplikace tak již nezpůsobují vnější okolnosti, ale jsou spíše přímým důsledkem rozhodnutí a jednání postav.

4.3.1. Osudová destruktivní láska

Osudová láska Heathcliffa a Kateřiny, jejich rozdělení a touha po opětovném sjednocení jsou hlavními tématy románu. I kdyby si čtenář z knihy nepamatoval nic jiného, na tuto lásku, která sahá doslova až za hrob, nemůže zapomenout. Je téměř nepochopitelné, že tak silný cit nedokáže překonat překážky bránící společnému soužití milenců a že i přes nerozdělitelné duševní

---

¹⁴⁸ Tématu osudové, ale přesto destruktivní lásky, ve svých dílech bohatě využívali také Shelley a Byron.

pouto, které mezi nimi vládne, nemohou většinu života strávit v přítomnosti toho druhého. Pojdme se nyní podívat, co podpořilo vznik této nekonečné lásky a co naopak vedlo k její zkáze.

Láska a dětství

Od lásek gotických hrdinů se vztah mezi Heathcliffem a Kateřinou výrazně liší mimo jiné skutečností, že trvá již od dětství. Téměř od prvního okamžiku, kdy se tito dva setkají, je zřejmé, že je spojuje stejná divoká povaha, která se projevuje oblibou svobodného dovádění na vřesovištích, láskou k volnosti a přírodě a tendencí ke vzdoru proti pravidlům společnosti a autoritám. Oba rádi dávají průchod své přirozenosti a chtějí si užívat radostí života bez omezení. Kromě stejné nátury je coby děti spojují i společní nepřátelé a boj proti nim, čímž se pocity jejich vzájemné sounáležitost ještě více upevňují.

O nerozlučnosti Heathcliffa a Kateřiny svědčí i skutečnost, že největším trestem pro ně bylo, když nemohli být spolu, což potvrzuje svým vyprávěním o Kateřině Nely: *The greatest punishment we could invent for her was to keep her separate from him: yet she got chided more than any of us on his account.*¹⁴⁹ Jejich dětská náklonnost byla naprosto nesobecká a jeden pro druhého by tehdy byl schopen obětovat cokoliv. Jak řekla Kateřina: „*My great myseries in this world have been Heathcliff's myseries, and I watched and felt each from the beginning (...)*“¹⁵⁰

Irving H. Buchen ve stati *Emily Brontë and the Metaphysics of Childhood and Love*, popisuje dětství jako jediné období života¹⁵¹, kdy je ještě duše blízko Bohu a nebeské blaženosti, zatímco zbytek lidské existence chápe jako utrpení. Náklonnost, která se vyvine v tomto požehnaném období, je logicky zintenzivněna těmito pocity štěstí a vzpomínky na někdejší dětské společníky se pak navěky pojí se vzpomínkami na onen ztracený ráj. Kateřině se proto Heathcliffova společnost snadno stane synonymem nebe a naopak, a právě z těchto pocitů jsou vybudovány pevné základy jejich celoživotní lásky.

---

¹⁴⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.42. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁵⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.82. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁵¹ Kromě umírání.

Osudová jednota a láska

Jednota, která vládne mezi Heathcliffem a Kateřinou je až magická. Připomínají dvě strany stejné mince. Tyto strany se od sebe sice liší tím, co je na nich vyryto, ale jsou vyrobeny z jednoho kusu a jsou neoddělitelné. Stejně tak i Heathcliff je poznamenán jinými zkušenostmi než Kateřina, ale v samotné podstatě jejich bytostí jsou stejní. Jak říká Kateřina: „*Whatever our souls are made of, his and mine are the same.*“¹⁵² Zachází dokonce ještě dál, když zaměňuje jeho identitu za svou¹⁵³ a přesvědčeně tvrdí „(...) *I am Heathcliff* (...)“¹⁵⁴

Takováto duševní spřízněnost nemůže nevyústit v osudovou lásku. Kateřina to potvrzuje, když říká, že Heathcliffa miluje „(...) *not because he's handsome, Nelly, but because he's more myself than I am.*“¹⁵⁵ Je jisté, že jejich láska vychází přímo z duše a ze srdce. Gotičtí hrdinové a hrdinky si vybírali své milé podle vzhledu a skvělých vlastností, díky nimž se do nich zamilovali. Dá se říci, že nejprve schválili svou lásku očima, pak rozumem a až nakonec došel signál do srdce. Zde je tomu jinak. Kateřina například nedokáže pochopit, jak je možné, aby Heathcliffa milovala Isabela: „*It is impossible that you can covet the admiration for Heathcliff – that you can consider him an agreeable person!*“¹⁵⁶ protože, jak sama ví „*he's not a rough diamond – a pearl-containing oyster of a rustic; he's a fierce, pitiless, wolfish man.*“¹⁵⁷ Kateřina tedy o Heathcliffovi nemá žádné iluze, ví, že je zlý¹⁵⁸, ale přesto je s ním v takovém duševním spojení, že pro ni není možné jej nemilovat.

---

¹⁵² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.81. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁵³ Tato myšlenka odkazuje k oblíbenému tématu gotických románů: dualismu, přičemž Kateřina znázorňuje Heathcliffovo lepší já.

¹⁵⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.82. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁵⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.81. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁵⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.102. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁵⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.103. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁵⁸ Podobný příklad najdeme i v *Melmothovi*, kde se Imálí-Isidora zamiluje do ďábelského poutníka, aniž by ji očarovala jeho krása či skvělé vlastnosti. Rozdíl je, že když pochopí, jaké zlo v sobě nese, opouští ho.

Pro Heathcliffa je Kateřina odjakživa téměř bohyní, jak říká například po první návštěvě Drozdova Nely: „*She is so immeasurably superior to them – to everybody on earth (...)*“¹⁵⁹ Udělal by pro ni cokoliv, třeba i dovolil stýkat se s Lintonem, aniž by ji to slovem vyčetl. Není nic, co by jí odepřel, protože, jak sám přiznává, je jejím otrokem.

Ať už se mezi nimi stane cokoliv, oba ví o své nerozlučnosti a o nezničitelnosti své lásky. Kateřina ani na okamžik neuvažuje, že by se Heathcliff mohl zamilovat do Isabely, a Heathcliff, přestože na Edgara žárlí, ví, že pro Kateřinu bude vždy na prvním místě, jak říká Nely: „*You know as well as I do, that for every thought she spends on Linton, she spends a thousand on me!*“¹⁶⁰

Překážky a nemožnost svazku

Jakkoliv se může zdát, že jsou Heathcliff a Kateřina předurčení ke společnému životu, vyskytnou se skutečnosti, které tomu zabrání. Kdyby mohli po celý život setrvat ve svém království dětství, zůstali by nejspíše nerozluční, ale období nevinnosti nemůže trvat věčně a nastává střet se světem dospělých a společností. Heathcliff je odtud od počátku vyloučen, zato Kateřina je jím nejprve naprosto pohlcena. Její pěti-týdenní pobyt v Drozdově může být chápán jako přerod bezprostředního dítěte v člověka společnosti. Dětská spontaneita a přirozenost je potlačena, nastává vláda rozumu a Kateřina přejímá konvence, v jejichž světle se Heathcliff jeví přinejmenším jako nevhodný partner.

Po rozumovém zdůvodnění se Edgar bezpochyby jeví jako lepší manžel. Jak sama Kateřina říká: „*It would degrade me to marry Heathcliff (...)*“¹⁶¹, zatímco když si vezme Edgara, získá postavení, bude moci být na manžela hrdá a navíc vymění zpustlý, nehostinný domov za přepychové sídlo. Problémem je, že ani ten nejluxusnější příbytek nedokáže nahradit domov, stejně jako Edgar nedokáže Kateřině nahradit Heathcliffa. To ostatně potvrzuje i její sen o nebi,

---

¹⁵⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.51. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁶⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.148. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁶¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.81. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

který vypráví Nely: „*I was only going to say, that heaven did not seem like my home; and I broke my heart with weeping to come back to earth; and the angels were so angry that they flung me out, into the middle of the heath on the top of Wuthering Heights; where I woke sobbing for joy. That will do to explain my secret as well as the other. I've no more business to marry Edgar Linton than I have to be in heaven (...)*“¹⁶²

Kateřina zaprodá svou duši za postavení a pohodlí, i přesto, že sama říká: „*In whichever place the soul lives – in my soul and in my heart, I'm convinced I'm wrong!*“¹⁶³ Hrdinky gotických románů nikdy nesvolovaly k sňatkům proti svému srdci, pokud nebyly přímo donuceny, ale u Kateřiny se jednalo o její vlastní, nešťastné rozhodnutí, jež zničilo život jak jí, tak Heathcliffovi, který jí tuto zradu později vyčetl: „*You loved me – then what right had you to leave me? What right – answer me – for the poor fancy you felt for Linton? Because misery, and degradation, and death, and nothing that God or satan could inflict would have parted us, you, of your own will, did it. I have not broken your heart – you have broken it – and in breaking it, you have broken mine.*“¹⁶⁴

Možná, že jim ale zkrátka nebylo souzeno žít v manželském sňatku nejen kvůli Kateřinině rozhodnutí, ale kvůli nějaké vyšší moci, která zasáhla, aby nedošlo k svazku proti přírodě. Stejně jako v gotických románech, i zde je patrné téma incestu. Hodrová připouští možnost, že Heathcliff mohl být Earnshawovým levobočkem, a tím pádem nevlastním bratrem Kateřiny, čímž by se jejich případné manželství stalo zcela zapovězeným. I v případě, že nedošlo k této extrémní situaci, má ale jejich vztah incestní příděch, protože byli alespoň zpočátku vychováváni jako bratr a sestra. Láska mezi nimi je tedy stejně destruktivní a odsouzená k zániku.

---

¹⁶² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.81. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁶³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.80. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁶⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.162-163. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Láska, smrt a opětovné sjednocení

Kateřinino umírání a následná Heathcliffova muka patří k nejsilnějším pasážím knihy. Jakkoliv nepříjemně se někdy Kateřina chovala, hloubkou svého utrpení znovu získává čtenářův soucit. Už to není ta pyšná tyranka, ale opět je osamělým, křehkým děvčátkem, navíc vyděšeným a stíhaným přízraky. Její umírání odhalí, jak nešťastný pro ni musel být život mimo domov a bez Heathcliffa, jelikož její poslední dny jsou naplněny uplakanými vzpomínkami na dětství, Větrnou hůrku a milovaného přítele dětských her. Bez něj si nedokáže představit ani život po smrti: „*I'll not lie there by myself; they may bury me twelve feet deep, and throw the church down over me; but I won't rest till you are with me ... I never will!*“¹⁶⁵ Oběma připadá existence bez toho druhého naprosto nemyslitelná, obzvláště Heathcliffovi, který říká, že jeho život po její smrti by byl naprostým peklem: „*Two words would comprehend my future – death and hell – existence after losing her, would be hell.*“¹⁶⁶ Dokonce říká, že o takovéto bytí vůbec nemá zájem: „*Do I want to live? What kind of living it be when you – oh God! would you like to live with your soul in the grave?*“¹⁶⁷ Smrt duše ale neznamená i smrt těla a Heathcliff si tak bude muset prožít osmnáctileté peklo bez své lásky.

S Kateřininou smrtí se Heathcliff nedokáže nikdy smířit¹⁶⁸ a opět se potvrzuje, že ji miloval pro její samotnou podstatu. I po Kateřinině smrti totiž netouží po ničem jiném, než se s ní znovu setkat, a to v jakékoliv podobě: „*You said I killed you – haunt me, then! The murdered do haunt their murderers. I believe – I know that ghosts have wandered on earth. Be with me always – take any form – drive me mad!*“¹⁶⁹ Jakkoliv ji však prosí, kdekoliv ji hledá, Kateřina se mu neukáže.

---

¹⁶⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.126. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁶⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.148. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁶⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.163. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁶⁸ V gotických románech se hrdinové se smrtí milovaných smiřují, a často nachází útěchy v náručí jině.

¹⁶⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.169. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Heathcliff ale není z těch, kdo by se vzdávali snadno, a když nemůže spatřit Kateřinina ducha, rozhodne se, že musí spatřit alespoň její tělo. Téměř ihned po jejím pohřbu zamíří s rýčem k hrobu své milované¹⁷⁰, ale když ucítí zvláštní závan, ví, že to byla ona. V dalších letech už ale takové štěstí nemá, a tak opět zamíří ke hrobu. Spatřit Kateřininu tvář mu ale nestačí, chce se s ní alespoň coby prach spojit navěky, což má zaručit vylomené prkno rakve, ze strany, kde má být pohřben on. Jak se ale později zdá, k tomu, aby milenci po smrti zůstali druhému bok po boku, ani nepotřebují rakve.

Heathcliffovy poslední rozhovory s Nely a jeho umírání patří k nejmystičtějším pasážím románu. Čím to je, že je Heathcliff ke konci téměř veselý, co myslí tím, že brzy dojde ke splnění jeho největšího přání, a jaký konkrétní zážitek se skrývá za jeho vyprávěním o jedné, která je přítulná až k zešílení: „*Well there is one who won't shrink from my company! By God! she's relentless. Oh damn it! It's unutterably too much for flesh and blood to bear, even mine.*“¹⁷¹?

Pokud budeme věřit vesničánům a Josefovi, kteří přísahají, že vídají Heathcliffův přízrak společně s Kateřininým, a malému chlapci, který jednoho dne tvrdí Nely: „*They's Heathcliff and a woman, yonder, under t' Nab (...)*“,¹⁷² pak tedy milenci po smrti konečně našli společné štěstí a své nebe. To už není jako v gotických románech v nadpozemských sférách v blízkosti Boha, ale na vřesovištích a v okolí Větrné hůrky, v přítomnosti milovaného.

4.3.2. Destruktivní láska jako důsledek sňatku z rozumu

Sňatky z rozumu existovaly odedávna, protože to byl pro ženy mnohdy jediný způsob, jak si zajistit únik před ubíjející chudobou, pohodlný život i postavení ve společnosti. Kromě toho sloužily samozřejmě i ke zvýšení prestiže

---

¹⁷⁰ Tyto scény s nekrofilním příděchem opět odkazují ke gotickým románům.

¹⁷¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.334. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁷² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.336. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

rodiny a především rodu spojením s jiným, ještě mocnějším, což bylo i motivem mnohých domluvených sňatků v gotických románech. Pokud ale dívčino srdce bylo již zadáno, takovýto svazek se mohl stát prokletím. Stejně tomu bylo i u Kateřiny, ale její utrpení bylo ještě znásobené neuvěřitelnou intenzitou lásky k Heathcliffovi, která v literatuře i historii těžko najde konkurenci. Ačkoliv tedy urozený manžel nebyl tyranem, jenž by ženě dělal ze života peklo, šťastnou svou manželku učinit nemohl.

Sňatek proti srdci

Již skutečnost, že po žádosti o ruku Kateřina pronese: „*I'm very unhappy*“¹⁷³, je jasným znamením, že tazatel nebude pánem dívčina srdce. Přes veškeré signály, které jí posílá její srdce, se ale po uvážení rozumem rozhodne nabídku přijmout, ačkoliv ví, že její cit k budoucímu manželovi se jednou zcela vypaří, kdežto láska k Heathcliffovi nikdy nezmizí: „*My love for Linton is like a foliage in the woods. Time will change it, I'm well aware, as winter changes the trees – my love for Heathcliff resembles the eternal rocks beneath – a source of little visible delight but necessary.*“¹⁷⁴ Tento svazek tedy nemůže být požehnáním.

Rozdílnost povah manželů a konflikty

Tak jako Kateřina od počátku věděla, že Edgar není její pravá láska, věděla i to, že se od sebe zásadně liší povahově. Zatímco v gotických románech u lásek destruktivního typu byl osobou plnou vášni převážně muž-tyran, zde je nespoutanou, divokou postavou plnou tužeb žena. Sama Kateřina se popisuje jako horkokrevná, kdežto manžela chápe jako svůj pravý opak: „*Your cold blood cannot be worked into a fever – your veins are full of ice-water – but mine are boiling, and the sight of such chilness makes them dance.*“¹⁷⁵

Kateřina se navíc neumí podřizovat a svou prudkou, nevázanou povahu nehodlá přizpůsobovat manželově nátuře, který jí ovšem dlouho vychází ve všem

---

¹⁷³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.77. ISBN-13: 978-0-141-43955-6

¹⁷⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.82. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁷⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.117. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

vstříc, takže konflikty jsou na okamžik zažehnány: „*It was not the thorn bending to the honeysuckles, but the honeysuckles embracing the torn.*“¹⁷⁶

Poté, co ale mezi manžely nastane rozpor v názorech na Heathcliffa, Edgar se již nemůže Kateřiným přáním zcela přizpůsobit, aniž by neomezeným přístupem zlosyna na Drozdov ohrozil celou svou rodinu, objeví se zásadní neshody. Kateřin sobecký boj za uspokojení její touhy – mít u sebe Heathcliffa co nejbližší – odhalí, kdo je v tomto manželství tyranem. Nejenže Kateřina vůbec nebere ohledy na manželovy tužby, ale dokonce jej psychicky týrá, když před ním neustále Heathcliffa vyzdvihuje a ani se neobtěžuje skrývat svou náklonnost k němu: „(...) *I said that Heathcliff was now worthy of any one's regard, and it would honour the first gentleman in the country to be his friend (...)*“¹⁷⁷

Jednostranný čistý cit

Jakkoliv se Kateřina k Edgarovi chová, on ji naprosto bezmezně miluje, až zbožňuje. Pro ni a pro její radost schopen obětovat prakticky cokoliv, dokonce obětuje i vlastní zdraví, když se o Kateřinu stará v době její nemoci: „*Day and night, he was watching, and patiently enduring all the annoyances that irritable nerves and a shaken reason could inflict: and, though Kenneth remarked that what he saved from the grave would only recompense his care by forming the source of constant future anxiety, in fact, that his health and strength were being sacrificed to preserve a mere ruin of humanity, he knew no limits in gratitude and joy, when Catherine's life was declared out of danger (...)*“¹⁷⁸ Edgar se tedy zachová jako hrdina-zachránce a podá jasný důkaz toho, že je Kateřina jeho vším.

Jedním z nejpřesvědčivějších dokladů jeho oddanosti manželce je ale skutečnost, že se nechá raději pohřbít blízko hřbitovní zdi vedle ní, místo v rodové hrobce. Kdyby Kateřina nepoznala Heathcliffa, mohl jejich svazek právě díky Edgarově lásce a péči možná patřit k těm požehnaným.

---

¹⁷⁶ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.92. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁷⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.99. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁷⁸ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.134. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

4.3.3. Destruktivní sňatek jako následek idealizace tyrana

Isabelin svazek s Heathcliffem je stejně nešťastný jako byla manželství žen s tyrany v gotických románech. Ironií je, že Isabela po sňatku, který jí přinesl jenom bolest a zkázu, velice toužila, stejně jako po zlosynovi, kterého později nade vše nenávidí.

Naivní dívka a její idealizace tyrana

Jakkoliv se Kateřina i Edgar od počátku snažili Isabelu před Heathcliffem varovat, zamilovanou dívku se jim o děsivé povaze jejího vyvoleného přesvědčit nepodařilo. Ačkoliv se později ukázalo, že její láska byla ve skutečnosti spíše chvilkovým poblázněním, zpočátku tento cit, společně s Isabelinou naivitou a idealizací Heathcliffa, dokázal dívce naprosto zaslepit oči.

Tyrani v gotických románech po svých budoucích manželkách zpočátku skutečně toužili nebo zájem alespoň předstírali. Heathcliff dával odjakživa Isabele najevo, že je mu zcela lhostejná, ba jí spíše opovrhuje, ale to dívku neodradilo. Kromě rad svých blízkých odmítala vnímat i jasné signály značící Heathcliffův nezájem o ni, ať už se jednalo o jeho neskryvanou lásku ke Kateřině či o očividnou lhostejnost, kterou reagoval na informaci, že se do něj Isabela zamilovala. Jeho věrnost Kateřině však zamilovaná Isabela nechápe jako překážku a naopak ji přidává Heathcliffovi k dobru: „*Mr. Heathcliff is not a fiend; he has an honourable soul, and a true one, or how could he remember her?*“¹⁷⁹ Ani poté, co Heathcliff před Isabelinými očima oběsí její milovanou fenku, dívka neprohlédne a jako románová hrdinka prchá se svým milým, ovšem do pekla.

Když Nely Heathcliffovi vyčítá, že Isabela kvůli lásce k němu opustila rodinu, ten naprosto výstižně odpoví: „*She abandoned them under a delusion, he answered, picturing in me a hero of romance, and expecting unlimited indulgences from my chivalrous devotion. I can hardly regard her in the light*

---

¹⁷⁹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.103. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

of a rational creature, so obstinately has she persisted in forming a fabulous notion of my character, and acting on the false impression she cherished.“¹⁸⁰

Sňatek jako prostředek msty

Sňatkem s Isabelou se Heathcliff mstí jak všem Lintonům, tak částečně i Kateřině za její zradu. Důležitým motivem je i oblíbený důvod uzavírání svazků v gotických románech, tedy získání majetku. Jak říká Kateřina Isabele: „*I know he couldn't love a Linton; and yet, he'd be quite capable of marrying your fortune, and expectations.*“¹⁸¹ V tomto případě však nejde o vlastnictví majetku jako takové, ale právě o pomstu starým nepřátelům, kteří jej i kvůli nemajetnosti dříve zavrhli.

Týrání a oboustranná nenávisť

Ještě než ke sňatku vůbec dojde, je zřejmé, že Heathcliff se násilnému chování k manželce vyhýbat nebude. Když mu Kateřina říká, že si výslovně nepřeje, aby si Isabelu vzal, on surově odvětlí: „*You'd hear of odd things, if I lived alone with that mawkish, waxen face; the most ordinary would be painting on its white the colour of the rainbow, and turning the blue eyes black, every day or two; they detestably resemble Linton's.*“¹⁸² Poté, co si novomanželku přivede domů, už jí nevěnuje nejmenší pozornost, natož péči, a o sdílení společného pokoje nechce slyšet ani slovo. Místo v novém domově se tak Isabela ocitá spíše ve vyhnanství a vězení. Ačkoliv se Heathcliff manželce pokouší spíše vyhýbat, protože se mu téměř hnusí, její utrpení ho těší natolik, že jí v žádném případě nedovolí jej opustit. Nely sice tvrdí opak, ale Isabela ji ujistí, že utéci jí manžel rozhodně neumožní: „*I've been told I might leave before; and I've made the attempt, but I dare not to repeat it.*“¹⁸³

Není divu, že se Isabelina láska brzy promění v čirou nenávisť. Místo aby manželé nacházeli potěchu v přítomnosti druhého a jeho radosti, je tomu přesně

---

¹⁸⁰ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.149. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁸¹ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.103. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁸² BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.106. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁸³ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.151. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

naopak. S takovouto oboustrannou nenávisť a snahou způsobit druhému bolest se v gotických románech nelze setkat. Tam bývají alespoň z jedné strany jisté city zachovány. Isabela zjistí, jak bláhový byl její cit, který ji uvedl do náruče tyrana, a začne opovrhovat vším, co je s ním spojeno: „*I can still recollect yet, how I loved him; and can dimly imagine that I could still be loving him, if – No, no! Even if he had doted on me, the devilish nature would have relvealed its existence, somehow. Catherine had an awfully perverted taste to esteem him so dearly, knowing him so well – Monster! would that he could be blotted out off creation, and out of my memory!*“¹⁸⁴ Je jen logické, že plod takového narušeného svazku byl naprosto zkažený a nechutný.

4.3.4. Destruktivní láska jako důsledek milencovy povahy

Katka i Linton byli oba mladí a krásní a alespoň zpočátku mezi nimi vládly sympatie. Šťastný konec a spokojený svazek mladých hrdinů ale nenastal, protože jakkoliv Linton mohl navenek připomínat strýce, uvnitř něj se neskrývalo nic dobrého. I hrdinka tak skvělých vlastností, jaké měla Katka, byla nakonec otrávena jedem, který kolem sebe šířil jak manžel, tak tchán.

Odlíšnost milenců

Od prvního setkání Katky a Lintona je zřejmé, že se jejich povahy od sebe zásadně liší. Zatímco Katka je plná života, energie a radosti, Linton se vyznačuje nespokojeností, churavostí a znuďeností. Jakkoliv se Katka snaží bratrance rozveselit a pobavit, setkává se pouze s nezájmem, který bývá rozčeřen jen vzácně ve chvílích, kdy jej Katka vysloveně rozmazluje a pečuje o něj jako malé dítě.

Jejich vztah částečně připomíná deformovaný odraz vztahu Kateřiny a Edgara. Ačkoliv má Katka lepší vlastnosti než její matka a Linton naopak podstatně horší než jeho strýc, v temperamentu se liší stejně. Podobně jako Kateřina věděla, že Edgar nikdy nebude splňovat představu jejího nebe, tak i Katka pozná, že její představa nebe, a tudíž i její povaha, se od Lintonovy

---

¹⁸⁴ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.174. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

značně liší, jak vypráví: „*I said his heaven would be only half alive, and he said mine would be drunk; I said I should fall asleep in his, and he said he could not breathe in mine (...)*”¹⁸⁵ Je tedy zřejmé, že stejně jako by se ani jednomu z nich nelíbilo v nebi druhého, ani jejich společný život nemůže být spokojený.

Vztah jako následek samoty, soucitu a donucení

Katka v dětství vyrůstá na Drozdově jen s dospělými bez jakéhokoli kamaráda a vrstevníka, takže poté, co odmítne možnost stýkat se s hrubým a nevzdělaným Haretonem, zbude jí pouze přátelství s bratrancem. To se díky milostným dopisům vyvine až v cit, který nezkušená a osamělá Katka zaměňuje s láskou¹⁸⁶. Osudová láska mladých hrdinů gotického románu se mezi nimi však rozhodně nevyvine.

Návštěvy Větrné hůrky a Lintona, kvůli kterým musela tajně utíkat z domu, ji brzy přestaly bavit, stejně jako bratranec, jak přiznala Nely: „*It was not to amuse myself that I went; I was often wretched all the time. Now and then, I was happy, once in a week perhaps.*”¹⁸⁷ Několikrát se dokonce pokusí od Lintona osvobodit úplně a vztah, o který on očividně nejeví zájem, zcela ukončit, ale stará náklonnost a především soucit nakonec vždy zvítězí.

Kdyby nebylo otcova nátlaku, Lintona by jeho lenost a pohodlnost od jakýchkoli milostných pokusů bezpochyby odradila. Takto z donucení lásku předstírá, ale jeho pokusy o dopisy s milostnými vyznáními jsou asi tak málo působivé, že mu s nimi musí pomáhat otec. Ani osobní setkání zrovna nedokazují Lintonovu lásku ke Katce, o které se ji Heathcliff snaží přesvědčit. Jakýkoliv mladý hrdina by Katku miloval už pro její krásu a skvělé vlastnosti, ale Linton má jedinou lásku a tou je on sám.

---

¹⁸⁵ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.248. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

¹⁸⁶ Opět se tedy vyskytuje vztah s incestním přídechem, ačkoliv tentokrát „pouze“ mezi bratrancem a sestřenicí.

¹⁸⁷ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.247. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

Manželství jako vězení s tyrany

Poté co je Katka vmanipulována do manželství a donucena žít pod střechou Větrné hůrky, její život se mění na osud týrané hrdinky gotických románů, vězněné v nešťastném manželství. Zlosyni znepříjemňující jí život jsou zde hned dva: manžel a tchán. Zatímco tchán vyniká především v násilnostech, manžel je nepřekonatelný v souhlasném pozorování hrubého zacházení se svou ženou, která mu v minulosti věnovala tolik péče. Katka přesto nepodléhá beznaději a bojuje jak s tcháňem, tak s negativními pocity, které v ní vyvolává manžel, jak odhodlaně říká Heathcliffovi: „*Linton is all I have to love in the world, and, though you have done what you could to make him hateful to me, and me to him, you cannot make us hate each other! and I defy you to hurt him I am by, and I defy you to frighten me.*“¹⁸⁸ Po Lintonově smrti ale Kateřina přiznává, že se konečně cítí alespoň částečně volná. K tomu, aby dosáhla skutečné svobody, jí později nepomůže jen smrt staršího z jejich tyranů, ale především mladý hrdina-zachránce.

4.3.5. Láska oživující

Sice ve značné menšině, ale přesto se v románu *Na Větrné hůrce* najde i láska s oživující mocí. Vztah Katky a Haretona nezačne právě slibně, ale podobnost jejich povah a temperamentu nemůže nevyústit ve vztah, který odkazuje téměř k duševnímu spojení Kateřiny a Heathcliffa. Tím se opět dostává na scénu odraz starší generace, ovšem tentokrát se šťastným koncem hodným gotických románů, který slibuje pokračování starých rodů.

Od nenávisti k lásce

Jak již bylo řečeno, v gotických románech lásky mladých hrdinů vznikají ihned po prvním setkání milenců, načež musí překonat četné komplikace, než dojde k šťastnému konci. Zde k onomu magickému, oboustrannému zamilování na první pohled vůbec nedochází, naopak by se dalo říci, že již

---

¹⁸⁸ BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.287. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

seznámení Katky a Haretona staví do cesty jejich vztahu velkou překážku v podobě očividné nechuti, kterou Katka k neotesanému chlapci cítí.

Následuje kolotoč událostí, ve kterých Hareton zkouší Katce projevít náklonnost, například snahou vzdělat se, ale setkává se pouze s jejím výsměchem a opovržením. I poté, co Katka přijde o manžela a jejím jediným vrstevníkem na Větrné hůrce zůstane Hareton, odmítá dlouho být jeho přátelství, a když se jí dotkne, je naprosto pohoršena: „*'Get away, this moment! How dare you touch me? Why are you stopping there?'* she cried, in a tone of disgust. *'I can't endure you!'*“¹⁸⁹

Usmíření

Ačkoliv Katčin charakter na okamžik podlehne úpadku, kterým je obklopena, hrdinka nakonec opět najde cestu ke svému lepšímu já a navíc pochopí i nevhodnost svého dřívějšího chování k Haretonovi. To už je jen krůček k přiznání vzájemných sympatií a společné cestě k zušlechťování jak Haretona pomocí vzdělání, tak i Větrné hůrky vysazením květin a především opětovným vpuštěním citu do jejích zdí.

Pokračování rodů a znovunastolení lásky

V kontextu gotického románu je nadcházející sňatek Katky a Haretona důležitý především z hlediska spojení a pokračování dvou mocných rodů a zachování majetku v rukou právoplatných dědiců. Láska mladých hrdinů představuje také překonání dlouholetého proudu nezdravých, destruktivních vztahů a dává naději na opětovný vznik šťastných rodinných poměrů.

Ačkoliv závěr vyznívá optimisticky, jistotu následného příznivého vývoje nemáme. Hareton již jednou Katku v afektu uhodil a nikde není psáno, že podobnost jejich divokých povah jim zaručí doživotní spokojený vztah. Jak již bylo řečeno, románový svět Emily Brontëové je plný nejistot, a tak by čtenář nikdy neměl přílišně podléhat iluzi nezkaleného, nezničitelného štěstí.

---

¹⁸⁹BRONTË, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. S.296. ISBN-13: 978-0-141-43955-6.

5. Závěr

Cílem této práce bylo poukázat na společné rysy gotických románů a díla *Na Větrné hůrce* v oblasti mezilidských vztahů a zároveň vyhledat prvky, kterými román Emily Brontëové tradiční schémata překračuje a obohacuje. Ačkoli jsou dnes klasická díla gotické literatury osmnáctého století prakticky zapomenuta a patří k čtenářsky jen málo oblíbeným, mnohé z jejich motivů se promítly do děl populárnějších a časově trvanlivějších. Román *Na Větrné hůrce* dokonale ukazuje, jaký měly tyto prvky potenciál a jak v rukou autorky jako byla Emily Brontëová dokázaly přispět k vytvoření tajemné, fascinující atmosféry a nezapomenutelných postav.

V raných gotických románech nebylo příliš složité přiřadit hrdiny a hrdinky k jednotlivým typům postav, potažmo na stranu dobra a zla, čímž už byly naznačeny jejich budoucí osudy. Kladní hrdinové Horace Walpola, Clary Reevové či Anne Radcliffové po překonání překážek zpravidla došli zasloužené odměny a hříšní zloduchové naopak trestu. S příchodem hrdinů byronského typu se situace začala komplikovat a čtenář si své názory na zavržení či přijetí postav musel formovat podstatně složitěji. Ten, jenž působil utrpení druhých, totiž často sám trpěl nejvíce, čímž vzbuzoval soucit a sympatie čtenářů. Takový byl již mnich Ambrosio z díla M.G. Lewise nebo později poutník Melmoth ze stejnojmenného románu Ch.R. Maturina.

Vztahy hrdinů se v gotických románech odvíjely od charakteristiky jednotlivých postav. Ty, ve kterých figuroval tyran nebo byronský hrdina, byly zpravidla destruktivní, ať už šlo o vztahy rodinné, či milenecké, kdežto lásky kladných hrdinů bývaly požehnané a končily příslibem šťastné rodinné budoucnosti.

Emily Brontëová tradiční vzory při zobrazování postav a jejich vztahů částečně převzala, ale neváhala překračovat stanovené hranice, čímž se hrdinové stali mnohem záhadnějšími a působivějšími než jejich předchůdci. Jejich vztahy byly navíc autorkou zamlženy tím, že hlavní vypravěč Lockwood na začátku o obyvatelích Větrné hůrky a jejich příbězích nic nevěděl a stejně jako čtenář

se v dramatech, která jej obklopovala, neorientoval. Poté, co na scénu přišla Nely, se sice mnohé začalo objasňovat, ale spoléhat při interpretaci příběhu nekonečných vášní na silně praktickou, neromanticky smýšlející ženu zcela nelze. Zůstalo tedy na čtenáři, aby si udělal vlastní názor a sám se pokusil odhalit tajemství postav a jejich vztahů.

Jak bylo v této diplomové práci ukázáno, gotický román může při snaze pochopit komplikované hrdiny sloužit jako odrazový můstek, ze kterého je však třeba včas seskočit a uvědomit si, že dobro a zlo jsou relativní, a tudíž člověka nelze zcela zatracovat či glorifikovat, jak to zpravidla dělal gotický román. Zároveň práce poukazuje na skutečnost, že existují jistá předurčení a vlivy působící na charakter postav, které je sice možná těžké překonat, ale jak dokazuje román *Na Větrné hůrce*, není to nemožné.

Práce se nejprve zaměřila na rodinné zázemí hrdinů, které bezpochyby každého do značné míry formuje. V gotických románech byla rodina důležitá především z důvodu původu hrdinů. Ani tento aspekt v románu Emily Brontëové nechybí: Heathcliff je od počátku opovrhován, protože se předpokládá, že pochází z nižší společenské vrstvy, zatímco děti Earshawovy a Lintonovy mají díky dobrému původu život mnohem jednodušší, neboť jsou okolím přijímány.

Zatímco v gotických románech nedocházelo k vývoji postav vlivem dobrých či špatných rodinných podmínek, zde lze již od dětství sledovat působení prostředí na člověka a najít původ zla a násilí, které se špatnými vztahy v člověku utváří. Dá se říci, že Heathcliff v dospělosti pouze předával dál krutosti, kterých se na něj okolí dříve dopustilo. Tím, že Emily Brontëová ukázala zranitelné děti v těžkých životních situacích, které zahrnovaly ztrátu rodičů, jejich zanedbávání či týrání, utvořila pro čtenáře prostor pro soucit s postavami a umožnila pochopení poklesků, kterých se dopustily.

Tato diplomová práce dokázala, že postavy románu *Na Větrné hůrce* nelze bez váhání rozřadit do skupin kladných či záporných hrdinů. Heathcliff znázorňuje ukázkového tyrana, ale zároveň je i trpítelem a hrdinou byronského typu, u kterých není nikdy zcela jasné, zda patří na stranu dobra či zla. I žena zde netypicky nese rysy byronského hrdiny. Kateřina silou své osobnosti, manipulativností i sebezničujícím chováním do této skupiny nepochybně náleží.

Mladí hrdinové a hrdinky už nadále nejsou dokonalými, bezchybnými postavami gotických románů, ale často jsou nositeli negativnějších vlastností. Edgar tak například zcela postrádá bojovnost a ne zcela neprávem je proto Heathcliffem i Kateřinou považován za slabocha. Isabela v sobě po četných příkořích ze strany Heathcliffa objeví radost z působení bolesti svému manželovi a jeho neštěstí se jí stává potěchou. Na druhou stranu stereotyp gotických mladých hrdinek překračuje i v dobrém slova smyslu, když v sobě nachází sílu osvobodit se z područí tyрана a postavit na vlastní nohy. Heathcliffův syn Linton je zvláštní směsicí sestavenou ze slabostí mladých hrdinek a odporného chování tyranů, které jej činí nejodpudivější postavou románu. Nejvíce se mladým hrdinům přiblíží Hareton a Katka, ale i oni si projdou obdobími úpadku, kdy není jasné, zda se nakonec trvale nezmění na postavy byronského typu.

Lásky románových hrdinů lze stejně jako v preromantických prózách rozdělit na lásky destruktivní a lásky s oživující mocí. Ani nekonečný ryzí cit Heathcliffa a Kateřiny však tentokrát nedokáže překonat překážky a dospět ke šťastnému konci gotických románů. Ostatní milenecké vztahy jsou až na jedinou výjimku také odsouzeny k zániku. Pouze Hareton s Katkou nakonec dokážou odhodit zábrany, které jim bránily ve společném vztahu, a svou láskou přinášejí naději na obnovení rovnováhy a spokojenou budoucnost.

Bylo zjištěno, že na rozdíl od původních vzorů román *Na Větrné hůrce* zaznamenal vlivy, které od dětství působily na hrdiny a utvářely jejich osobnost. Zároveň se ukázalo, že hrdinové nejsou vázáni pouze na jeden typ postav, ale jsou mnohem komplikovanější, a tím pádem i zajímavější. Jejich vztahy navíc procházejí neustálými proměnami. Své nitro hrdinové odhalují jen výjimečně a nejvíce informací o nich tak čtenář získává pouze zprostředkovaně. Mnohé tak zůstává nevyřčeno a postavy se nadále halí do přitažlivého hávu tajemství.

Emily Brontëová i přes počáteční kritiky dokázala se svým románem prorazit na přední příčky dějin anglické literatury, kam nepochybně patří. Veškerý zájem o její dílo ani množství studií však pravděpodobně nikdy nedokážou úplně objasnit otázky týkající se hrdinů, které stvořila. Tato práce se snažila alespoň částečně odhalit tajemství postav a jejich vzájemných vztahů

odkázáním na nezpochybnitelný vliv gotických románů na jejich vývoj. Není pochyb, že také díky jedinečnosti postav a intenzitě, se kterou ve vztazích milovaly i nenáviděly, se román *Na Větrné hůrce* nesmazatelně zapsal nejen do historie literatury, ale i do srdcí čtenářů.

6. Summary

This diploma thesis concentrates on the theme of interpersonal relationships and the similarities and the differences between their presentation in the Gothic novels and Emily Brontë's novel. It is divided into three major parts. The first section describes the Gothic novels, the second one concentrates on the life of the author of *Wuthering Heights* and the third one is aimed at the most important part of the text: the literary analyses of *Wuthering Heights*.

The initial chapter deals with the genesis of Gothic literature based on a shift of aesthetic values from the Classicist ones based on a reason to the Preromantic values focused on feelings. It also includes the characterization of the stereotypes in „the literature of terror“ and the development of the Gothic novel. In the first section the main emphasis is put on a description of the characters and their relationships in the novels by Horace Walpole, Clara Reeve, Anne Radcliffe, Matthew Gregory Lewis and Charles Robert Maturin.

The next section is a short biography of Emily Brontë whose novel is considered one of the best works of the English literature. This part describes a difficult way of her unique novel to become one of the masterpieces of the literature and especially the influence of her life experience in the lonely Yorkshire Moors on her work. Although Emily Brontë's personality mostly remains a mystery there can be traced events and facts of Emily's life which reflect in her work. There is even a visible link between her life and the world of the Gothic stories.

The last part consists of subunits which deal with the family background of *Wuthering Heights'* heroes, their personalities and their loves. Like the characters of Gothic novels there are heroes growing up without their families from the beginning as well as those who have lost it prematurely so they are left in a cruel world without any protection, struggling every day for their existence.

The development of a character depending on a life experience is essential for the novel. The exposure of influences changing the hero's personality is an important step forwards in comparison with the Gothic novel. Although

the basic types of characters known from Gothic novels have remained (young heroes, young heroines, tyrants and Byronic heroes), there cannot be found a single hero who belongs in just one of those categories. Strict boundaries have disappeared, causing greater ambiguity of the characters and it becomes impossible to judge what is the good and what is the evil.

The indestructible love and bond between lovers is one of the major themes of *Wuthering Heights*. However, even the pure, eternal love can no longer guarantee a happy ending typical of the Gothic novel. Most of the heroes suffer from a destructive kind of love and its devastating effects. Death, tyranny, pain, hate or an absence of love are turning marriages into wrecks and destroying every chance of future happiness. Only one of the many couples seems to achieve happiness and brings hope and revival back into human relationships in the end.

The feeling of uncertainty is typical of the world of the Gothic novel as well as of Emily Brontë's novel. Nevertheless in the Gothic literature the stories tend to follow certain rules and patterns. In *Wuthering Heights* the traditional patterns are being used to some extent, but their boundaries are less clearly defined. The uncertainty reaches the highest point because the characters and their relationships are changing all the time and the narrator's technique makes understanding even more complicated. There are so many mysteries related to the interpersonal relationships that they can never be entirely revealed. Also for that the novel will always retain its mysterious, haunting power which makes it immortal.

Zdroje

Primární

BECKFORD, William. *Vathek*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložila SKOUMALOVÁ, Hana. Praha : Odeon, 1970.

BRONTĚ, Emily. *Wuthering Heights*. London : Penguin Books Ltd, 2003. ISBN 978-0-14-143955-6.

LEWIS, Matthew Gregory. *Mnich*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložil VRBA, František. Praha : Odeon, 1971.

MATURIN, Charles Robert. *Poutník Melmoth*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložil KORBAŘ, Tomáš. Praha : Odeon, 1972.

RADCLIFFE, Anne. *Sicilský román*. Uspořádal HORNÁT, Jaroslav. Přeložila SKOUMALOVÁ, Hana. Praha : Odeon, 1970.

REEVE, Clara. *Starý anglický baron*. Přeložili TILSCHOWI, Emanuel a Taťána. Praha : Odeon, 1970.

WALPOLE, Horace. *The Castle of Otranto*. New York : Dover Publications, Inc., 1966. ISBN 0-486-43412-5.

Sekundární

BOTTING, Fred. *Gothic*. London : Routledge, 2004. ISBN 0-415-09219-1 : 550.00.

Emily Brontë, A Critical Anthology. Edited by PETIT, Jean – Pierre. Aylesbury : Hazell Watson @ Viney, Ltd, 1973. ISBN 0 14 08.0702 0.

GÉRIN, Winifred. *Emily Brontë*. Oxford : Oxford University Press, 1978. ISBN 0 19 281251 3.

GRMELA, Josef. HILSKÝ, Martin. MAREK, Jiří. OLIVERIUSOVÁ, Eva. *Dějiny anglické literatury*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

HODROVÁ, Daniela. *Román zasvěcení*. Jinočany : H&H, 1993. S. 79. ISBN 80-85787-34-2.

HORNÁT, Jaroslav. *Anglický gotický román. Romány, ve kterých straší*. Praha : Odeon, 1970.

HOWARD, Tom. *Brontë Country*. New York, London : Regency House Publishing Limited, 1995. S. 42. ISBN 0-8317-1855-2.

JACKSON, Rosemary. *Fantasy : The Literature of Subversion*. London; New York : Routledge, 2003. ISBN : 978-0415291309.

MACURA, Vladimír a kol. *Slovník světových literárních děl A-L*. Praha : Odeon, 1989. ISBN 80-207-0948-7.

PETIT, Jean – Pierre. *Emily Brontë, A Critical Anthology*. Aylesbury : Hazell Watson @ Viney, Ltd, 1973. ISBN 0 14 08.0702 0.

PROCHÁZKA, Martin. *Romantismus a osobnost*. Pardubice : Kruh moderních filologů v nakladatelství Mgr. Marie Mlejnkové, 1996. ISBN 80-85365-06-5.

PROCHÁZKA, Martin. HRBATA, Zdeněk. *Romantismus a romantismy*. Praha : Karolinum. 2005. ISBN: 80-246-1060-4.

RAILO, Eino. *The Haunted Castle*. New York : E.P. Dutton & Co., 1927.

SHATTOCK, Joanne. *The Oxford Guide to British Woman Writers*. New York : Oxford University Press, 1993. ISBN 0-19-214176-7.

SUTHERLAND, John. *Is Heathcliff a Murderer?*. Oxford, New York : Oxford University Press, 1996. ISBN: 0-19-282516-X.

STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury 2*. Praha : Academia, 1987.

VANČURA, Zdeněk. *Pohledy na anglickou a americkou literaturu*. Praha : Odeon, 1983.

VRÁNKOVÁ, Kamila. *Mystery and Misunderstanding : The Ambiguity of Images, Ideas and Intimations in Emily Brontë's Wuthering Heights*. In *Literraria Pragensia*. SV. 27. Praha : Ústav anglistiky a amerikanistiky a Centrum komparistiky na Filosofické fakultě University Karlovy, 2004.

Internetové

<http://www.victorianweb.org/authors/bronte/ebronte/bump6.html>

<http://www.victorianweb.org/authors/bronte/ebronte/wiseman1.html>

http://findarticles.com/p/articles/mi_m2220/is_1_41/ai_56905045/